

Studiu diagnostic: potențialul de export al complexului agroindustrial

Viorel Chivriga, expert IDIS Viitorul
Carolina Simașco, expert asociat IDIS Viitorul
Au contribuit: Laura Bohanțov și Elena Agrici

Realizat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. Studiul a fost elaborat la comanda Coaliției pentru Dezvoltare Economică Rurală (CDER) în cadrul proiectului „Campanie de advocacy în susținerea exportatorilor moldoveni de produse agricole”, finanțat de Fundația Soros- Moldova și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA).

Cuprins:

Capitolul I. Comerțul exterior cu produse agroalimentare.....	4
1.1. Exportul produselor agroalimentare	4
1.2. Importul produselor agroalimentare.....	5
1.3. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse agroalimentare.....	6
Capitolul II. Comerțul exterior cu produse vegetale.....	7
2.1. Sectorul vegetal.....	7
2.2. Exportul produselor vegetale.....	20
2.3. Importul produselor vegetale.....	23
2.4. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse vegetale.....	28
Capitolul III. Comerțul exterior cu produse animale.....	29
3.1. Sectorul animal.....	29
3.2. Exportul produselor animale.....	33
3.3. Importul produselor vegetale.....	37
3.4. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse animale.....	41
Capitolul IV. Comerțul exterior cu produse alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice și de tutun.....	42
4.1. Industria alimentară.....	42
4.2. Exportul produselor alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice și de tutun.....	45
4.3. Importul produselor alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice și de tutun.....	49
4.4. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice și de tutun.....	52
Concluzii și recomandări.....	61
Bibliografie.....	68

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Chivriga, Viorel

Potențialul de export al complexului agro-industrial: St. diagnostic/Viorel Chivriga, Carolina Simașco;

Inst. Pentru Dezvoltare și Inițiativă Sociale „Viitorul”. – Ch: IDIS „Viitorul”, 2008 (“Adriga-Vis SRL.”) – 72p.

Bibliogr.p.: 60 ex.

ISBN 978-9975-9553-6-2

339.564:338.43

S 93

Prefață

Studiul diagnostic este realizat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, la comanda Coaliției pentru Dezvoltare Economică Rurală (CDER), în cadrul proiectului „Campanie de advocacy în susținerea exportatorilor moldoveni de produse agricole”, finanțat de Fundația Soros - Moldova și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA). Elaborarea studiului curent constituie o activitate menită să continue seria de cercetări și activități realizate de Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală (CDER) în scopul facilitării exporturilor de produse agroalimentare din Republica Moldova.

În anii 2003-2005, experții Coaliției pentru Dezvoltare Economică Rurală au realizat 4 studii legislative axate pe cercetarea posibilităților de reducere a efectelor negative ale formalităților de perfectare a actelor de export în tranzacțiile economice externe cu produse agricole ușor alterabile și pe studierea efectelor produse în anii 2004-2005 ale hotărârii de Guvern cu numărul 834, din 26 iulie 2004. Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală a promovat propunerile pentru înlăturarea deficiențelor și lacunelor din politicile comerciale, fiscale și agricole, identificate în studiile realizate. Drept rezultat, Guvernul central a preluat recomandările CDER, care au fost incluse în documentele de politici de bază ale Guvernului: Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei pentru anii 2004 - 2006, Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015, Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015 etc.

Capitolul I oferă o perspectivă generală asupra comerțului exterior cu produse agroalimentare al R. Moldova. Sunt analizate evoluțiile operațiilor de import și export în perioada anilor 1997-2008.

Capitolul II conține o prezentare generală a sectorului vegetal, reflecții asupra structurii producției vegetale și a politicilor agricole naționale și sectoriale. De asemenea, sunt analizate evoluțiile operațiilor de import și export cu produse vegetale în perioada anilor 1997-2008. La solicitarea organizațiilor membre a CDER, sunt prezentate informații privitoare la principalele mărfuri care domină în structura exporturilor și importurilor de produse vegetale, geografia exporturilor și importurilor.

Capitolul III conține o prezentare generală a sectorului animalier, analize a structurii producției animale și a politicilor agricole naționale și sectoriale. De asemenea, sunt ilustrate evoluțiile operațiilor de import și export cu produse animale în perioada anilor 1997-2008. La solicitarea organizațiilor membre a CDER, sunt oferite date privitoare la principalele mărfuri care domină în structura exporturilor și importurilor de produse animale, geografia exporturilor și importurilor.

Capitolul IV radiografiază situația din industria alimentară; include analize a structurii producției agroindustriale și a politicilor agricole naționale și sectoriale. De asemenea, sunt analizate evoluțiile operațiilor de import și export cu produse agroindustriale în perioada anilor 1997-2008. La solicitarea organizațiilor membre a CDER, sunt prezentate informații privitoare la principalele mărfuri care domină în structura exporturilor și importurilor de produse agroindustriale, geografia exporturilor și importurilor.

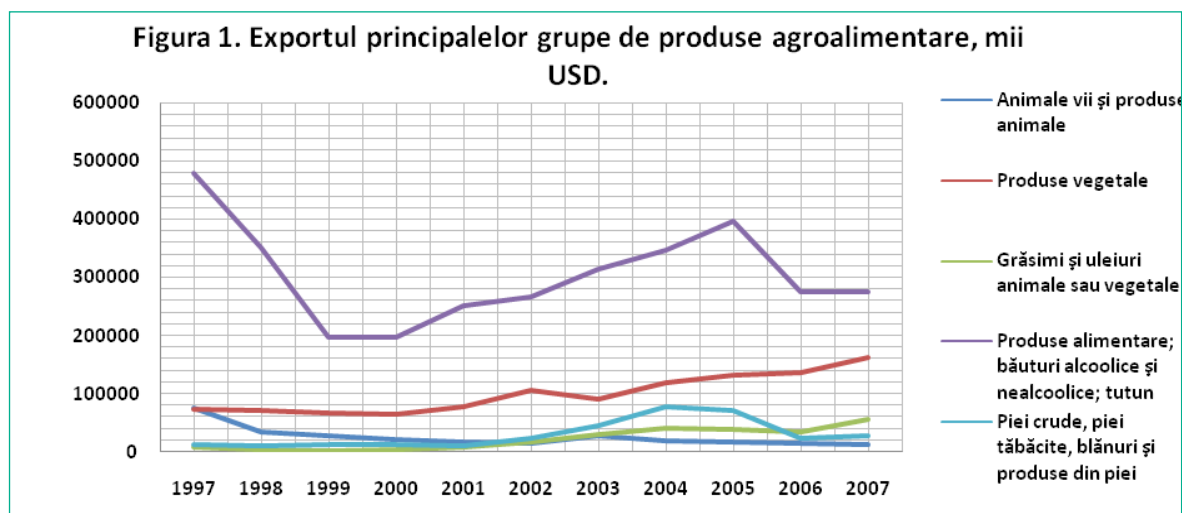
Datele statistice prezentate și analizate în studiu sunt preluate din mai multe surse: Biroul Național de Statistică al R. Moldova, Serviciul Vamal, MAIA și Eurostat.

CAPITOLUL I.

Comerțul exterior cu produse agroalimentare

1.1. Exportul produselor agroalimentare

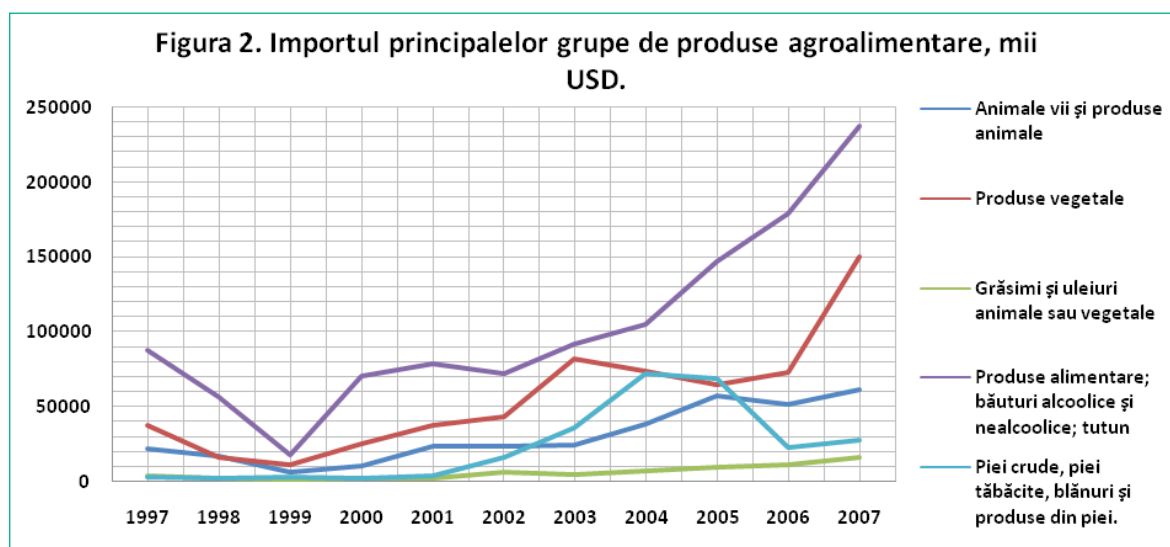
În structura exporturilor R. Moldova, tradițional predomină exporturile de produse agroalimentare. În anii 1997-2004, acestea constituiau circa 2/3 din totalul exporturilor moldovenești. Majoritatea tranzacțiilor comerciale cu produse agroalimentare, realizate în această perioadă, aveau ca destinație țările CSI și România. Odată cu sistarea exporturilor de produse vegetale, animale și a băuturilor alcoolice în Federația Rusă, ponderea acestora în totalul exporturilor moldovenești s-a diminuat drastic de la 61% în anul 2004 până la 39,9% în anul 2007. Căderea în gol a exporturilor de produse agroalimentare a fost neîntâmplătoare și se datorează în mare măsură lipsei de flexibilitate atât în activitatea producătorilor și exportatorilor de produse agroalimentare, cât și a autorităților moldovenești. Interdicțiile instituite de Federația Rusă au „coboară” exporturile de *produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun* până la nivelul anului 2002. Este semnificativ faptul că, spre deosebire de produsele din secțiunea nominalizată, produsele din sectorul vegetal și cel animalier au fost solicitate parțial la exportul realizat în alte state. Exporturile de produse din secțiunea *animale vii și produse animale*, în anii 2005-2007, s-au redus mai mult din cauza problemelor de ordin sistemic existente în sectorul animalier și, suplimentar, datorită efectelor politicilor comerciale realizate de Guvern. În anii 2004-2006, acestea au coborât de la 20.152,8 mii USD, până la 16.227,3 mii USD. Exporturile de produse vegetale, din contra, au crescut de la 119.966,4 mii USD în anul 2004, până la 136.489,1 mii USD în anul 2006.

Exporturile de produse din secțiunea *grăsimi și uleiuri animale sau vegetale* și cele din secțiunea *piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea* au cunoscut evoluții fluctuante în perioada anilor 2001-2006, în care au înregistrat creșteri de la 8.239,1 mii USD și 11.457,3 mii USD în anul 2001 până la 41.185,9 mii USD și 77.887,8 mii USD în anul 2004, ca apoi să urmeze căderi până la 34.857,1 mii USD și 23.646,3 mii USD în anul 2006.

1.2. Importul produselor agroalimentare

Importurile de produse agroalimentare în Republica Moldova au luat amploare odată cu dez-agregarea vechiului sistem agroalimentar, moștenit în anii 90 ai secolului trecut. Importurile produselor din principalele secțiuni de mărfuri agroalimentare, conform Sistemului Armonizat de mărfuri, sunt în creștere liberă. Astfel, importurile de produse din secțiunea *produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun* au crescut de la 78.865,9 mii USD în anul 2001, până la 179.793,8 mii USD în anul 2006. Importurile de produse din secțiunea *animale vii și produse animale* au avut evoluții aproape similare, încadrate într-un trend ascendent, începând cu o valoare a importurilor de 23.779,1 mii USD, înregistrată în anul 2001 și continuând cu 51.930,6 mii USD, în anul 2006. Importurile de produse din secțiunea *produse vegetale* au crescut de la 37.642,3 mii USD în anul 2001, până la 72.756,9 mii USD în anul 2006, iar cele de *grăsimi și uleiuri animale sau vegetale*, de la 3.010,8 mii USD în anul 2001, până la 11.130,6 mii USD în anul 2006. Importurile de mărfuri din secțiunea de produse *piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea* au avut o evoluție diferită. Acestea au crescut de la 3.818,9 mii USD în anul 2001, până la 72.516,1 mii USD în anul 2004, ca apoi să cadă în beznă, până la 22.803,7 mii USD, în anul 2006.

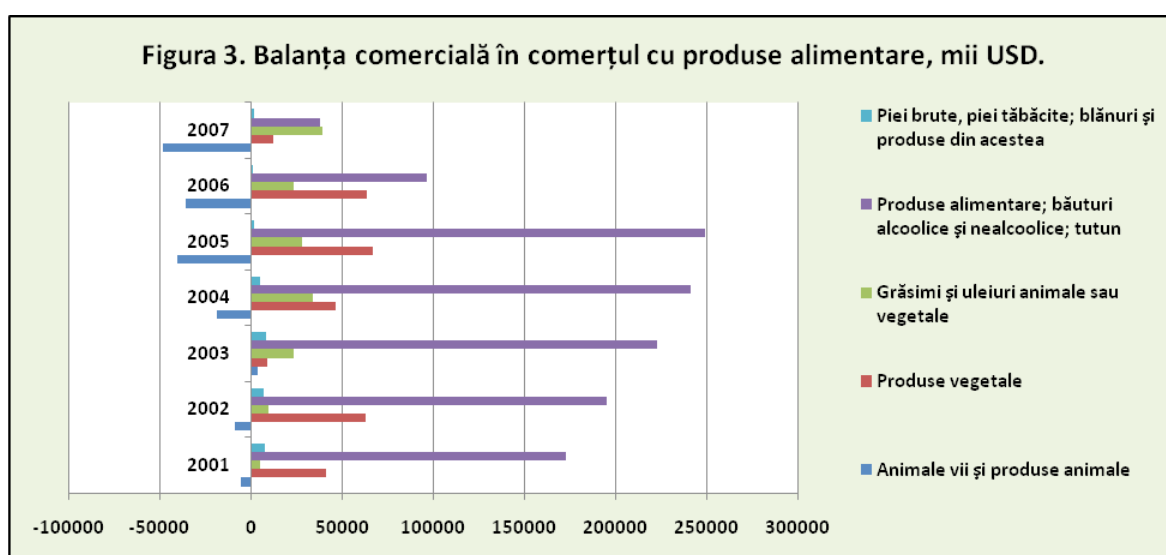

O atenție deosebită merită și o analiză a pozițiilor tarifare ale mărfurilor importate în R. Moldova, care domină la import. În anul 2007, din produsele agroalimentare importate, o pondere mai mare a revenit următoarelor poziții: carne de porcine (codul mărfii – 020329550), importată din Brazilia, sferturi de pui congelate (codul mărfii – 020714200), importate din SUA, macrou congelat (codul mărfii – 030374300), importat din Lituania, brânzeturi cu cheag (codul mărfii – 040690990), importate din Ucraina, roșii proaspete (codul mărfii – 070200002), importate din Turcia, nuci în coajă (codul mărfii – 080231000), importate din Franța, banane proaspete (codul mărfii – 080300190), importate din Ucraina, grâu alimentară (codul mărfii – 100190990), importat din Federația Rusă, porumb furajer (codul mărfii – 100590000), importat din SUA, făina de grâu (codul mărfii – 110100150), importată din Federația Rusă și Ucraina, boabe de soia (codul mărfii – 120100900), importate din Ucraina, semințe de floarea soarelui (codul mărfii – 120600990), importate din Ucraina, semințe de sfeclă de zahăr (codul mărfii – 120910000), importate din România, grăsimi vegetale (codul mărfii – 151620980), importate din Lituania, aluaturi alimentare (codul mărfii – 190230100) și respectiv biscuiți în sortiment (codul mărfii – 190531990), importate din Ucraina. Din aceste poziții, o atenție deosebită merită a fi acordată și importurilor de nuci în coajă din Franța, care ulterior după prelucrare sunt exportate în aceeași țară.

1.3. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse agroalimentare

În comerțul cu produse agroalimentare, în anul 2006, R. Moldova dispunea de un sold pozitiv în comerțul cu mărfuri din secțiunile *produse vegetale, grăsimi și uleiuri animale sau vegetale, produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun, și piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea*. În comerțul cu mărfuri din secțiunea *animale vii și produse animale*, pe parcursul anilor 2001-2006, cu excepția anului 2003, R. Moldova a pus la activ un sold negativ al balanței comerciale.

În comerțul cu mărfuri din secțiunea de *produse vegetale*, soldul balanței comerciale a crescut în anii 2001- 2002 de la 41.123,1 mii USD, până la 62.599,4 mii USD, ca apoi să cadă drastic până la 8.968,6 mii USD în anul 2003, și ulterior să cunoască o creștere până la 63.732,2 mii USD în anul 2006 (În anul 2003, în Republica Moldova a fost înregistrată cea mai mică recoltă de grâu din ultimele decenii - 107 mii tone. În anul 2007, considerat catastrofal pentru agricultura Moldovei, recolta de grâu a constituit 406 mii tone, iar în anul 2008 – peste 1,4 milioane tone).

În comerțul cu mărfuri, din secțiunea de produse *grăsimi și uleiuri animale sau vegetale*, soldul balanței comerciale a crescut de la 5.228,3 mii USD în anul 2001, până la 33.758,8 mii USD în anul 2004, ca apoi să cunoască o reducere de până la 23.726,5 mii USD în anul 2006. O evoluție similară se atestă și în comerțul cu mărfuri din secțiunea *produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun*, în care soldul balanței comerciale a crescut constant de la 172.712,1 mii USD în anul 2001, până la 248.497,9 mii USD în anul 2005, ca apoi să se prăbușească până la 96.563,0 mii USD.

În comerțul cu mărfuri din secțiunea de produse *piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea*, soldul balanței comerciale s-a redus de la 7.638,4 mii USD în anul 2001, până la 842,6 mii USD în anul 2006.

CAPITOLUL II.

Comerțul exterior cu produse vegetale

2.1. Sectorul vegetal

2.1.1. Prezentarea generală a sectorului vegetal

Tradițional, sectorul vegetal al Republicii Moldova contribuie la formarea produsului agricol brut cu circa 2/3 din valoarea acestuia. În anul 2006, producția vegetală a totalizat 8.864 milioane lei, ceea ce constituie o modificare anuală reală de - 3,4%. În anul 2007, valoarea producției vegetale s-a redus până la 7.280 milioane lei, fiind în descreștere față de anul 2006 cu 33,4%. În ianuarie-iunie 2008, după o lungă perioadă de recesiune, producția vegetală a înregistrat o creștere de 65,4% față de perioada similară a anului trecut.

Sectorul vegetal este caracterizat prin producții mici și randamente foarte scăzute la majoritatea culturilor agricole. De asemenea, tendințele generale a evoluției randamentelor medii și a producțiilor totale sunt influențate de utilizarea inefficientă a resurselor de producție, atât naturale, cât și umane și materiale. Totodată, sectorul vegetal este vulnerabil în fața hazardurilor naturale. De exemplu, în anii 2003 și 2007, s-a simțit lipsa unui mecanism eficient de reducere a impactului riscurilor în agricultură. Alt factor destabilizator pentru sector îl constituie fragilitatea pieței rurale, aflate în stadiul inițial de formare. Piața agricolă moldovenească este caracterizată prin nestabilitate, fluctuații puternice de prețuri, lipsă de echilibru între cererea și oferta de produse vegetale, amenințări frecvente a securității alimentare a țării.

Pentru a diminua decalajul existent între producțiile vegetale și randamentele medii ale culturilor cerealiere, tehnice și legumicole obținute în regiune cu cele medii pe țară, dar și o creștere ulterioară a acestora până la nivelul regional, este necesar de a moderniza aceste ramuri prin înzestrarea tehnică a entităților agricole, extinderea irigației în regiune, optimizarea structurii înființărilor agricole și mărirea spectrului de culturi agricole cultivate în zonă, crearea unităților de aprovizionare cu input-uri moderne și calitative pentru agricultură și celor de colectare a produselor agricole. Nu mai puțin importantă este extinderea la nivel național a serviciilor de consultanță în agricultură, financiare-credite și marketing agricol.

2.1.2. Structura producției vegetale

Structura suprafețelor culturilor agricole este marcată de neomogenitate și fluctuații intense în perioade relativ scurte de timp a ponderii unor grupe de culturi în totalul înființărilor agricole. Producțiile totale și randamentele la majoritatea culturilor agricole sunt mai reduse decât mediile regionale. Dimensiunea și structura suprafețelor agricole influențează atât volumul anual de muncă și repartizarea timpului de lucru pe activități permanente, temporare, sezoniere, ocazionale, cât și nivelul costurilor și veniturilor, caracterul ciclic al acestora. Totodată, în condițiile unei agriculturi extensive, cum este cea a Moldovei, dimensiunea și structura suprafețelor agricole influențează direct producțiile totale și indirect exporturile agricole.

Culturile cerealiere

Suprafețele ocupate cu cereale au oscilat din cauza problemelor care apar cu periodicitate în perioada semănatului și iernării semănăturilor, condiții climaterice nefaste, dar și din cauza motivației scăzute a țăranilor, care, pe lângă dificultățile cu care se confruntă – lipsa accesului la factorii de producție sporitori de randamente, se confruntă și cu probleme legate de comercializarea

producției recoltate. De asemenea, caracterul cerealier foarte pronunțat al structurii suprafețelor culturilor agricole atestă existența unor carențe de ordin structural în sectorul vegetal. Ponderea suprafețelor culturilor cerealiere boabe în structura suprafețelor culturilor agricole variază de la 53,6% (819,7 mii ha) în anul 1996 la 69,2% (1.076,5 mii ha) în anul 2001 și 61,9% (916,9 mii ha) în anul 2006. De asemenea, și suprafețele principalelor culturi cerealiere sunt caracterizate printr-o variabilitate pronunțată. Suprafața înființărilor cu grâu de toamnă în anii 1996-2007 a fluctuat între 335,0 mii ha (21,9% din structura suprafețelor culturilor agricole) în anul 1996, 211,5 mii ha (13,6%) în anul 2003 și 305,0 mii ha în anul 2007. Cele a înființărilor cu porumb pentru boabe - de la 339,4 mii ha (22,2%) în anul 1996 la 584,3 mii ha (30,3%) în anul 2004 și 481,3 mii ha în anul 2007.

Totodată, suprafețele înființate cu orz de toamnă variază între 41,3 mii ha (2,8 % în anul 1999) și 68,1 mii ha (4,3 % în anul 1999), iar semănăturile de orz de primăvară între 37,1 mii ha în anul 2001 și 70,9 mii ha în anul 2004.

Tabelul 1. Suprafețele principalelor culturi agricole în perioada anilor 2001-2007, mii ha.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Cerealiere și leguminoase pentru boabe:	1076,5	1071,5	896,6	1077,1	1034,7	916,9	968,1
grâu	433,9	442,7	211,5	314,4	406,6	289,6	305,0
porumb pentru boabe	471,3	446,7	553,5	584,3	455,9	459,0	481,3
alte culturi cerealiere			131,6	178,4	172,2	161,0	181,8
Culturi tehnice:	301,0	331,0	417,1	344,7	358,0	400,7	364,7
sfeclă de zahăr	59,5	49,7	37,8	34,9	34,2	42,9	34,6
floarea-soarelui	208,4	256,7	352,4	270,6	275,7	285,9	231,6
tutun	16,9	9,2	5,6	5,7	4,7	3,5	3,1
Cartofi, legume, bostănoase:	114,2	107,7	89,9	79,1	79,8	87,1	81,9
legume	62,2	54,3	41,6	36,4	36,7	42,4	37,7
cartofi	42,7	45,0	38,5	34,6	35,9	34,3	35,8
Culturi furajere - total	63,4	63,6	80,4	66,6	67,8	75,8	80,3
Livezi, arbuști fructiferi	118	116	108,0	104,0	104,0	104,1	104,1
Vii - plantațiile pe rod	150	148	142,8	138,0	140,0	139,5	139,5
Total	1555,1	1573,8	1484,0	1567,5	1540,3	1477,2	1495,0

Sursă: Biroul Național de Statistică

Producțiile și randamentele din sectorul vegetal pot fi comparate cu cele înregistrate în unele țări din regiune, ca Federația Rusă, Ucraina și România, dar nu și cu cele obținute în statele în care se practică agricultură modernă. De exemplu, la principalele culturi cerealiere, grâul și porumbul, productivitatea medie pe țară tradițional nu depășește 36 chintale/ha, în timp ce randamentul mediu în statele Uniunii Europene este de 45 – 56 chintale de grâu/ha și, respectiv, 50-70 chintale de boabe de porumb/ha.

Tabelul 2. Productivitatea medie de grâu în perioada anilor 1999-2007, chintale/ha.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	47,5	51,0	49,5	49,7	47,6	49,3	45,1	55,9	51,1	50,9	48,4
EU-25	50,4	54,6	52,2	52,8	50,6	53,4	48,3	58,9	54,3	53,8	52,6
EU-15	54,8	60,2	57,0	58,6	54,7	57,8	52,8	62,6	57,9	59,3	56,6
Moldova	32,4	26,7	23,5	19,6	27,2	25,1	5,0	27,5	26,1	23,5	15,2

Sursă: Datele BNS și Eurostat.

În unele state europene, cum ar fi Irlanda și Belgia, productivitatea medie de boabe de grâu în perioada anilor 1999 – 2007 a variat între 77,1 – 101,0 chintale/ha și respectiv 78,3 – 89,8 chintale/ha. De asemenea, și productivitatea medie de boabe de porumb obținută în Olanda și Belgia,

în același interval de timp, depășește cu mult, de 3-4 ori, indicii similari înregistrați în Republica Moldova. În Olanda, productivitatea medie de boabe de porumb în perioada anilor 1999 – 2007 a variat între 70,0 – 133,1 chintale/ha, iar în Belgia între 103,6 – 122,2 chintale/ha.

Tabelul 3. Productivitatea medie a porumbului pentru boabe, chintale/ha

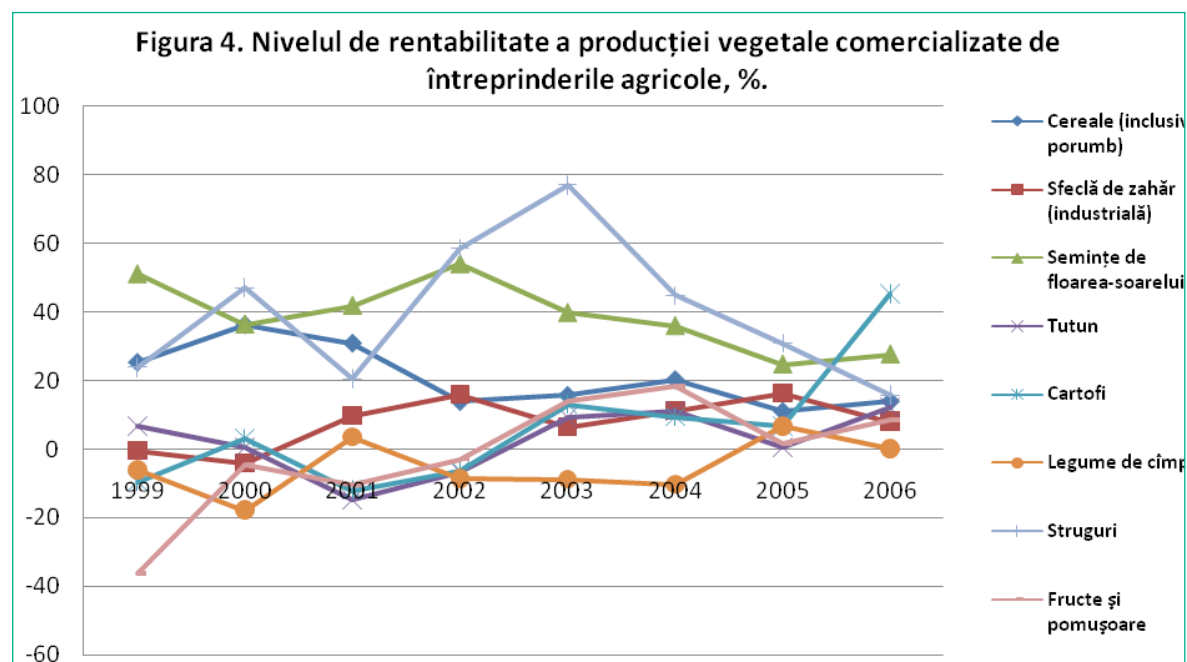
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	:	:	:	:	:	64,1	53,4	70,7	70,1	65,1	58,0
EU-25	:	:	:	:	:	81,2	66,9	84,4	83,8	78,9	79,2
EU-15	91,1	86,8	90,8	91,4	89,4	91,6	76,4	92,0	89,1	86,6	94,6
Moldova	39,7	31,0	28,3	23,4	23,7	26,7	25,5	30,7	32,7	28,8	7,9

Sursă: Datele BNS și Eurostat.

Culturile tehnice

Înființările cu culturi tehnice (sfecla de zahăr, floarea soarelui, soia și tutunul), în perioada anilor 1997-2007, au cunoscut creșteri relativ mari, datorită extinderii suprafețelor ocupate cu floarea soarelui și soia. Un factor, care sporește interesul producătorilor față de creșterea culturilor tehnice este nivelul relativ mai înalt de rentabilitate a producției tehnice comercializate.

Ponderea suprafețelor culturilor tehnice în structura suprafețelor culturilor agricole a variat între 17,6% (269,6 mii ha) în anul 1997 și 28,1% (417,1 mii ha) în anul 2003 și 27,0 (400,7 mii ha în anul 2006). Semănăturile ocupate cu soia au crescut de la 2,3 mii ha (0,1%) în anul 1996, până la 55,7 mii ha (3,8%) în anul 2006, iar cele de floarea soarelui de la 174,3 mii ha (11,3%) în anul 1997, până la 352,4 mii ha (23,7%) în anul 2003 și 285,9 mii ha (19,4%) în anul 2006. Conform programului MAIA de producere a floarea-soarelui pe anii 2002-2010, suprafețele de însămânțare cu această cultură urmează să se reducă în anul 2010 până la „mărimea științific fundamentată” - 130 mii ha. Deși acest obiectiv al MAIA este rațional, privim cu scepticism realizarea acestuia. Creșteri similare ale suprafețelor ocupate de floarea soarelui sunt înregistrate în mai multe state din regiune, România, Ungaria, Ucraina și Bulgaria. Și nu întâmplător. Producătorii de semințe de floarea soarelui sunt conectați la piață internă și externă de desfacere, în care există o cerere constantă de aceste produse. De asemenea, unitățile de procesare conlucrează eficient cu producătorii de semințe de floarea soarelui.

Suprafețele cu sfeclă de zahăr s-au diminuat drastic în anii 1996-2007, evoluția acestora decurgând după un trend descendent alert. Dacă în anul 1996 suprafața ocupată cu această cultură înregistra 77,0 mii ha, atunci în anul 2008, numai 24,8 mii ha. Parțial, reducerea suprafețelor cu sfeclă de zahăr este compensată prin creșterea randamentelor în ramură. În schimb, reducerea suprafețelor ocupate cu tutun nu este compensată absolut prin nimic. Acestea s-au redus pe parcursul a 8 ani consecutiv. Dacă în anul 2000 înființările cu tutun înregistrau 23,5 mii ha, atunci în anul 2008, numai 2,8 mii ha. Declinul din această ramură a perturbat și activitatea unităților de procesare și, suplimentar, a contribuit la creșterea importurilor de materie primă.

Culturile legumicole, cartofi și bostănoasele

Suprafețele cu legume, cartofi și bostănoase s-au redus de la 124,4 mii ha în anul 1997 la 81,7 mii ha în anul 2008. În perioada anilor 2005-2007 s-a redus și producția de legume de la 398 mii tone în anul 2005 la 221 mii tone în anul 2007. Odată cu schimbările în structura culturilor agricole, s-a redus substanțial și producerea de legume pe teren protejat, serele de iarnă devenind practic inutilizabile. Modificări esențiale s-au produs în structura valorificării producției legumicole. Volumele de achiziționare și prelucrare a legumelor de către fabricile de conserve, precum și de livrare pe piețele tradiționale s-au micșorat esențial, constituind 8-10 la sută și, respectiv, 4-5 la sută din recolta globală, majorându-se totodată volumele de comercializare în stare proaspătă pe piața internă. Pentru cultivarea cartofului, condițiile pedo-climatice ale Republicii Moldova nu sunt cele mai favorabile. Necesitățile interne anuale de cartofi, pornind de la norma fiziologică de consum de 100 - 120 kg pe cap de locuitor, constituie 450 - 500 mii tone. În anii 2005-2007 producția de cartofi a variat între 378 mii tone și 200 mii tone¹.

În linii mari, mărimea suprafeței ocupate cu culturi furajere este dictată de necesitățile sectorului animal. Reducerea efectivului de animale în acest sector a determinat și micșorarea suprafețelor ocupate de către plantele de nutreț. Acestea s-au redus de la 290,7 mii ha în anul 1996, până la 71,7 mii ha în anul 2008. În anul 2008, suprafețele ocupate cu porumb pentru siloz și masă verde ocupau 8,0 mii ha, sau 99,9% față de anul 2007, cele cu ierburi perene – 57,4 mii ha (88,9%) și ierburi anuale – 3,3 mii ha (72,6%).

Tabelul 4. Volumul global al producției vegetale, mii tone

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Cerealiere și leguminoase pentru boabe (după finisare)	1934,6	2627,7	2587,2	1612,7	2993,7	2837,9	2290,2	902,0
din care:								
Grâu (după finisare)	725	1180,8	1113,1	100,6	853,9	1047,1	677,9	406,0
porumb pentru boabe-total	1031,2	1117,6	1193,6	1413,6	1794,5	1492,0	1322,2	363,0
alte culturi cerealiere	178,4	329,3	280,5	98,5	345,3	298,8	290,1	133,0
Sfeclă de zahăr (după finisare)	943,5	1085	1129,4	656,8	911,3	991,2	1177,3	596,0
Floarea-soarelui (după finisare)	268,6	254,5	317,5	390,0	335,2	331,1	379,9	156,0
Tutun	25,3	16,1	11,8	6,9	7,9	6,7	4,8	4,0
Legume - total	363,6	448,1	396,5	360,8	315,2	389,3	475,2	221,0
Cartofi	330	384,8	325,2	302,8	317,7	378,2	376,9	200,0
Fructe, pomușoare și nuci	255,4	317,1	327,1	617,2	430,4	386,2	329,2	276,0
Struguri	703,8	505	641,2	677,2	685,6	518,5	466,1	598,0

¹ Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015.

Culturile pomicole

Suprafața plantațiilor pomicole s-a diminuat de la 174 mii ha, din care 146 mii ha pe rod în anul 1996 până la 109 mii ha, din care 102 mii ha pe rod în anul 2006. Totodată, s-a redus și producția totală de fructe și pomușoare, de la 946,6 mii tone în anul 1997, până la 329,2 mii tone în anul 2006. Situația creată în sectorul pomicol se datorează în mare măsură uzurii fizice și morale a unei bune părți de plantații pomicole, care sunt puse în valoare în pofida faptului că termenul de exploatare a acestora este depășit. În prezent, pentru finanțarea cheltuielilor ce țin de defrișarea plantațiilor multianuale, termenul de exploatare al cărora a expirat, pot fi utilizate până la 30 la sută din limitele stabilite în Legea bugetului pentru realizarea Programului de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.636 din 26 mai 2003, cu includerea acestor cheltuieli în programele anuale de repartizare a mijloacelor acestui fond².

Suprafața plantațiilor pomicole și bacifere producție-marfă amplasate pe terenurile sectorului public și privat (cu excepția sectorului auxiliar al populației), conform Concepției dezvoltării pomiculturii până în anul 2020, trebuie să constituie 100,0 mii ha, inclusiv pe rod – 75,0 mii ha. Conform MAIA, această suprafață, fiind cea optimă, se va menține și pe viitor. Ponderele speciilor sămânțoase se preconizează să fie stabilită la nivelul de 56,5 la sută din suprafața totală, sămbruose – 30,0 la sută, celor nucifere și bacifere – 12,0 și 1,5 la sută, respectiv. Obiectivul propus va fi realizat prin reducerea treptată a plantațiilor existente cu productivitate scăzută, termenul de exploatare efectiv depășit și vârsta avansată, precum și înființarea unor livezi noi, cu asortiment din selecția mondială și autohtonă, de ultimă oră, conduse și întreținute după tehnologii moderne, cu ciclul de exploatare redus și destinație specială – producerea fructelor pentru consum în stare proaspătă și pentru procesare industrială. Ca linie strategică, se preconizează o diminuare a ponderii mărului și, concomitent, sporirea suprafețelor ocupate cu păr, gutui, culturi nucifere și cele bacifere (pomușoare și căpșun). Totodată, mărimea suprafețelor de plantații pomicole și structura acestora, sub aspectul speciilor, va fi stabilit în funcție de condițiile pedo-climatice caracteristice fiecăreia din cele patru zone economico-geografice. În zona de Nord vor fi amplasate 50 la sută din suprafața totală, zona Centrală – 22 la sută, Sud-est – 12 la sută și zona de Sud – 16 la sută. În același timp, livezile, sub aspectul speciilor, vor avea următoarea structură:

- zona Nord - măr (56 %), păr (18 %), prun (10 %), cireș (6 %), vișin (4 %);
- zona Centru - măr (21 %), păr (15 %), gutui (1 %), prun (30 %), cais (7 %), piersic (5 %), cireș (8 %), vișin (6 %);
- zona Sud - Est (Nistreană) - măr (44 %), păr (10 %), gutui (1 %), prun (7 %), cais (15 %), piersic (7 %), cireș (5 %), vișin (5 %);
- zona Sud - măr (25 %), păr (10 %), gutui (1 %), prun (7 %), cais (20 %), piersic (15 %), cireș (10 %), vișin (8 %)³;

Nucul și culturile bacifere vor fi cultivate în toate zonele și microzonele cu condiții pedo-climatice favorabile. Conform datelor recensământului plantațiilor pomicole din 1994, există 2,2 milioane arbori de nuc, dintre care peste 85% - în plin rod. Majoritatea absolută a arborilor de nuc se cultivă ca pomi răzleți în livezile de pe lângă casă, în aleile de nuc înființate ca fâșii de protecție, de-a lungul drumurilor naționale, în grupuri mici pe sectoarele publice și de stat. Plantații de tip livadă sunt puține și ocupă suprafețe mici. Conform Programului național pentru dezvoltarea culturilor nucifere până în anul 2020, se preconizează înființarea, în perioada anilor 2006-2020, a plantațiilor de nuc pentru producție-marfă pe o suprafață de cel puțin 14 mii ha. Plantațiile noi vor intra în fructificare la vârsta de 5 ani, urmând ca productivitatea pomilor să crească treptat

² Hotărârea Guvernului nr. 1254 din 01.12.2005 pentru aprobarea Regulamentului privind compensarea parțială a cheltuielilor suportate la defrișarea plantațiilor multianuale, termenul de exploatare al cărora a expirat. Monitorul Oficial 164-167/1352, 09.12.2005.

³ Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015.

până la intrarea deplină în rod (anul 10-12 după plantare), când de pe 1 ha livadă se vor obține 2,0-2,5 tone nuci uscate. Extinderea plantațiilor și intrarea livezilor în rod va asigura creșterea treptată a producției de nuci care, în anul 2020, va atinge 12,5 mii tone. Recoltată pe soiuri, producția, fiind omogenă ca formă și mărime, va fi comercializată la export în cea mai mare parte ca nuci în coajă. Realizarea prevederilor Programului de sporire a potențialului productiv al plantațiilor existente și înființarea de noi plantații intensive de nuc pe bază de soi va asigura o creștere considerabilă a volumului producției de nuci în țară care, în anul 2020, se preconizează a fi de 57,7 mii tone, iar în anul 2025 - peste 70 mii tone, ceea ce va asigura o creștere considerabilă a exportului miezului de nucă până la 15,0 mii tone, iar a nucilor în coajă - până la 15,0-20,0 mii tone. Cantități însemnate de nuci ar putea fi folosite pentru industria alimentară.⁴

Sectorul viticol

Suprafața plantațiilor viticole s-a diminuat în anii 1996 – 2006 de la 179 mii ha, până la 150 mii ha. De asemenea, și recolta globală de struguri în perioada respectivă s-a micșorat de la 767,3 mii tone, până la 466,1 mii tone. Suprafața viilor de soiuri de masă a cunoscut o evoluție similară, reducându-se de la 21,5 mii ha, până la 6,2 mii ha. Tendințele profilate în sector pot fi explicate prin existența în sector a unor probleme similare cu cele existente în sectorul pomicol: exploatarea plantațiilor viticole cu grad înalt de uzură fizică și morală, nerespectarea tehnologiilor agricole, disfuncționalități frecvente în valorificarea producției viticole. De exemplu, problemele legate de comercializarea strugurilor și de achitare pentru producția livrată în mod stoic nu sunt soluționate pe parcursul a trei ani consecutiv. De asemenea, prețurile orientative, coordonate de Uniunea Viticultorilor „Carolifolia”, Asociația Producătorilor de Struguri și Uniunea Producătorilor și Exportatorilor de Vinuri, care de altfel sunt mai reduse decât în anii precedenți, au devenit indicative la export la indicația Moldova-Vin⁵.

Procesul de reînnoire a plantațiilor viticole poate derula mai dinamic în cazul valorificării oportunităților oferite de stat prin intermediul Programelor de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor și a fondului pentru susținerea înființării plantațiilor viticole.

De asemenea, necesită atenție și măsurile de ameliorare a sortimentului viței de vie și orientarea acestora spre obținerea unei producții vitivinicole solicitate pe piețele de desfacere, optimizarea structurii sortimentale a plantațiilor viticole sub aspectul regiunilor vitivinicole și direcțiilor de utilizare a strugurilor, revitalizarea sectorului de producere a strugurilor pentru masă, sporirea productivității plantațiilor și pepinierelor viticole prin implementarea tehnologiilor avansate, bazate pe aplicarea factorilor intensivi de producție, revitalizarea, dezvoltarea și modernizarea bazei de păstrare a strugurilor pentru masă și asigurarea unei perioade mai îndelungate de păstrare a acestora, încurajarea producătorilor mici de struguri în vederea creării unor exploatații viticole optime, cooperării pentru prestarea serviciilor de îngrijire a plantațiilor, condiționare, păstrare și transportare a strugurilor pentru masă.

Gradul de mecanizare, chimizare și utilizare IT

În prezent, există mari decalaje între sistemele de producere agricole ale R. Moldova și a țărilor europene, care ocupă poziții-cheie în producerea produselor agricole și în comerțul cu produse agroalimentare. În sectorul agrar din R. Moldova, predomină micile gospodării agricole, care practică activități agricole de subzistență. De asemenea, sectorul agrar din R. Moldova a cunoscut timp de două decenii o decapitalizare puternică. Mecanizarea agriculturii nu s-a bazat pe introducerea sistemelor moderne de mașini și echipamente pentru cultivarea culturilor agricole, capabile să efectueze la timp și cu maximă eficiență toate lucrările agricole. Dacă suprafața medie pe un tractor în țările europene constituie circa 12 ha pentru un tractor, atunci în Republica

⁴ HG nr. 8 din 03.01.2006 cu privire la unele măsuri de sporire a producției de culturi nucifere. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.5-8/38 din 13.01.2006

⁵ Monitorul Economic.

Moldova acest indice constituie peste 20 ha pentru un tractor. Însă, există mari decalaje la nivel regional în ceea ce privește dotarea agricultorilor cu tehnică agricolă. De exemplu, în UTA Găgăuzia, suprafața prelucrată de un tractor și o combină este mai mare de 40 ha și 400 ha. De asemenea, există mari discrepanțe între tehnica agricolă din dotarea agricultorilor din Moldova, care este în cea mai mare parte produsă în spațiul est-sovietic și care cedează după caracteristicile tehnice celei din dotarea fermierilor europeni.

De asemenea, consumul de îngrășăminte chimice și naturale pentru agricultură corespunde indicilor similari înregistrați în țările dezvoltate în anii 50, când cantitatea de îngrășăminte chimice pe hectarul arabil constituia aproximativ 20 de kg pe un ha și este departe de apogeul atins în țările respective în anii 90, când consumul de îngrășăminte chimice înregistra peste 200 kg pe un ha. Consumul redus de îngrășăminte chimice și naturale în agricultură este un factor de risc, care nu poate fi neglijat și care necesită a fi înlăturat pentru a proteja fertilitatea solurilor din țară. Totodată, creșterea consumului de îngrășăminte chimice este o necesitate și un element-cheie al tehnologiilor agricole de creștere a producțiilor vegetale și a randamentelor medii din agricultură.

În general, gradul de mecanizare a muncii din agricultură UE se corelează strâns cu dimensiunea exploatației; în țările în care suprafețele medii pe o fermă sunt reduse, de regulă agricultorii nu dispun de resursele financiare necesare pentru achiziționarea de agregate mecanice. Pentru anumite lucrări se apelează la agenți economici specializați în servicii agricole. În majoritatea țărilor est europene, schimbarea regimului de proprietate asupra terenurilor a fost urmată de diminuarea gradului de mecanizare și de o scădere a utilizării fertilizatorilor chimici și pesticidelor.

În toate statele există o preocupare pentru creșterea gradului de mecanizare, inclusiv pentru utilizarea roboților și a instalațiilor automate în zootehnie, pentru diminuarea, și chiar eliminarea completă a pesticidelor cu impact negativ asupra mediului și a sănătății oamenilor și animalelor.

Un progres remarcabil se constată în domeniul IT: în Germania, de pildă, gospodăriile de fermieri se situează peste media națională în ce privește utilizarea computerelor, a internet-ului și a telefoniei mobile; în Franța, bugetul alocat IT crește cu 7% pe an; în Belgia - 1/3 din ferme utilizează computerele și 1/4 din acestea sunt conectate la Internet; în Danemarca, există o bază de date și un soft la nivel național pentru zootehnie; în Lituania, 43% din ferme utilizează computerele; în Olanda, computerul este o obișnuință la nivelul fermelor; în Cehia, peste 2/3 din numărul de ferme sunt conectate la Internet; în Norvegia utilizarea IT este extrem de largă, asemeni Suediei; în Polonia, 17,1% din gospodării au computere, 4,8% au acces la Internet și 35% utilizează telefonie mobilă⁶.

Alte input-uri agricole.

Un alt element-cheie al tehnologiilor agricole de creștere a producțiilor vegetale și a randamentelor medii din agricultură este utilizarea materialului semincer și săditor performant. În domeniul de producere a semințelor și a materialului săditor activează patru instituții ramurale, un centru de cercetări științifice, 14 gospodării de elită și circa 270 agenți economici licențiați. Anual, aceste unități produc și comercializează pe piața internă 98% semințe de grâu și orz de toamnă (inclusiv 50 la sută soiuri de origine autohtonă), 85 % semințe hibride de porumb, 45 % hibridi de floarea-soarelui⁷. Registrul soiurilor de plante al R. Moldova pentru anul 2008 include 1613 soiuri, inclusiv 233 noi (134 – înregistrate, 66 – declarate de perspectivă și 33 – pentru testări în condiții de producție. Randamentele soiurilor și hibridilor de producție locală a culturilor agricole locale, în condiții experimentale, în cele mai multe cazuri cedează randamentelor medii pe țară obținute în statele vest-europene. Nu întâmplător, productivitatea medie a culturilor agricole în R.

⁶ Luminita Chivu, Constantin Ciutacu, Diana Preda. Comparative study on industrial relations in agriculture. București, 2003.

⁷ Proiectul legii despre semințe.

Moldova este mai înaltă și este apropiată de mediile europene, anume la culturile înființate cu material semincer de import, cum ar fi: sfecla de zahăr, rapița, etc⁸.

În anul 2007, Academia de Științe a Moldovei a propus pentru planul de acțiuni al Programului Național de Dezvoltare un proiect caraghios cu denumirea: „Cercetări și inovări pe direcția strategică. Biotehnologii agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară”. Costul propunerii a constituit pentru anul 2008-54.747.200 lei, pentru anul 2009 – 65.065.200 lei, pentru anul 2010 – 8.926.520 lei și pentru anul 2011 – 8.926.520 lei. Costul proiectului constituie aproape ½ din mijloacele financiare prevăzute de fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli pentru anul 2008. Proiectul a fost acceptat de autorități, în pofida faptului că au existat obiecții serioase din partea reprezentanților sectorului asociativ și a unor ministere: activitățile prevăzute de proiect în linii generale nu determină rezultatele anunțate de Academia de Științe a Moldovei. Mai mult, indicatorii de monitorizare propuși de AȘM și acceptați de autorități par foarte stranii pentru un proiect cu tentă economică clară:

- ponderea suprafeței de terenuri agricole pe care se cultivă soiuri și hibrizi *autohtoni*.
- ponderea suprafețelor de terenuri agricole pe care se aplică tehnologii agricole *autohtone*.
- brevete, certificate de autor.
- dispozitive și aparate elaborate.
- soiuri și hibrizi noi.
- numărul publicațiilor noi.

În calitate de indicatori de performanță pentru rezultatul anticipat, AȘM a propus:

- numărul de publicații științifice.
- sporirea recoltei culturilor de câmp și horticole.
- brevete implementate.
- ponderea suprafeței de terenuri agricole, pe care se cultivă soiuri și hibrizi *autohtoni*.
- ponderea suprafețelor de terenuri agricole pe care se aplică tehnologii agricole *autohtone*.
- soiuri și hibrizi noi.
- reducerea cheltuielilor pentru energie.

În opinia noastră, o remediere a situației poate fi realizată fără cheltuieli de așa gen, dar cu venituri masive la bugetul de stat, și, într-un timp relativ scurt, prin intermediul liberalizării importurilor de input-uri agricole.

2.1.3. Politicile agricole

În strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015) sunt trecute în revistă „avantajele comparative” ale sectorului agroindustrial sau „punctele forte” ale acestui sector:

- „Producerea culturilor de valoare înaltă, în special a fructelor și legumelor, oferă cele mai înalte profituri și deci prezintă un potențial important pentru sporirea veniturilor agricultorilor.
- Productivitatea muncii (PAB pe angajat) în agricultură a crescut în ultimii ani datorită refluxului forței de muncă din agricultură în alte sectoare ale economiei naționale (în special în sectoarele de servicii), precum și în afara țării.
- Piețele conexe sectorului agricol – piața funciară, piața mijloacelor de producție, piața produselor agricole, piața financiară – funcționează și sunt în proces de dezvoltare continuă.
- Dezvoltarea instituțională a sectorului asociativ, serviciilor de extensiune și instruire în domeniul afacerilor agricole reprezintă factori importanți ce susțin dezvoltarea sectorului agricol⁹.”

⁸ Vezi anexele studiului.

⁹ Analiza SWOT a Sectorului Agroindustrial din Strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015). Strategia este aprobată prin HG nr.282 din 11.03.2008 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015). Monitorul Oficial nr.57-60/362 din 21.03.2008.

În esență, în opinia noastră, aceste „puncte forte” ale sectorului agroalimentar pot completa șirul lung a constatărilor din strategie, care caracterizează părțile slabe ale complexului agroalimentar și inclusiv a sectorului vegetal:

- „Agricultura a înregistrat o creștere lentă și instabilă în ultimii 7 ani (2000-2006), Produsul Agricol Brut (PAB) crescând cu mai puțin de 10% în această perioadă.
- Roadă la hectar este joasă în comparație cu țările din regiune și variază puternic pe an ce trece, ceea ce atestă lipsa mecanismelor de atenuare a riscurilor în agricultură.
- Țara este vulnerabilă la un șir de riscuri cu impact negativ asupra veniturilor rurale, inclusiv eroziuni, alunecări de teren, secete, ploi torențiale, grindină, înghețuri, inundații și cutremure.
- Structura de producere curentă reflectă caracterul de subzistență al agriculturii Moldovei.
- Sectorul vegetal este dominat de culturile de valoare joasă, iar producerea culturilor de valoare înaltă s-a redus din cauza costurilor relativ înalte de producție și lipsei cronice de mijloace bănești.
- Nivelul de producere jos și promovarea insuficientă a produselor ecologice, care reprezintă produse de valoare înaltă cu cerere sporită pe piețele externe, în special cele înalt dezvoltate.
- Fragmentarea înaltă a circa 50% din terenurile agricole private se răsfrânge negativ asupra performanței sectorului.
- Eficiența actuală scăzută a agriculturii derivă din legătura slabă cu piețele și nivelul scăzut de competitivitate al produselor agricole.
- Finanțarea, inclusiv remunerarea muncii în instituțiile științifice din sector este insuficientă, iar baza tehnico-materială experimentală – depășită.
- Infrastructura de piață modernă este subdezvoltată în Moldova. Există o necesitate acută de capacități sporite de depozitare, puncte de colectare, echipamente de răcire în câmp, case de ambalare.
- Deficiențele în funcționarea piețelor conexe sectorului agricol împiedică dezvoltarea acestuia.
- Cota agriculturii în investițiile în capital fix este joasă și în descreștere.
- Exodul populației în afară țării conduce la depopularea satelor, îmbătrânirea rapidă a populației rurale și creează probleme sociale acute.”

Pentru remedierea situației din sectorul agroalimentar, inclusiv cel vegetal, documentul de politici de bază, Strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova prevede acțiuni ce țin de perfecționarea cadrului legislativ și normativ, a cadrului instituțional, consolidarea terenurilor agricole, facilitarea și promovarea exporturilor, agriculturii ecologice, reabilitarea sistemelor de irigare, dezvoltarea viticulturii, silviculturii și științei. Autorii studiului au considerat oportună trecerea în revistă a măsurilor prevăzute de strategie pentru ameliorarea situației din sectorul vegetal, și facilitarea și promovarea exporturilor de produse agroalimentare. Pentru ameliorarea situației din sectorul vegetal, documentul de politici prevede următoarele măsuri:

- Organizarea și desfășurarea primului Recensământ general agricol.
- Actualizarea Programului Național de dezvoltare a pomiculturii.
- Elaborarea Programului de dezvoltare a culturilor tehnice.
- Elaborarea Programului de cultivare a legumelor.
- Elaborarea Programului de dezvoltare a culturilor cerealiere.
- Implementarea Programului de dezvoltare a ramurii tutunului în anii 2003-2010.
- Implementarea Programului Național pentru dezvoltarea culturilor nucifere până în anul 2020.

Este necesar de menționat că, în prezent, sunt în vigoare mai multe planuri ramurale elaborate de MAIA, care nu au nici o relevanță și nu sunt realizate.

Pentru remedierea situației din comerțul exterior cu produse agroalimentare, documentul de politici respectiv prevede următoarele măsuri:

- Dezvoltarea infrastructurii de marketing în sectorul agrar:
 - crearea piețelor angro regionale;
 - crearea cooperativelor de marketing;
 - crearea Centrului de Informație și Marketing Agroalimentar;
 - implementarea Planului de acțiuni cu privire la dezvoltarea unui sistem informațional de piață în cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare pentru anul 2008 (acțiune CSRS).
- Dezvoltarea și implementarea sistemului de management al standardelor naționale în conformitate cu cerințele Uniunii Europene.
- Monitorizarea exportului/importului de produse agricole și agroalimentare din/în Republica Moldova și înaintarea propunerilor ce țin de politica tarifară la importul mărfurilor în țară, în funcție de situația și prioritățile imediate ale sectorului agricol și industriei agroalimentare.
- Facilitarea misiunilor oamenilor de afaceri din Republica Moldova pe piețele-țintă, precum și diverse foruri cu tematica "Agricultura Moldovei", în vederea majorării volumului de export al produselor agricole și agroalimentare și a diversificării piețelor de desfacere.
- Crearea unui sistem de achiziții a produselor agricole de la persoanele fizice și gospodăriile țărănești.
- Evaluarea volumelor produselor din stocurile întreprinderilor agricole și agroindustriale pentru completarea și difuzarea ofertelor concrete prin intermediul ambasadelor Republicii Moldova din străinătate, precum și prin publicarea pe pagina web a Ministerului.
- Invitarea angrosiștilor străini de diverse produse, pentru a pătrunde prin intermediul lor pe noi piețe de desfacere.
- Elaborarea și implementarea Planului de acțiuni în vederea introducerii unui nou set de politici în vederea reglementării sectorului de grâne și de panificație.
- Implementarea Planului de acțiuni în vederea liberalizării regimului de import al materialului semincer și săditor pentru anul 2008.
- Editarea materialelor promoționale despre potențialul de producere și export din sectorul agroindustrial al Republicii Moldova și difuzarea acestora prin intermediul ambasadelor și reprezentanțelor comerciale ale Republicii Moldova.
- Intensificarea negocierilor între serviciile veterinare din Republica Moldova și UE în vederea urgentării includerii Moldovei în lista țărilor terțe, autorizate să exporte în UE produse de origine animală.
- Determinarea necesităților ce țin de acțiunile ce urmează a fi întreprinse în vederea lărgirii gamei de produse fabricate în țară, precum și a exportului de mărfuri agroalimentare, urmând să fie elaborate proiecte concrete de atragere a asistenței tehnice.
- Crearea infrastructurii de depozitare, condiționare și pregătire a producției de fructe și legume pentru export (crearea caselor de ambalaj).

În octombrie 2008, măsurile respective nu au fost realizate. În prezent, există un număr impunător de servicii dedicate ameliorării culturilor și protecției plantelor. Acestea includ Serviciul Special pentru Influențe Active asupra Proceselor Hidrometeorologice, Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere și de Panificație, Inspectoratul de Stat pentru Semințe, Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante, Întreprinderea de Stat "Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp "Selecția", Întreprinderea de Stat "Institutul de Cercetări Științifice pentru Porumb și Sorg", Filiala pentru plante aromatice și medicinale a Institutului de Cercetări Științifice pentru Porumb și Sorg, Institutul de Cercetări pentru Pedologie și Agrochimie "N. Dîmo", Întreprinderea de Stat "Institutul de Pomicultură", Întreprinderea de Stat "Institutul de Cercetări pentru Mecanizarea și Electrificarea Agriculturii "Mecagro", Întreprinderea de Stat "Institutul de Cercetări Științifice și Proiectări Tehnologice în Industria Alimentară", Stația de stat pentru încercarea mașinilor, Centrul Științific de Producție "Tehnologii Informaționale și Sisteme", Întreprinderea de Stat "Centrul

Republican de Pedologie Aplicată” și Agenția Agroindustrială “Moldova-Tutun”, Chișinău. În condițiile unei situații apropiate de un dezastru în sectorul vegetal, este logic să fie efectuată o analiză funcțională a acestor instituții.

Totodată, merită o atenție deosebită infuziile financiare din partea statului, care provoacă distorsiuni serioase în structura entităților agricole:

- Crearea stațiunilor tehnologice de mașini (STM) este o direcție importantă de canalizare a resurselor financiare din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli. Beneficiarii acestei scheme de subvenționare sunt: Cooperativele de Servicii Mecanizate. Aceste cooperative prestează servicii pentru membri și non-membri. Prețurile pentru servicii sunt stabilite de către cooperative. Cooperativele trebuie să opereze pe cel puțin 100 hectare consolidate de teren agricol cu potențial și intenții de creștere în suprafață. Beneficiază de această schemă de subvenționare aplicată cu începere din anul 2002, agenții economici nou-creați care lucrează nu mai puțin de 100 ha terenuri consolidate, cu extinderea lor pe viitor și agenții economici care lucrează terenuri agricole nu mai puțin de 100 ha și nu dispun de tehnică agricolă suficientă pentru îndeplinirea lucrărilor agricole de bază. Selectarea beneficiarilor nu este transparentă. La finele anului 2007, în Republica Moldova au fost create 177 de stațiuni tehnologice de mașini. Prin acest program de subvenționare, statul facilitează procurarea tehnicii și a echipamentului agricol prin intermediul Programului 2KR, în temei și condiții mai avantajoase chiar decât condițiile standarde ale 2KR. *Moldresurse* oferă unei stațiuni mecanizate un împrumut fără dobândă pentru o perioadă de cinci ani (fără plată inițială, cu o perioadă de grație de 2 ani și 3 ani amortizare). Dacă stațiunea nu este în stare să ramburseze împrumutul, atunci tractorul nu este returnat, luat înapoi de la stațiune. Acești termeni și condiții apar mai favorabile decât cei ai programului 2KR (50% plată inițială, 25% rambursări în rate după anii 1 și 2, cu o plată obligatorie de asigurare în sumă de 1.5% anual, în plus stațiunea se depozitează de tractor în caz de nerambursare a creditului).¹⁰ Totodată, sunt depistate unele nereguli în repartizarea acestor mijloace financiare. Astfel, în anul 2006 Curtea de Conturi a constatat că diferența dintre termenele de alocare a mijloacelor bugetare și cele de utilizare a acestora de către Î.S. “Moldresurse” este de 3-4 luni, ceea ce confirmă o valorificare neoperativă a lor. De asemenea, în anul 2006, unul dintre beneficiari - Cooperativa agricolă de producere “Cuhagroprim” (c/f - 1003607002227), r-nul Florești, a fost declarată în proces de lichidare, aceasta, la 15.09.2004, încheiase cu Î.S. “Moldresurse” două contracte de procurare a tehnicii agricole în sumă de 335,9 mii lei, fără TVA. La 04.06.2006 tehnica a fost întoarsă cu valoarea ei inițială, inclusiv TVA, deoarece, conform art.103 din Codul fiscal, aprobat prin Legea nr. 1163-XIII din 24.04.1997⁹ (cu modificările și completările ulterioare; în continuare - Codul fiscal), începând cu 01.01.2006, livrările de tehnică agricolă se impozitează cu TVA. Astfel, în urma acestor operațiuni, Î.S. “Moldresurse” a format o datorie creditoare față de Cooperativa agricolă de producere “Cuhagroprim” în sumă de 41,8 mii lei, însă n-a transferat-o. Prima rată a creditului în sumă de 111,0 mii lei urma a fi rambursată până la 10.11.2005, însă ultima nu și-a onorat obligațiunile. La 20.10.2006, în baza deciziei grupului de lucru al MAIA și a scrisorii Consiliului raional Florești, tehnica a fost transmisă S.A. “Cereale-Flor” (c/f - 1003607002881), cu condiția achitării primei tranșe conform termenelor stabilite pentru Cooperativa agricolă de producere “Cuhagroprim”, însă S.A. “Cereale-Flor”, de asemenea, nu și-a onorat obligațiunile.¹¹
- Fondul pentru plantarea livezilor în 2007 a constituit 17 milioane lei, fiind redus de la 18,6 milioane lei în 2006. În anul 2007, din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, au fost asimilate 17 milioane lei pentru plantarea livezilor și nucilor, cu 1,6 milioane lei mai puțin decât în anul 2006. Mijloacele financiare din fond au fost alocate pentru susținerea producerii materialului săditor pomicol (pomi altoiți) și înființării plantațiilor pomicole, cu excepția plantațiilor de arbuști fructiferi și de căpșun. Acestea au fost utilizate pentru com-

¹⁰ Moldresurse nu importă tractoare sau alt echipament agricol.

¹¹ Hotărârea Curții de Conturi nr. 23 din 26.04.2007 privind raportul asupra corectitudinii administrării și gestionării mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli în perioada anului 2006. Monitorul Oficial nr. 94-97/17 din 06.07.2007.

pensarea parțială a cheltuielilor de producere a pomilor altoiți în pepinierele licențiate, și a costului materialului săditor pomicol utilizat la înființarea plantațiilor pomicole. Subvențiile s-au acordat pentru producerea materialului săditor pomicol (pomi altoiți) - în mărime de 20,0 de mii de lei la un hectar de suprafață a câmpului I (pentru altoirea la masă) sau a câmpului II (pentru altoire prin oculare) și pentru înființarea, începând cu toamna anului 2006, a plantațiilor pomicole cu soiuri înscrise în Registrul soiurilor de plante al Republicii Moldova - în mărime de 10,0 mii de lei la un hectar de suprafață plantată cu specii sămânțoase și în mărime de 7,5 mii de lei - pentru un hectar de suprafață plantată cu specii sămburoase. Suprafața plantațiilor de culturi multianuale înființate în anul 2007 a constituit 1.867,53 ha. De suport din partea statului au beneficiat 119 de entități agricole, din care 69 gospodării țărănești și persoane fizice, care au asimilat numai 37,1% (6,306,35 mii lei) din mijloacele financiare repartizate. La administrarea acestor subvenții au fost constatate unele neregularități în urma controalelor efectuate de Curtea de Conturi. „Astfel, nerespectându-se pct.13 și pct.14 din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.381-XVI, Grupul de lucru a acceptat alocarea către S.R.L. „Neoplanta” (c/f - 1003602029843) a subvenției în sumă de 417,8 mii lei, prezentată în devizul de cheltuieli, dar efectiv s-au cheltuit pentru producerea materialului săditor 357,2 mii lei, adică au fost alocate subvenții cu 60,6 mii lei mai mult față de cheltuielile efectuate. În același mod au fost subvenționați și alți agricultori, cum ar fi: CAP „Enija” (c/f - 1003611001311), căreia i s-au transferat 175,5 mii lei, în loc de 159,5 mii lei - cheltuieli real suportate; S.R.L. „Bric” (c/f - 1003600135845) - respectiv, 427,3 mii lei, în loc de 407,5 mii lei; S.R.L. „Nic-OL” (c/f - 10022604001967) - 87,5 mii lei, în loc de 85,0 mii lei; S.R.L. „Ighemon” (c/f - 1003600019310) - 247,3 mii lei, în loc de 242,3 mii lei. Controlul a depistat cazuri de majorare neîntemeiată a cantității puieților sau a costului unui puiet, acestea contribuind la subvenționări majorate (S.R.L. „Bogatmos” (c/f - 1003608006071) - 9,9 mii lei, S.R.L. „Ceteronis ST” (c/f - 1002600009541) - 51,5 mii lei, S.R.L. „Iridrea” (c/f - 1003608002578) - 13,2 mii lei). Grupurile de lucru, nerespectând prevederile pct.14 din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.381-XVI, au primit de la unii agenți economici pachetul de documente incomplet. Astfel, Cooperativa de producție „Tvardița” (c/f - 1002610000181) și Cooperativa agricolă „Ciobalaccia” (c/f - 1002603000181) au prezentat numai extrasele din procesele-verbale ale adunărilor cooperativelor respective. Totodată, documentele menționate nu prezintă temei juridic de confirmare a dreptului deținătorului de terenuri agricole, conform prevederilor art.43 din Legea cadastrului bunurilor imobile nr.1543-XI-II din 25.02.1998⁶ (cu modificările și completările ulterioare). Institutul de Cercetări pentru Pomicultură (c/f - 1002600029093), de asemenea, n-a prezentat grupului de lucru certificatele de confirmare a dreptului deținătorului de terenuri.”¹²

- Subvenția pentru asigurarea riscurilor în agricultură a constituit 15 milioane lei în 2007, ceea ce a fost o creștere majoră de la 2.7 milioane lei (\$0.2 milioane) în 2006. În anul 2005, conform datelor companiei de asigurări „Moldasig”, au fost încheiate 5 contracte de asigurare, în 2006 - 167 și circa 300 în 2007 (conform datelor MAIA - 260). Luând în considerație faptul că în Moldova sunt peste 1 milion de deținători funciari - numărul contractelor înregistrate este foarte mic. Această subvenție este concentrată însă în mâinile unui grup restrâns. Subvenția de asigurare a riscurilor a fost utilizată preponderent de posesorii de animale, în special pentru asigurarea animalelor mari: vite și porci. Un număr total de 226.449 animale au fost asigurate în anul 2007 și de această subvenție au beneficiat doar câteva SRL-uri mari. Suprafața agricolă asigurată a cuprins 26.687 ha, incluzând un număr total de 146 gospodării agricole. Subvenționarea asigurării riscurilor de producție în agricultură este un domeniu care necesită a fi dezvoltat în continuare. Pentru aceasta este necesar de a demonopoliza aceasta activitate - în anul 2007, compania Moldasig a fost unica companie selectată de comisia MAIA pentru a presta aceste servicii. În al doilea rând, este necesară o campanie largă de informare a agricultorilor privitor la asigurarea în agricultură.

¹² Hotărârea Curții de Conturi nr. 23 din 26.04.2007 privind raportul asupra corectitudinii administrării și gestionării mijloacelor fondului pentru subvenționarea producătorilor agricoli în perioada anului 2006. Monitorul Oficial nr. 94-97/17 din 06.07.2007.

- Rambursarea TVA la procurarea tehnicii agricole a fost introdusă în bugetul agricol pentru anul 2007 în sumă de 5 milioane lei (0,44 milioane dolari SUA). În anul precedent, 2006, n-a existat o astfel de subvenție. De subvenție au beneficiat 69 de gospodării, majoritatea fiind gospodării corporative (41 la număr), care au primit în mediu 7.650 dolari SUA. Conform sursei oficiale, această subvenție are drept scop promovarea producerii legumelor – și pentru aceasta sunt necesare tehnică nouă, echipamente și construcții. Deoarece Taxa pe Valoare Adăugată (TVA) a fost doar recent impusă pe la importul și vânzarea tehnicii agricole, subvenția a fost desemnată să neutralizeze efectul impozitului prin rambursarea plăților TVA și, astfel, reducerea prețului la nivelul precedent probabil mai aproape de prețurile de pe piețele mondiale.
- Rambursarea TVA la procurarea pesticidelor și îngrășămintelor a fost inițial inclusă în bugetul agricol pentru 2007 în sumă de 45 milioane lei, însă, pe parcursul anului a crescut substanțial până la 130 milioane lei drept răspuns la cererea sporită. În 2006 această subvenție a fost bugetată la 58 milioane lei. Documentele oficiale nu conțin o justificare clară pentru subvenționarea acestor inputuri anuale, însă acest fapt este clar din alte considerente: fermierii din Moldova folosesc îngrășămintele insuficiente. Subvenția ajunge la doar 2.110 gospodării agricole din numărul total de peste 40,000. Aproape 90% din beneficii au revenit gospodăriilor mari (1.127).
- Resursele alocate pentru susținerea producerii tutunului au fost incluse în bugetul agricol pentru anul 2007 în sumă de 3 milioane lei. În anul 2007 655 gospodării agricole au beneficiat de subvenții în sumă totală de 2,5 milioane lei. De a doua tranșă a subvenției au beneficiat mai puțini producători – 576, datorită secetei, care n-a permis obținerea recoltelor înalte. Gospodăriile individuale au obținut doar 18% din totalul sumei subvenției, în timp ce gospodăriile mari corporative au luat restul - 82%.
- Suma bugetată în 2007 pentru susținerea producerii de sfeclă de zahăr a fost de 8,8 milioane lei, mai joasă decât suma alocată în anul precedent (2006) de 18,4 milioane lei. Suma planificată pentru 2007 a fost valorificată la nivelul de 84%. Conform documentelor oficiale, scopul subvenției este stimularea producerii de sfeclă de zahăr comercializată fabricilor de procesare, care aparțin pe larg investitorilor străini. Subvenția pentru plantare a fost absorbită de 715 producători. Din punct de vedere a numărului de beneficiari, acestea au fost împărțiți în mod egal: 398 gospodării individuale și 317 gospodării corporative. Însă, din punctul de vedere a sumei primite, balanța se înclină evident în direcția gospodăriilor corporative, care au beneficiat de 6.8 milioane lei sau 93.4% din suma total disponibilă. Puține gospodării (doar 34) au primit subvenția pentru roadă, din cauza secetei din vara 2007, care le-a distrus culturile. Cifrele indică că în ultimii ani subvenția este concentrată în mâinile a câteva întreprinderi mari, unele fiind companii străine.
- Subvențiile pentru acoperirea parțială a cheltuielilor suportate de agenții economici, producători de produse agroalimentare ecologice în anul 2007 au fost acordate în premieră la nivel de țară. Anterior, a fost luată decizia de creare a unui fond special de stimulare și de susținere a gospodăriilor agricole în domeniul producției agroalimentare ecologice, care urma să fie aprobat anual în cadrul bugetului de stat. Decizia finală, care prevedea cooptarea resurselor alocate în anul 2007 în fondul deja existent de subvenționare a producătorilor agricoli, este logică și corectă. Mijloacele pentru susținerea agriculturii ecologice sunt destinate acoperirii parțiale a cheltuielilor suportate de agenții economici producători de produse agroalimentare ecologice în perioada de conversiune a producției convenționale la cea ecologică. Durata perioadei de conversiune este de 2 ani pentru culturile de câmp anuale, 3 ani pentru culturile perene și plantații, 2 ani pentru pajiști și culturi furajere, 12 luni pentru vite pentru carne, 6 luni pentru rumegătoare mici și pentru porci, 12 săptămâni pentru animalele de lapte, 10 săptămâni pentru păsările pentru producția de ouă și/sau carne, cumpărate la vârsta de 3 zile și un an pentru albine dacă familia a fost procurată din stupine convenționale. Mărimea

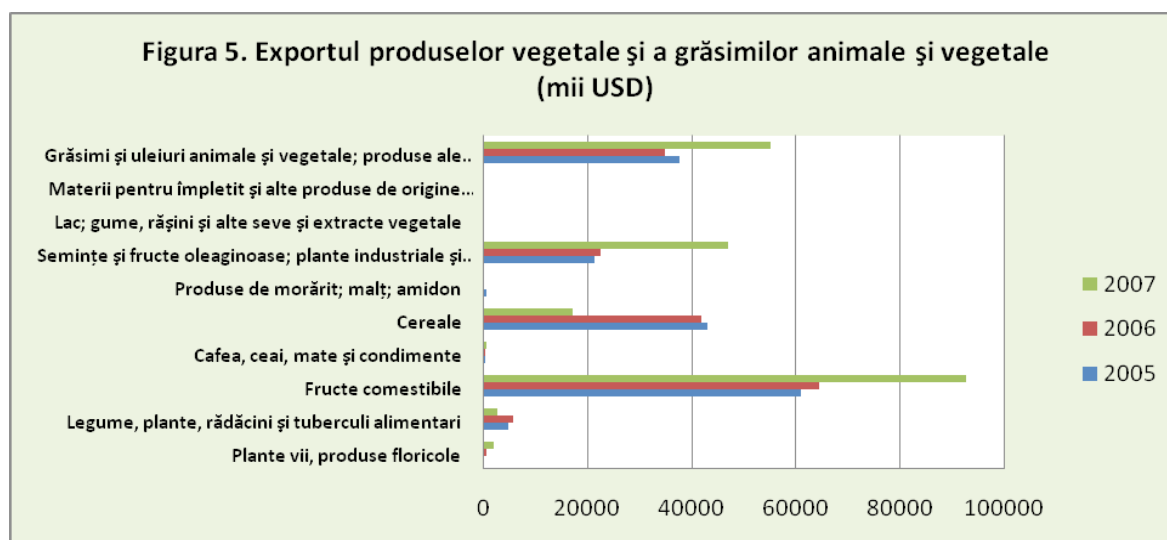
mijloacelor de subvenționare în anul 2007 a constituit 700 de lei pentru un hectar de teren agricol supus procesului de conversiune. Suprafața totală în anul 2007, ce urma a fi subvenționată pentru conversiune, a fost preconizată în mărime de 3 mii de hectare, iar valoarea resurselor alocate a constituit 2 milioane lei. La finele anului 2007 au fost asimilate 1,999,998 lei, iar suprafața totală a terenurilor agricole supuse conversiunii a constituit 2,857 ha. Această suprafață a fost prelucrată de un număr de 24 de entități agricole. Din mijloacele financiare destinate producătorilor de produse agroalimentare ecologice, numai 42 mii lei sau 2,1% din totalul subvențiilor alocate în sector au revenit micilor fermieri. Totodată, 4 agenți economici și o instituție de stat au asimilat 47,5% din totalul subvențiilor. În anul 2007 resursele din fond au fost asimilate integral de agenții economici din sectorul vegetal, datorită faptului că condițiile de eligibilitate alese și introduse în regulament au favorizat direct fermierii din acest sector. Pentru a ameliora situația pe viitor este necesar ca reglementările aprobate să prevadă în mod expres care sunt subvențiile acordate pe unitate de suprafață pentru fiecare cultură în parte și suplimentar pe fiecare unitate convențională în sectorul animalier. Totodată, pentru a mări numărul beneficiarilor de subvenții și a desconcentra alocările din sector, este indispensabil ca în paralel cu măsurile de subvenționare, să demareze și să fie realizate activitățile planificate în Programul Național privind producția agroalimentară ecologică.

- Cheltuielile pentru plata energiei electrice și a altor resurse energetice utilizate la pomparea apei pentru irigare sunt finanțate de la bugetul de stat în limita a 22,0 milioane lei. În varianta inițială a bugetului de stat, limita cheltuielilor constituia 7 milioane lei. Pe parcursul anului trecut, acestea au crescut de la 7 milioane la 17 milioane, apoi la 22 milioane lei. Mijloacele bugetare prevăzute pentru compensarea plăților pentru energia electrică și a altor resurse energetice utilizate la pomparea apei pentru irigare au fost repartizate în baza unui regulament aprobat de MAIA și coordonat cu Ministerul Finanțelor. Acest regulament nu a fost publicat în Monitorul Oficial.

2.2. Exportul produselor vegetale

Exporturile de produse vegetale în perioada anilor 2005-2007 au cunoscut o ușoară creștere, în pofda impactului unor factori interni și externi nefavorabili. În această perioadă, o repercusiune majoră asupra exporturilor a fost determinată de sistarea exporturilor moldovenești de produse vegetale în Federația Rusă și de calamitățile naturale înregistrate în anul 2007.

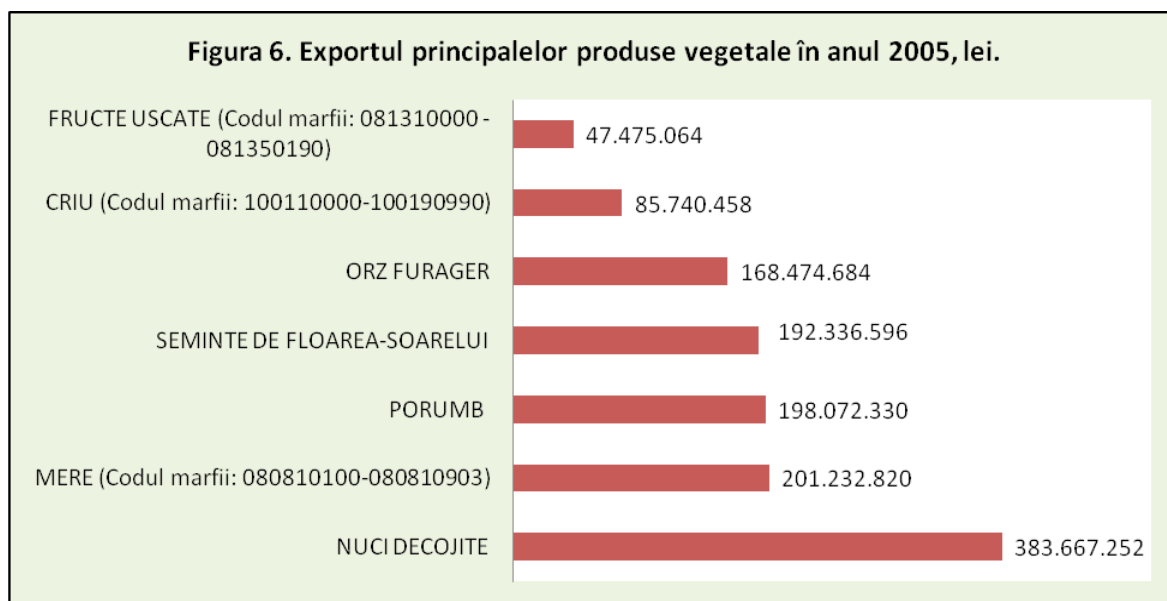
Exporturile de fructe au crescut pe parcursul a 9 ani consecutiv, înregistrând în anul 2007 un nivel de 92.850,5 mii USD. Exporturile de plante vii și de produse floricole au înregistrat o creștere de la 179,6 mii USD în anul 2003, până la 2.019,3 mii USD, iar cele de semințe și fructe, oleaginoase, plante industriale și medicinale de la 27.292,8 mii USD, până la 47.194,8 mii USD.

Exporturile de cereale și de legume, plante, rădăcini, tuberculi alimentari au avut o evoluție fluctuantă, diminuând de la 43.197,1 mii USD și 4.833,7 mii USD în anul 2005, până la 17.150,0 mii USD și respectiv 2.705,5 mii USD în anul 2007.

În anul 2005, în structura exporturilor produselor vegetale o poziție superioară valorică au deținut exporturile următoarelor produse: nuci decojite, mere, porumb, semințe de floarea soarelui, orz furajer, grâu și fructe uscate. Exporturile de nuci decojite au cunoscut o creștere ascendentă față de anii precedenți, însumând 383.667.252 lei, loturile de marfă fiind exportate preponderent în Albania, Armenia, Bulgaria, Germania, Grecia, Irak, Italia, Liban, România, Federația Rusă, Turcia, Austria, Bosnia și Herțegovina, Belgia, Belarus, Elveția, Cipru, Cehia, Estonia, Egipt, Spania, Franța, Grecia, Ungaria, Irak, Iordania, Liban, Lituania, Letonia, R. Macedonia, Olanda, Suedia, Slovenia, R. Arabă Siriană și Iugoslavia.

Figura 6. Exportul principalelor produse vegetale în anul 2005, lei.

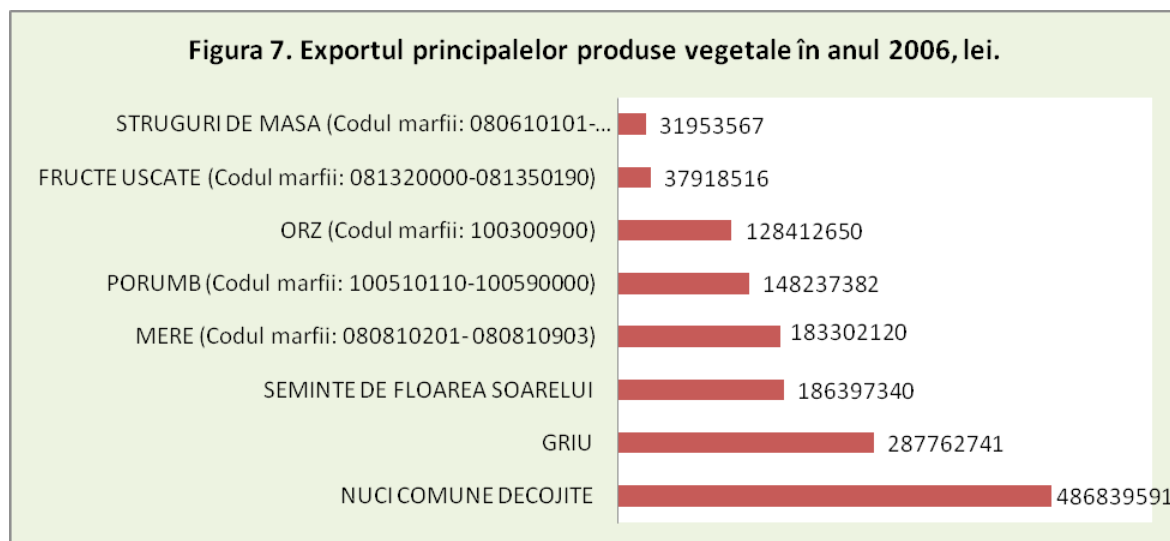
Valoarea exporturilor de fructe uscate (codul mărfii: 081310000-081350190) a constituit 47.475.064 lei. Acestea au fost exportate în Germania, Emiratele Arabe, Bosnia și Herțegovina, Belarus, Cehia, Germania, Estonia, Grecia, Ungaria, Italia, Liban, Lituania, Letonia, Polonia, România, Federația Rusă, Slovacia, Ucraina, R. Arabă Siriană și Franța.

O cotă importantă în totalul exporturilor de produse vegetale a revenit exporturilor de porumb, semințe de floarea soarelui, grâu și orz. Loturile de porumb, în valoare de 198.072.330 lei, au fost exportate în Kazahstan, Lituania, România, Federația Rusă, Ucraina, Belarus, Austria, Bulgaria, Kirghistan, Uzbekistan, Elveția, Estonia, Georgia, Ungaria, Letonia, Panama, Slovacia, Turcia și S.U.A. Cele de semințe de floarea-soarelui, în sumă de 192.336.596 lei, au fost comercializate în Franța, Federația Rusă, Ucraina, Uzbekistan, Bulgaria, Germania, Grecia, România, Turcia, Insulele Virgine, Estonia, Spania, Gibraltar, Ungaria, Israel, Panama, Polonia și S.U.A. Exporturile de orz furajer, în valoare de 168.474.684 lei, au fost comercializate în Elveția, Germania, Egipt, Franța, Marea Britanie, Gibraltar, Ungaria, România, Panama, Suedia, Swaziland, Ucraina și Statele Unite ale Americii. De asemenea, și loturile de grâu exportate (codul mărfii: 100110000-100190990), valoarea cărora a constituit 85.740.458 lei, au avut destinații asemănătoare cu cele de orz (România, Elveția Germania, Franța, Marea Britanie, Ungaria, Panama, Ucraina și S.U.A.).

Din produsele vegetale ușor alterabile, o pondere mai mare la export au avut-o merele, strugurii de masă, prunele, vișinele și tomatele în stare proaspătă. Valoarea exporturilor de mere (codul

mărfii:080810100-080810903) a constituit 201.232.820 lei, acestea fiind exportate în Polonia, România, Federația Rusă, Belarus, Kazahstan, Ucraina, Belize, Iordania și Libia. Celelalte produse au fost comercializate mai mult în România și țările CSI.

Figura 7. Exportul principalelor produse vegetale în anul 2006, lei.

În anul 2006, în structura exporturilor de produse vegetale au dominat exporturile de nuci, grâu alimentar și furajer, mere și porumb. Astfel, agenții economici au exportat nuci (codul mărfii: 080231000-080232000), în valoare de 489.664.790 lei, din care nuci comune decojite în sumă de 486.839.591 lei. Geografia acestor exporturi a fost foarte variată și a cuprins următoarele țări: România, Belarus, Franța, Ucraina, Turcia, Kazahstan, Estonia, Grecia, Irak, Siria, Ungaria, Austria, Belgia, Republica Arabă Siriană, Elveția, Cipru, Germania, Cehia, Egipt, Spania, Liban, Letonia, Olanda și Polonia.

De asemenea, și valoarea exporturilor de grâu (codul mărfii: 100110000-100190990) a crescut de circa 4 ori comparativ cu anul 2005, însumând 287.762.741 lei. Creșterea exporturilor de grâu a fost datorată în mare măsură eliminării restricțiilor introduse de Guvern în comerțul exterior cu cereale¹³. Grâul alimentar și furajer a fost exportat preponderent în Ungaria, Elveția, Ucraina, Belarus, Panama, S.U.A., Germania și Marea Britanie. Exporturile de orz, din contra, s-au redus cu circa 25% față de anul 2005, valorând 128.412.650 lei, iar loturile de marfă exportate au fost compuse integral din orz furajer. Exporturile de porumb s-au diminuat cu circa 25% față de anul 2005, constituind 148.237.382 lei. Acestea au inclus tranzacțiile de export a materialului semincer (codul mărfii: 100510110), realizate în Belarus, Ucraina, România, Kazahstan, Uzbekistan, Lituania, Austria, Benin și exporturile de porumb furajer (codul mărfii: 100510150), realizate în Panama, Ungaria, Georgia, Belarus și Marea Britanie. Exportul semințelor de floarea soarelui (codul mărfii: 120600100-120600990) a constituit 186.397.340 lei, diminuându-se nesemnificativ comparativ cu anul 2005. Principalele țări importatoare de semințe de floarea soarelui în acest an au fost: Belarus, Spania, Bulgaria, Germania, Ucraina, Ungaria, Grecia, Lituania, Panama, România, Elveția, Estonia, Gibraltar, Irak, Polonia, Suedia, Swaziland, Turcia, SUA, Letonia și Marea Britanie.

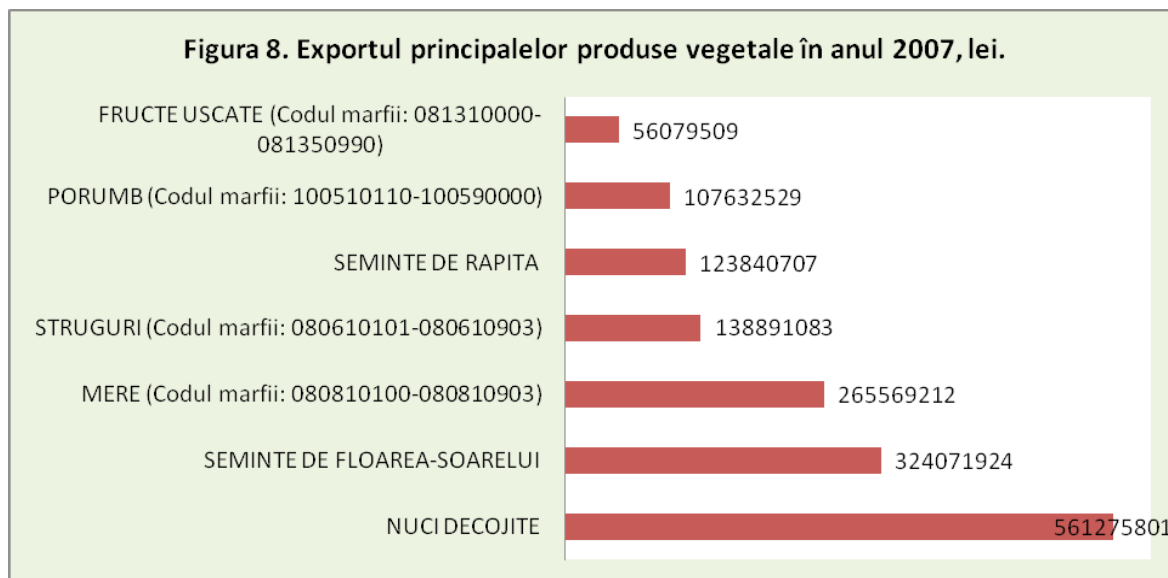
Valoarea exporturilor de fructe uscate (codul mărfii: 081320000-081350190) a constituit 37.918.516 lei. Acestea au fost exportate în Belgia, Belarus, Cehia, Germania, Ungaria, Italia, Lituania, Letonia, Polonia, România, Sudan, Slovacia, Ucraina, Austria și Republica Macedonia.

Din produsele vegetale ușor alterabile, o pondere mai mare la export au avut-o merele, strugurii de masă, prunele și tomatele în stare proaspătă. Cu excepția merelor și strugurilor de masă, majoritatea exporturilor de produse ușor alterabile au fost realizate în țările CSI. De exemplu, loturile

¹³ Hotărârea Guvernului nr. 834 din 26 iulie 2004.

de struguri de masă (codul mărfii: 080610101) au fost exportate în Belarus, Estonia, Danemarca, România, Federația Rusă și Ucraina, în timp ce loturile de mere (codul mărfii: 080810201-080810903) au fost exportate în Belarus, Ucraina, România, Kazahstan, Federația Rusă, Bosnia și Herțegovina. Valoarea exporturilor de struguri realizate în anul 2006 a fost 31.953.567 lei, iar cele de mere - de 183.302.120 lei.

Figura 8. Exportul principalelor produse vegetale în anul 2007, lei.

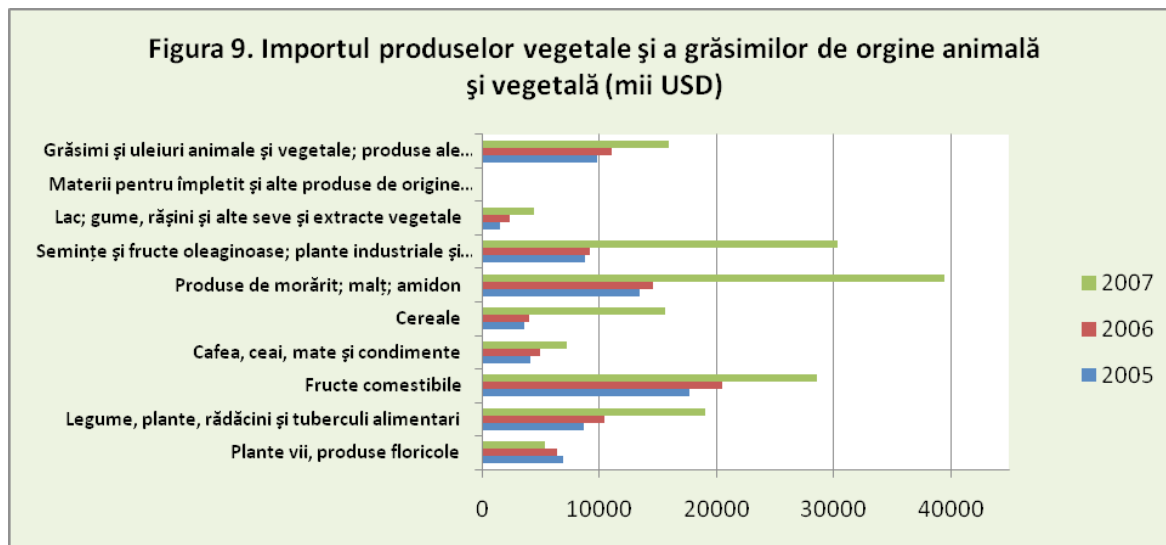
În anul 2007, din produsele vegetale exportate, o pondere mai mare în totalul exporturilor de produse vegetale a revenit următoarelor poziții:

- nuci decojite în valoare de 561.275.801 lei, exportate preponderent în Albania, Azerbaidjan, Germania, Franța, Grecia, Ungaria, Irak, Italia, Liban, Turcia, Austria, Australia, Belgia, Bulgaria, Belarus, Elveția, Cehia, Estonia, Spania, Ungaria, Lituania, Letonia, R. Macedonia, Olanda, Polonia, România, R. Arabă Siriană și Turcia.
- struguri proaspeți (codul mărfii 080610101-080610903), în valoare de 138.891.083 lei, exportati în Belarus, Estonia, România, Federația Rusă și Ucraina.
- mere proaspete (codul mărfii: 080810100-080810903), în valoare de 265.569.212 lei, exportate preponderent în Polonia, România, Belarus, Ucraina, Federația Rusă și Kazahstan.
- grâu alimentar (codul mărfii – 100190990), exportat în Elveția.
- semințe de floarea soarelui (324.071.924 lei), exportate în Italia, Federația Rusă, Ucraina, Bulgaria, Belarus, Canada, Cehia, Germania, Spania, Marea Britanie, Grecia, Irak, Lituania, Olanda, Polonia, România, Turcia, Bulgaria, Canada, Elveția, Estonia, Gibraltar, Ungaria, Israel, Letonia, Panama, Slovenia și S.U.A.
- semințe de rapiță (codul mărfii – 120590900), în valoare de 123.840.707 lei, exportate în SUA, Elveția, Marea Britanie, Ungaria, Ucraina, România și Suedia.
- porumb (codul mărfii: 100510110-100590000) în valoare de: 107.632.529 lei, exportate în Belarus, Lituania, Austria, Kazahstan, Federația Rusă, Ucraina, Uzbekistan, Elveția, Marea Britanie, Ungaria, Israel, Polonia și România.
- fructe uscate (codul mărfii: 081310000-081350990), în valoare de 56.079.509 lei, comercializate în Ucraina, Belarus, Cehia, Germania, Grecia, Lituania, Letonia, Polonia, România, Federația Rusă, Sudan, Slovacia, Bulgaria și Italia.

2.3. Importul produselor vegetale

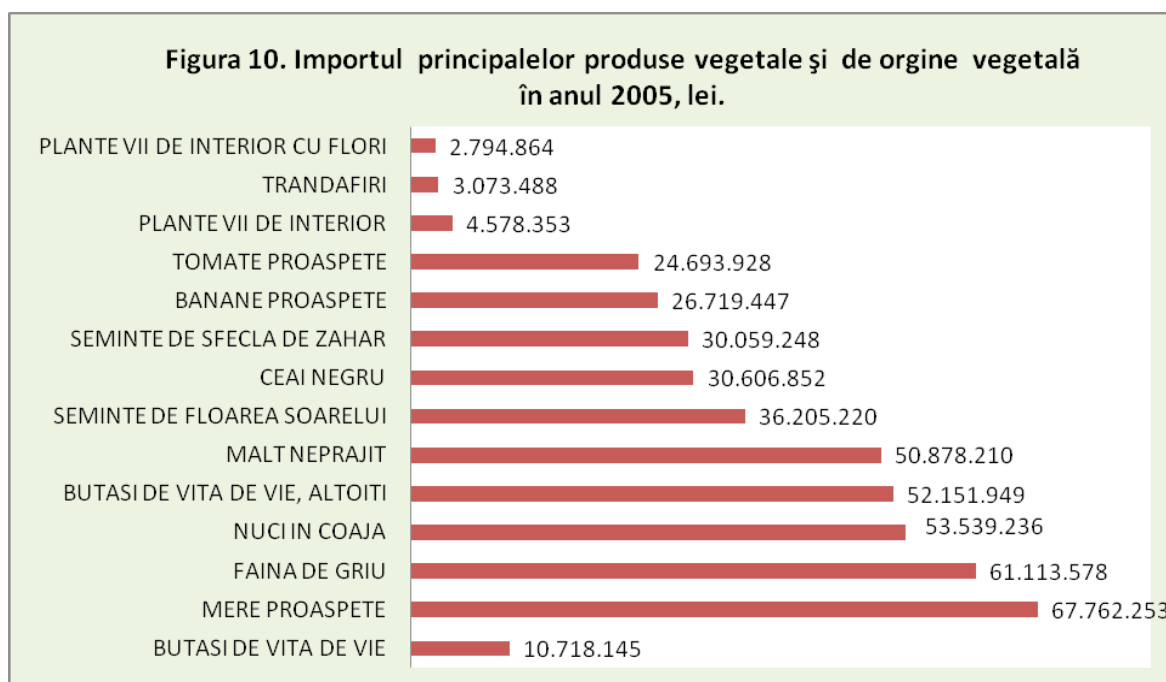
Importurile de produse vegetale și de grăsimi și uleiuri animale sau vegetale, în perioada anilor 2005-2007, au cunoscut o creștere intensă, de la 65.022,9 mii USD la 150.371,9 mii USD și, re-

spectiv, de la 9.885,9 mii USD la 16.012,9 mii USD. Importurile produselor din toate grupurile de mărfuri din aceste secțiuni ale SA, cu excepția importurilor de plante vii și produse floricole, au crescut progresiv.

Importurile de legume, plante, rădăcini și tuberculi s-au dublat în 2005-2007, evoluând de la 8.722,8 mii USD la 19.122,5 mii USD. O evoluție aproape similară este înregistrată la importurile de fructe comestibile, care au crescut de la 17.687,0 mii USD în anul 2005 la 28.652,6 mii USD. Importurile de produse de morărit, malț și amidon s-au triplat, crescând de la 13.530,6 mii USD la 39.530,1 mii USD, iar cele de cereale și de produse din grupa *semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale; paie și furaje* au cunoscut o creștere de circa 4 ori. În anul 2007, importurile de cereale de cereale au înregistrat 15.624,9 mii USD, iar cele de produse din grupa *semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale; paie și furaje* – 30.336,1 mii USD.

Majorarea semnificativă a importurilor mărfurilor de principalele grupe de produse vegetale în anul 2007 este explicată prin producțiile scăzute obținute în R. Moldova și prin aplicarea în acest an a unor măsuri comerciale de stimulare a importurilor.

În anul 2005, cea mai mare cotă a produselor de import din totalul importurilor de produse vegetale și de origine vegetală a revenit importurilor de mere proaspete, realizate din Polonia, România, Italia, Olanda, Grecia, Olanda, Slovacia, Ucraina și Belarus. Valoarea tranzacțiilor în acest an a constituit 67.762.253 lei. Valori înalte ale importurilor de produse vegetale perisabile, dar comparativ mai mici decât cele de mere proaspete, au fost înregistrate în comerțul cu următoarele produse: banane și tomate, castraveți și citrice, struguri și piersici. Din aceste produse, pot fi remarcate bananele proaspete în valoare de 26.719.447 lei, importate din Ecuador, Germania și Franța și în mod special cele importate din Federația Rusă și Ucraina, Polonia și România. Totodată, o valoare înaltă a importurilor – 24.693.928 lei a revenit importurilor de tomate proaspete din Iordania, România, Turcia, Spania, Italia, Polonia, R. Arabă Siriană și Olanda.

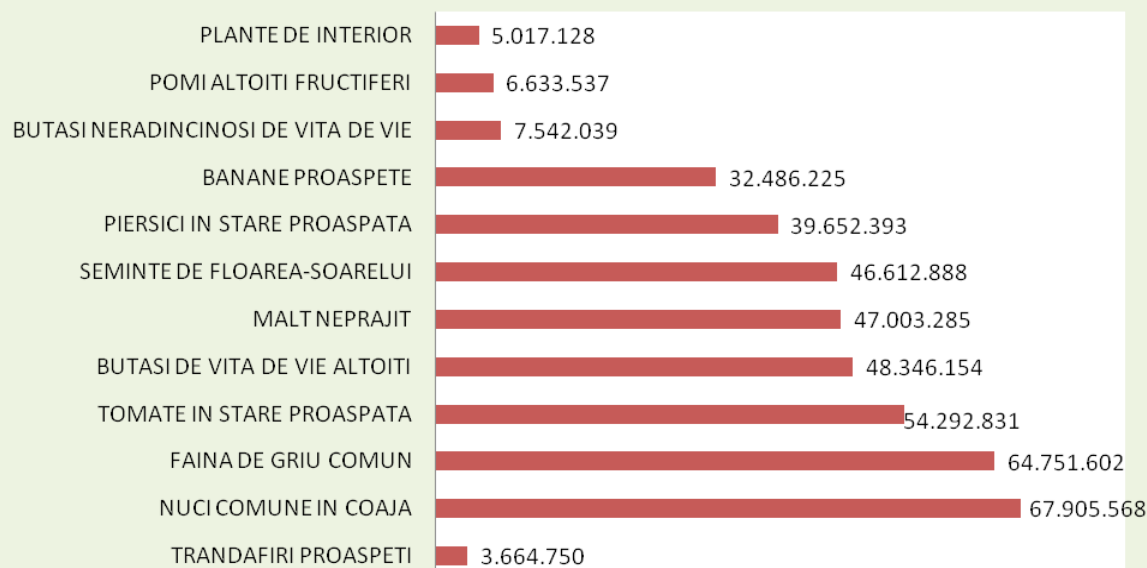
În comerțul cu plante vii, pot fi evidențiate importurile următoarelor loturi de mărfuri:

- butași de viță de vie, altoiți (codul mărfii: 060220100), în valoare de 52.151.949 lei. importati din Germania, Franța, Ungaria, Italia și Iugoslavia.
- plante vii de interior în valoare de 4.578.353 lei, importate din Olanda, Polonia, România și Turcia.
- trandafiri, în valoare de 3.073.488 lei, importați din Israel, Olanda și Ucraina.
- plante vii de interior cu flori, în valoare de 2.794.864 lei, importate din Olanda, Polonia și România.

De asemenea, importuri semnificative au revenit următoarelor produse vegetale și de origine vegetală:

- făină de grâu, în valoare de 61.113.578 lei, importată din Germania, Franța, Italia, Olanda, Norvegia, România, S.U.A., Federația Rusă, Austria, Ungaria, Kazahstan, Turcia, Ucraina și Finlanda.
- nuci în coajă (codul mărfii: 080231000) în valoare de 53.539.236 lei, importate din Germania, Franța, Spania, S.U.A. și Ucraina.
- malț neprăjit (codul mărfii: 110710990), în valoare de 50.878.210 lei, importat din Cehia, Germania, Ungaria, Federația Rusă, Slovacia și Ucraina.
- semințe de floarea-soarelui, în valoare de 36.205.220 lei, importate din Austria, Germania, Franța, Ungaria, Italia, România, Federația Rusă, Turcia, Ucraina, Iugoslavia și Bulgaria.
- ceai negru, în valoare de 30.606.852 lei, importat din Emiratele Arabe, Austria, Bulgaria, China, Germania, Finlanda, Franța, Marea Britanie, Ungaria, Israel, Italia, Sri Lanka, Lituania, Olanda, Polonia, România, Federația Rusă, Seychelles, SUA și Ucraina.
- semințe de sfeclă de zahăr, în valoare de 30.059.248 lei, importate din Belgia, Germania, Franța, România, Suedia și Ucraina.

Figura 11. Importul principalelor produse vegetale și de origine vegetală în anul 2006, lei.

În anul 2006, cea mai mare cotă a produselor de import din totalul exporturilor de produse vegetale și de origine vegetală a revenit importurilor de nuci comune în coajă, valoarea cărora a constituit 67.905.568 lei. Acestea au fost importate din Spania, Franța, Ucraina, S.U.A., Emiratele Arabe, Egipt, Grecia, Kirghistan, Polonia și România.

În comerțul cu produse vegetale perisabile, o poziție dominantă au ocupat-o importurile de tomate, banane și piersici în stare proaspătă. Importurile de tomate în stare proaspătă, în valoare de 54.292.831 lei, au fost realizate din Germania, Iordania, Olanda, România, R. Arabă Siriană, Turcia, Ucraina și Germania. Cele de piersici în stare proaspătă, în valoare de 39.652.393 lei, au fost importate din Grecia, Olanda, România, R. Macedonia, Polonia, Slovacia, Iugoslavia și Turcia. Cele de banane proaspete, în valoare de 32.486.225 lei - importate din Ecuador, Italia și dintr-un șir de țări cu climă temperată continentală, cum ar fi Lituania, Polonia, Ucraina, Germania și România.

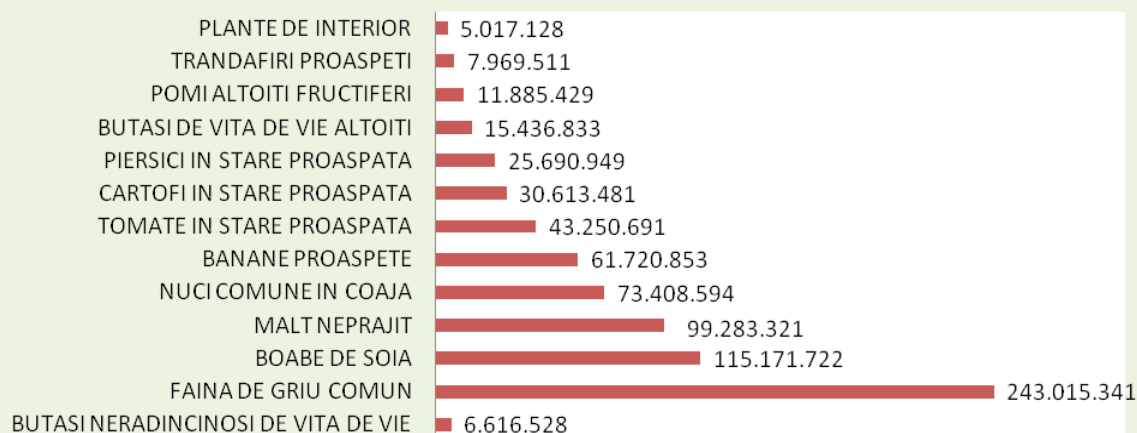
În comerțul cu plante vii, pot fi evidențiate importurile următoarelor loturi de mărfuri:

- butași de viță de vie, în valoare de 48.346.154 lei, importați din Germania, Franța, Ungaria, Italia, România, S.U.A., Israel și Iugoslavia.
- butași nerădăcinoși de viță de vie, în valoare de 7.542.039 lei, importați din Germania, Franța, Ungaria, Italia, România, S.U.A. și Israel.
- pomi altoiți fructiferi, în valoare de 6.633.537 lei, importați din Germania, Franța, Ungaria, Olanda, Polonia, Rusia și Iugoslavia.
- plante de interior, în valoare de 5.017.128 lei, importate din Olanda, Polonia și Italia.
- trandafiri proaspeți, în valoare de 3.664.750 lei, importați din Bulgaria, Ecuador, Olanda, Turcia și Ucraina.

De asemenea, importuri semnificative revin următoarelor produse vegetale și de origine vegetală:

- făină de grâu comun, în valoare de 64.751.602 lei, importată din Belgia, Germania, Franța, Italia, Olanda, Norvegia, România, Rusia, Turcia, Ucraina, SUA, Austria, Ungaria și Kazahstan.
- malț neprăjit, în valoare de 47.003.285 lei, importat din Belarus, Cehia, Ungaria, Slovacia, Ucraina, Austria și Rusia.
- semințe de floarea-soarelui, în valoare de 46.612.888 lei, importate din Austria, Spania, Franța, Ungaria, Italia, România, Rusia, Turcia, Ucraina, Germania și Iugoslavia.

Figura 12. Importul principalelor produse vegetale și de origine vegetală în anul 2007, lei.

În anul 2006, cea mai mare cotă a produselor de import din totalul importurilor de produse vegetale și de origine vegetală, a revenit importurilor de făină de grâu, valoarea cărora a constituit 243.015.341 lei. Aceasta a fost importată preponderent din Belgia, Elveția, Germania, Franța, Marea Britanie, Irlanda, Italia, Kazahstan, Olanda, Norvegia, România, Rusia, Turcia, Ucraina, S.U.A., Serbia, Austria, Ungaria și Polonia.

În comerțul cu produse vegetale perisabile, o poziție dominantă l-au ocupat al doilea an consecutiv importurile de tomate, banane și piersici în stare proaspătă. Importurile de tomate în stare proaspătă, în valoare de 43.250.691 lei, au fost importate din Germania, Egipt, Grecia, Olanda, România, R. Arabă Siriană, Turcia, Ucraina și Italia. Cele de banane proaspete, în valoare de 61.720.853 lei, au fost importate din Ecuador, Belgia și Ucraina. Cele de piersici în stare proaspătă, în valoare de 25.690.949 lei - din Grecia, Olanda, România, Turcia, Macedonia, Rusia, Iugoslavia și Polonia.

În comerțul cu plante vii, importuri semnificative au fost realizate cu următoarele loturi de marfă:

- butași de vită de vie altoiți, în valoare de 15.436.833 lei, importați din Germania, Franța, Georgia, Italia și Olanda.
- pomi fructiferi, în valoare de 11.885.429 lei, importați din Bulgaria, Germania, Franța, Italia, Ungaria, Serbia, Olanda și Iugoslavia.
- trandafiri proaspeți, în valoare de 7.969.511 lei, importați din Olanda, Israel, Polonia, Ucraina și Ungaria.
- plante de interior, în valoare de 5.017.128 lei, importate din Belgia, Olanda și Polonia.
- butași nerădăcinoși de viță de vie, în valoare de 6.616.528 lei, importați din Germania, Franța, Israel și Olanda.

În comerțul cu celelalte produse vegetale și de origine vegetală, pot fi remarcate tranzacțiile comerciale de import cu următoarele produse:

- boabe de soia. în valoare de 115.171.722 lei, importate din Ungaria, Iugoslavia, Belgia, Belarus, Italia, Germania și Ucraina.
- malț neprăjit în valoare de 99.283.321 lei, importat din Germania, Ungaria, Turcia, Cehia, Lituania, Slovacia, Ucraina, Belgia și Rusia.
- nuci comune în coajă, în valoare de 73.408.594 lei, importate din Spania, Franța, Turcia și Ucraina.

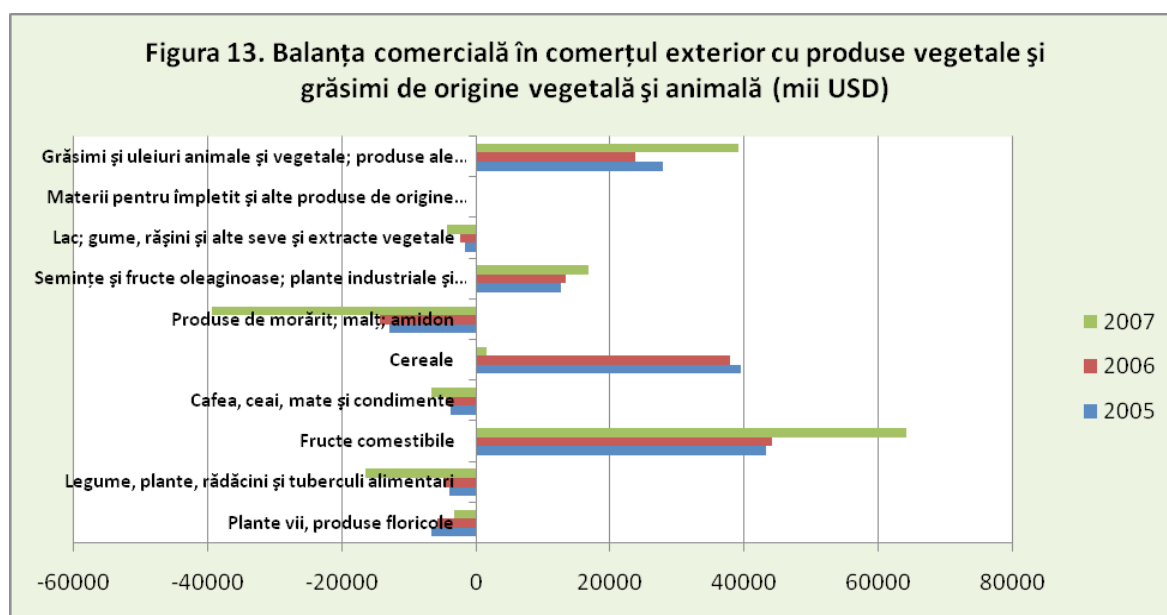
- cartofi în stare proaspătă, în valoare de 30.613.481 lei, importați din Belarus, Germania, Olanda, România, Polonia, Ucraina, Marea Britanie, Italia, Letonia, R. Macedonia, Turcia, Serbia și Federația Rusă.

2.4. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse vegetale

În comerțul exterior cu mărfurile din secțiunea produselor vegetale, soldul balanței comerciale în perioada anilor 2001-2006 a fost pozitiv, datorită avansului mare creat de exporturile de cereale, fructe comestibile și de semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale, paie și furaje.

Soldul balanței comerciale în comerțul cu cereale a înregistrat o valoare negativă numai în anul 2003, când în țară a fost semnalată cea mai mică recoltă globală de grâu – 107 mii tone. În comerțul cu fructe comestibile și de semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale, paie și furaje, exporturile prevalează constant importurile.

În comerțul cu produsele din celelalte grupe: plante vii, produse floricole, legume, plante, rădăcini și tuberculi alimentari, cafea, ceai, mate și condimente, produse de morărit; malț; amidon, mac; gume, rășini și alte seve și extracte vegetale și materii pentru împletit și alte produse de origine vegetală, în anii 2001-2006, cu mici excepții, soldul balanței comerciale este negativ.

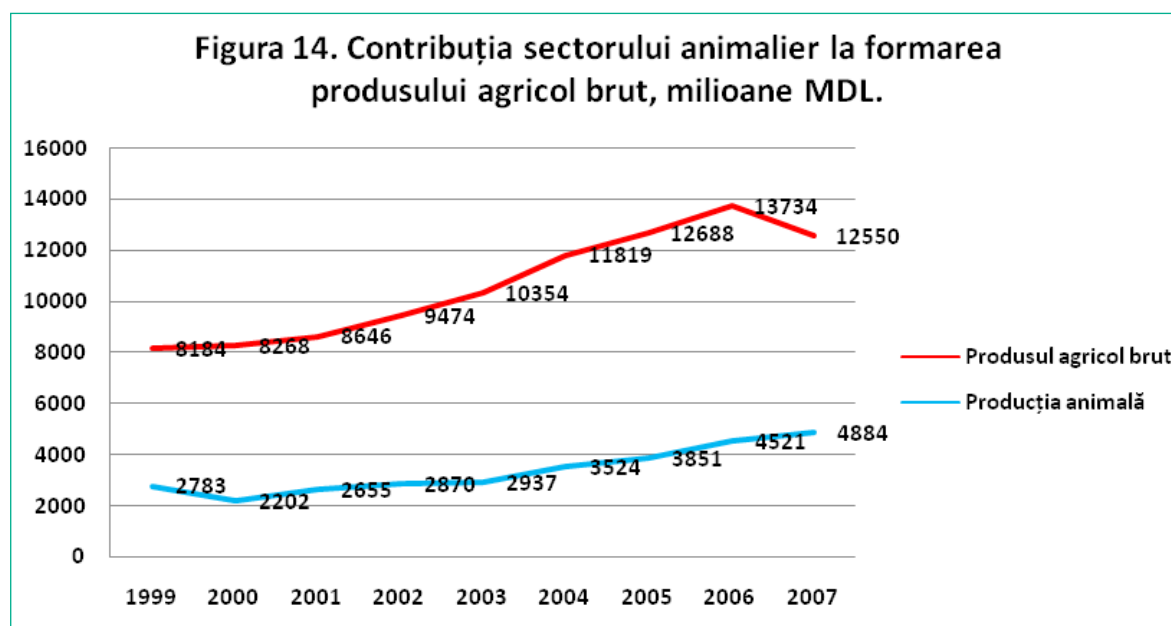
CAPITOLUL 3.

Evoluții curente în comerțul exterior cu produse animale

3.1. Sectorul animalier

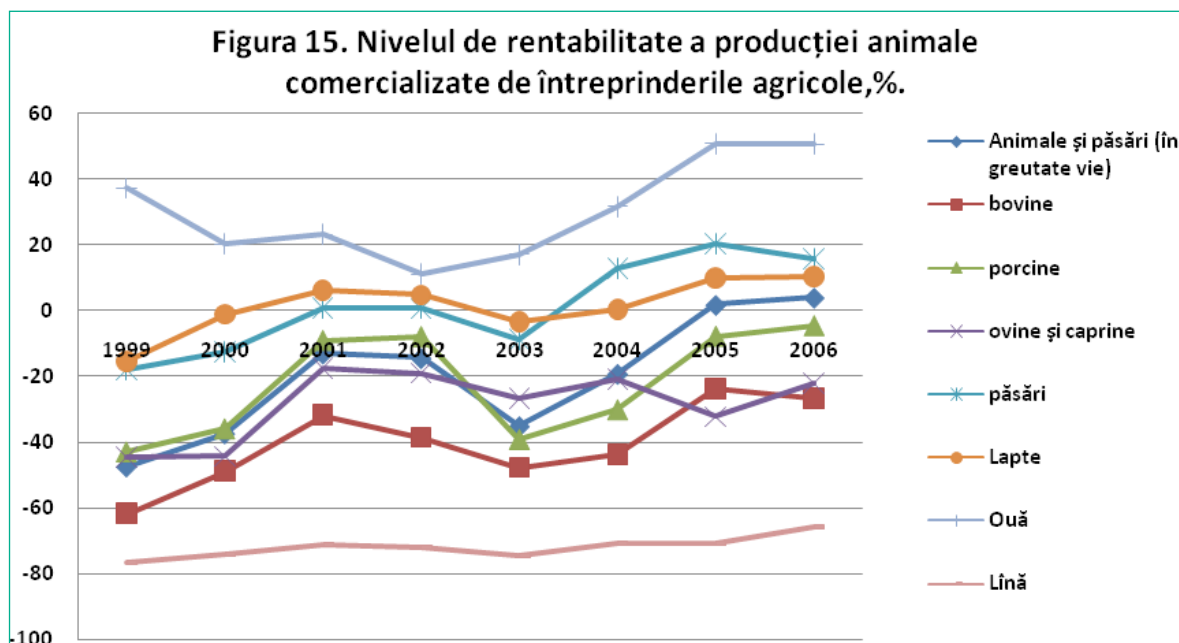
3.1.1. Prezentarea generală a sectorului animalier

Sectorul animalier al Republicii Moldova contribuie la formarea produsului agricol brut cu circa 1/3 din valoarea acestuia. O creștere a ponderii acestui sector la formarea produsului agricol brut se atestă în ultimii trei ani, 2005, 2006 și 2007. În anul 2005, producția animalieră a însumat 3.851 milioane lei, ceea ce a reprezentat o creștere reală de 8,4%. În anul 2006, producția animalieră a totalizat 4.521 milioane lei, ceea ce reprezintă o modificare anuală reală de 4,4%, iar în anul 2007, valoarea producției animaliere a atins nivelul de 4.884 milioane lei. În ianuarie-iunie 2008, producția animală globală s-a redus deja cu 22,1% față de perioada similară a anului trecut.

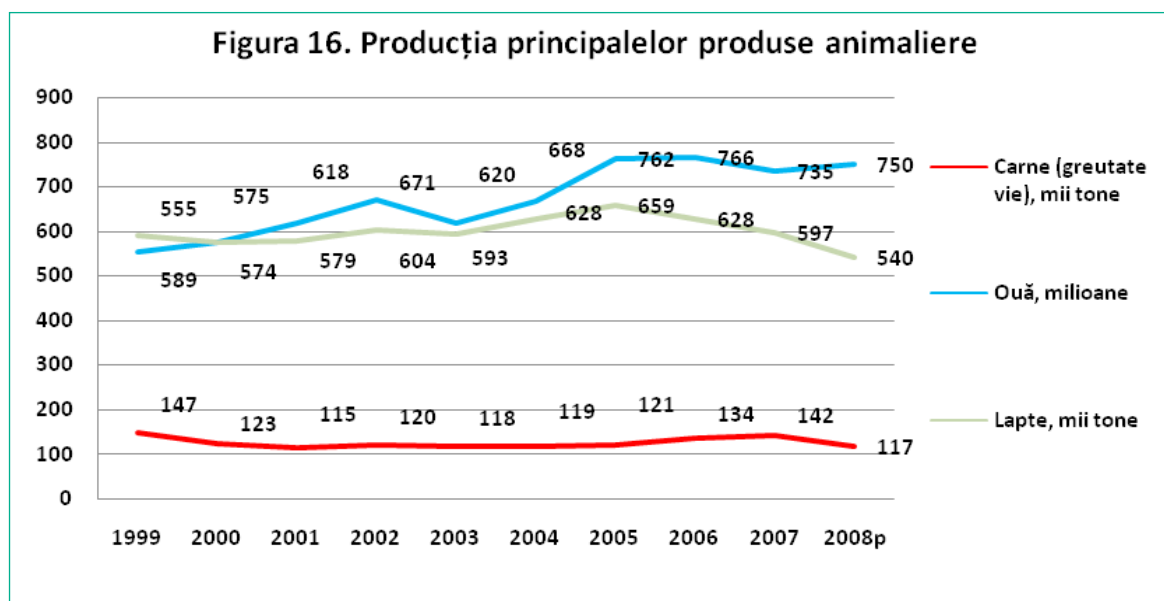
Producția principalelor produse animaliere în ultimii ani a cunoscut o evoluție fluctuantă. Producția de carne, după o reducere drastică a producției înregistrată la începutul deceniului (de la 147 mii tone în anul 1999 la 123 mii tone în anul 2000 și 115 mii tone în anul 2001), a realizat un curs oscilant până în anul 2006, când s-a înregistrat o creștere evidentă a acestui indicator. În anul 2007, producția de carne a atins cel mai înalt nivel din ultimii 8 ani – 142 mii tone. În perioada imediat următoare, datorită reducerii efectivului de animale, poate fi anticipată o reducere drastică a producției de carne și o stagnare în domeniu.

Producția de ouă a evoluat după un trend ascendent și a înregistrat cel mai înalt nivel din acest deceniu în anul 2006 - 766 milioane bucăți, ca apoi să scadă lent până la 735 milioane tone în anul 2007.

Producția de lapte a cunoscut o creștere lentă, dar constantă în anii 1999-2005. În anul 2005, producția de lapte în Moldova a constituit 659 milioane, iar volumul de achiziționare și de prelucrare a laptelui s-a majorat cu 8%. În particular, în 2005 au fost obținute mai mult de 580 mii tone de lapte-marfă, din care s-au produs 20 mii 622 tone de lapte pasteurizat, 4 mii 565 tone lapte-praf, 3,4 mii tone unt, 7 mii 505 tone brânzeturi și 20,4 mii tone lapte fermentat. În acest an activau mai mult de 700 puncte de achiziționare a laptelui. Începând cu anul 2006, producția de lapte a evoluat și va evolua încă cel puțin trei ani după un trend descendent.

Sectorul animalier este caracterizat printr-o productivitate foarte redusă. De exemplu, în anul 2006 producția medie anuală de lapte pe o vacă, în profil teritorial, a variat de la 4.251 kg în raionul Basarabeasca, până la 1.260 kg în raionul Leova, cea medie anuală de ouă pe o găină ouătoare de la 329 bucăți în raionul Edineț, până la 6 bucăți în raionul Rezina. De asemenea, și cantitatea medie anuală de lână tunsă de pe o oaie a variat de la 0,5 kg în raionul Basarabeasca, până la 3,6 kg în raionul Șoldănești¹⁴.

14 Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Producțiile medii obținute în sectorul animalier sunt departe de cele înregistrate atât în țările europene, cât și cele din spațiul ex - sovietic. Comparativ cu statele membre ale UE, la toate categoriile și speciile de animale randamentele medii sunt net inferioare.

Producția mică și productivitatea derizorie din sector este explicată prin diminuarea accentuată a efectivului de animale, morbiditatea ridicată și starea de sănătate a acestora, lipsa unui progres tehnologic și genetic, asigurarea proastă a sectorului cu nutrețuri etc.

3.1.2. Structura producției animaliere

Sectorul animalier al Republicii Moldova, în perioada tranziției spre economia de piață, a cunoscut metamorfoze colosale. După estimările MAIA, șeptelul de bovine (fără raioanele din stânga Nistrului) s-a redus în comparație cu sfârșitul anului 1980 de 3,4 de ori, de porcine – de 5,1 de ori, de ovine și caprine - cu 42 la sută¹⁵.

Tabelul 5. Efectivul de animale în perioada anilor 2002-2008¹⁶, mii la finele anului

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bovine, total	410	373	331	311	299	251	231,7
din care vaci	279	256	231	217	207	181	171,7
Porcine	508	446	398	461	532	406	271,3
Ovine și caprine	956	938	942	938	947	846	874,3
Păsări	14995	15756	17522	22235	22531	-	-

Fenomenul de diminuare drastică a efectivului de animale continuă până în prezent. În perioada anilor 2002-2008, efectivul de bovine s-a redus de la 410 mii unități până la 231,7 mii unități, „identificate” la 1 iulie 2008. O situație similară este indicată și de datele statistice privitoare la efectivul de porcine: o regresie pentru aceeași perioadă a numărului de animale, de la 508 mii de capete până la 271,3 mii. Numărul ovinelor și caprinelor în această perioadă s-a redus ceva mai lent, de la 956 mii de animale la 874,3 mii, înregistrate la 1 iulie 2008. O excepție pentru sectorul animalier îl constituie subsectorul avicol, în care efectivul de păsări, în pofida dificultăților datorate impactului factorilor interni și externi (psihoza generală legată de epidemia gripei aviare declanșate în statele vecine, acum câțiva ani în urmă, pierderea pozițiilor deținute anterior în comerțul exterior, lipsa nutrețurilor în anii 2003 și 2007, concurența acerbă pe piața internă cu produsele de import și cu cele de contrabandă), a reușit să evolueze pozitiv. În acest sector, efectivul de păsări a crescut constant de la 14.995 mii în anul 2002 la 22.531 mii în anul 2006. Subsectoarele legate de creșterea albinelor, iepurilor, cabalinelor și a altor specii nu sunt reflectate de statistica națională și, din acest motiv, sunt propulsate subit în economia tenebră.

¹⁵ Proiectul Strategiei de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015 la data de 05.07.2006, plasat pe portalul <http://www.maia.gov.md/>.

¹⁶ Datele pentru anul 2008, reprezintă datele statistice oficiale din data de 1 iulie 2008.

Tabelul 6. Efectivul de animale în primul semestru al anului 2008¹⁷

	La 1 iulie 2008		Ponderea (în %, față de total)
	Mii capete	În %, față de 1 iulie 2007.	
Bovine; total	231,7	77,9	100
din care: întreprinderile agricole	14,5	78,3	6,2
gospodăriile persoanelor fizice și cele țăărănești (de fermier)	217,2	77,8	93,8
Porcine; total	271,3	50,4	100
din care: întreprinderile agricole	58,6	90,2	21,6
gospodăriile persoanelor fizice și cele țăărănești(de fermier)	212,7	44,9	78,4
Ovine și caprine; total	874,3	91,3	100
din care: întreprinderile agricole	34,8	86,7	4,0
gospodăriile persoanelor fizice și cele țăărănești(de fermier)	839,5	91,5	96,0
Păsări (întreprinderile agricole)	2668,8	95,0	x

Conform rezultatelor cercetării statistice selective a activității agricole în anul 2007 a gospodăriilor populației și gospodăriilor țărănești (de fermier) care au în folosință terenuri de pământ cu suprafața mai mică de 10 ha, efectuate de Biroul Național de Statistică, din numărul gospodăriilor cercetate, 92% s-au ocupat, în afară de producerea producției vegetale, cu creșterea în gospodării a animalelor și păsărilor și numai 8% din ele n-au avut animale și păsări. Conform stării la 1 ianuarie 2008, gospodăriile populației și gospodăriile țărănești (de fermier) mici dispuneau de 216 mii de bovine sau 93,4% din efectivul total al animalelor din țară, din care, vaci – 162,8 mii (96,4%), 237 mii de porcine (79,4%), 822 mii de ovine și caprine (96,2 %), 14,9 mil. de păsări (87%). Anul trecut, în gospodăriile populației s-a micșorat considerabil față de anul 2006 efectivul porcinelor – de aproape 2 ori, bovinelor – cu 23%, păsărilor – cu 25% față de nivelul anului precedent. Totodată, s-a majorat efectivul iepurilor, ovinelor și caprinelor, respectiv cu 19% și 10%. Numărul familiilor de albine, conform stării la 1 ianuarie 2008, a constituit 93 mii, ceea ce este cu 3% mai puțin în comparație cu aceeași dată a anului precedent¹⁸.

La 1 iulie 2008 în sectorul individual era concentrat 93,8% din efectivul total de bovine (inclusiv 96,6% din vaci), 78,4% de porcine, 96,0% de ovine și de caprine. Întreprinderile agricole, favorizate de stat prin intermediul multiplelor documente de politici la 1 iulie 2008, întrețineau un efectiv de bovine în număr de 14,5 mii capete (6,2% din totalul efectivului), porcine - 58,6 mii capete (21,6% din totalul efectivului), ovine și caprine - 34,8 mii capete (4,0% din totalul efectivului).

3.1.3. Politicile agricole

Cadrul legal actual de bază privind reglementarea domeniului zootehnic, selecția și reproducția în zootehnie este constituit din Legea zootehniei nr. 412-XIV din 27.05.1999 și Legea nr. 371-XIII din 15.02.1995 privind selecția și reproducția în zootehnie, ale căror prevederi sunt depășite, conținând norme contradictorii, iar unele neavând nicio relevanță asupra relațiilor actuale din acest domeniu. Acest fapt este admis și de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare¹⁹.

Este remarcabil faptul că, tradițional, sectorul individual, spre deosebire de cel de stat și de întreprinderile agricole mai mari, a fost tratat într-un mod discriminatoriu de către autorități. În majoritatea documentelor de politici aprobate până-n prezent, ca și în Legea zootehniei, actul

¹⁷ Conform datelor BNS.

¹⁸ Activitatea agricolă a micilor producători agricoli în Republica Moldova, în 2007. Biroul Național de Statistică al Rep. Moldova; col. red.: Vladimir Golovatiuc, Oleg Cara, Elena Orlova [et al.] – Ch.: Statistica, 2008.

¹⁹ Nota informativă la proiectul noii legi a zootehniei.

legislativ de bază care stabilește bazele juridice și economice de organizare a zootehniei, reglementează relațiile dintre stat și deținătorii de animale, sectorului individual îi este repartizat rolul de „cenușăreasă” în sectorul animalier.

Mai mult, majoritatea normelor veterinare-sanitare aprobate și întrate în vigoare până-n prezent nu conțin prevederi care ar prevedea aplicarea graduală a uzanțelor aprobate, fapt ce-i determină în mod legal pe o bună parte din ei să orienteze producția animalieră numai pentru consum, și nu pentru piață²⁰.

În plus, infuziile financiare în sector sunt derizorii, în comparație cu cele necesare. În anul 2007 subvențiile pentru sectorul zootehnic au fost în sumă de 15 milioane lei, din care aproximativ 8 milioane lei pot fi convențional clasificați drept subvenții (restul au fost alocate pentru servicii). Resursele financiare alocate au compensat parțial cheltuielile pentru reproducerea speciilor de animale de prăsilă (pentru lapte și carne), pentru suine, reproducerea femelelor încrucișate de generația întâi F1, sacrificarea animalelor, producerea de păsări și creării mini fermelor-pilot de minimum 20 de bovine fiecare.

Din contul mijloacelor prevăzute pentru utilarea fermelor și abatoarelor au beneficiat în cea mai mare măsură întreprinderile corporative și întreprinderile de stat. Acestea au beneficiat de 10.563.995 mii lei, ceea ce constituie 93,7% din totalul resurselor prevăzute în acest scop. O situație similară este atestată și la distribuirea subvențiilor alocate pentru procurarea animalelor de prăsilă, unde micilor fermieri le-a revenit 665.660 mii lei sau 18,6% din suma totală, în condițiile când 90 la sută din efectivul de animale la începutul anului 2007 era concentrat în gospodăriile persoanelor fizice și gospodăriile țărănești (de fermier). Din numărul total al întreprinderilor din sectorul animalier care au beneficiat de suport (61 de agenți economici), opt entități agricole au asimilat resursele din fond prevăzute atât pentru utilarea fermelor și abatoarelor, cât și pentru procurarea animalelor de prăsilă. Acești agenți economici sunt în majoritate întreprinderi corporative și instituții de stat (Institutul de zootehnie și medicină veterinară, S.C. Alvensagro S.R.L., S.C. Miradera S.R.L., S.C. Promoagro S.R.L., S.R.L. Fogaro-Agro, S.C. Alsar - GRUP S.R.L., Cooperativa agricolă de producție „Ciobalaccia”, Întreprinderea Științifică Centrul Republican pentru Ameliorare și Reproducere). Acestor agenți economici le-a revenit 5.073.273 mii lei sau circa 34% din alocările pe sector.

De asemenea, cei mai mari beneficiari de suport intern pentru sectorul zootehnic în 2007 sunt întreprinderile corporative și instituțiile de stat. Astfel, cinci beneficiari de subvenții au asimilat 5.607.125 lei sau 37,8% din alocările pe sector. Acestea sunt: Întreprinderea de Stat pentru Cercetare în Selecția și Hibridarea Suinelor „Moldsuinhibrid”-2.021.000 lei, S.C. Alsar - GRUP S.R.L. din raionul Ștefan Vodă – 612.725 lei, Cooperativa agricolă de producție „Ciobalaccia” din raionul Telenești – 850.000 lei, S.C. Agrogled S.R.L. din raionul Taraclia – 923.400 lei și Centrul de reproducere a păsărilor din Anenii Noi – 1.200.000 lei.

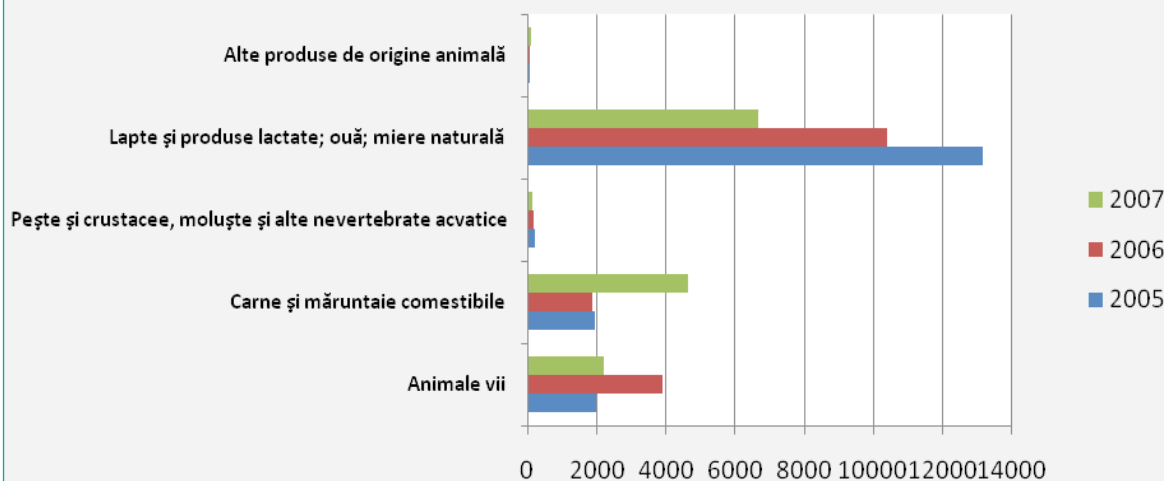
3.2. Exportul produselor animale

Exporturile moldovenești de animale vii și produse animale în perioada anilor 1997-2007 s-au diminuat de circa 6 ori. Dacă în anul 1997 acestea constituiau 75.435,3 mii USD, atunci la finele anului 2007 înregistrau cel mai mic nivel din ultimii 10 ani – 13.579,5 mii USD. Trendul descendent al exporturilor de animale vii și produse animale s-a amplificat mai mult în perioada anilor 1997-2002 și 2003-2007. Creșterea exporturilor în anul 2003 poate fi explicată prin mărirea exporturilor de carne și măruntaie comestibile, datorat unei oferte mai mari de produse din această grupă pe piața internă și externe, ca urmare a sacrificării mai accentuate a animalelor din

²⁰ Normele sanitare veterinare în vigoare sunt aprobate prin 39 Hotărâri de Guvern și Ordine ale MAIA. Lista acestora este prezentată în anexele studiului.

sectorul animalier. În acest an, în Republica Moldova a fost înregistrată o secetă severă, care a compromis recolta de cereale din grupa I. De exemplu, recolta globală de grâu a constituit 107 mii tone, ceea ce reprezintă mai puțin de ¼ din recolta obținută în anul 2007 sau de 14 ori mai mică decât cea recoltată în anul curent.

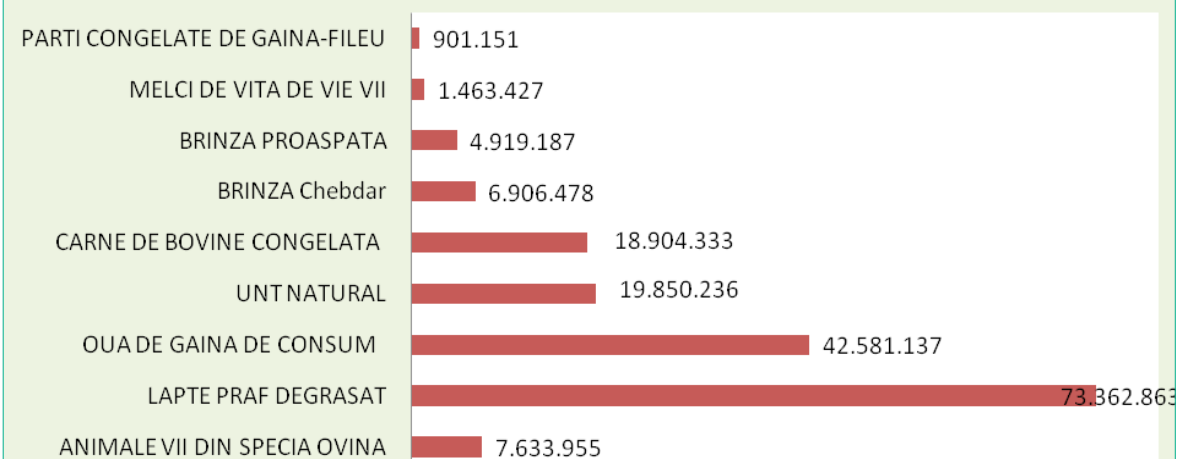
Figura 17. Exportul produselor animale și a animalelor vii (mii USD)

Din grupele de mărfuri animale, o evoluție aproape identică este înregistrată în comerțul cu carne și măruntaie comestibile. Acestea s-au redus de la 67.093,5 mii USD înregistrate în anul 1997, până la 1.833,2 mii USD în anul 2006 și 4.603,0 mii USD în anul 2007. Creșterea exporturilor de carne și măruntaie comestibile în anul 2007 are aceeași explicație ca și evoluția similară a exporturilor de mărfuri realizate în anul 2003.

Exporturile de lapte și produse lactate, ouă și miere naturală, spre deosebire de cele de carne au cunoscut un trend fluctuant, înregistrând creșteri sporadice în perioada anilor 1998-2001 și 2003-2005. Din anul 2005, valoarea exporturilor s-a redus drastic de la 13.135,3 mii USD în anul 2005 la 6.637,4 mii USD în anul 2007.

Figura 18. Exportul principalelor produse animaliere în anul 2005, lei.

În anul 2005 cea mai mare cotă a produselor exportate din totalul exporturilor de produse animale și de animale vii a revenit exporturilor de lapte praf degresat, a ouălor de găină pentru consum, untului natural și cărnii de bovină.

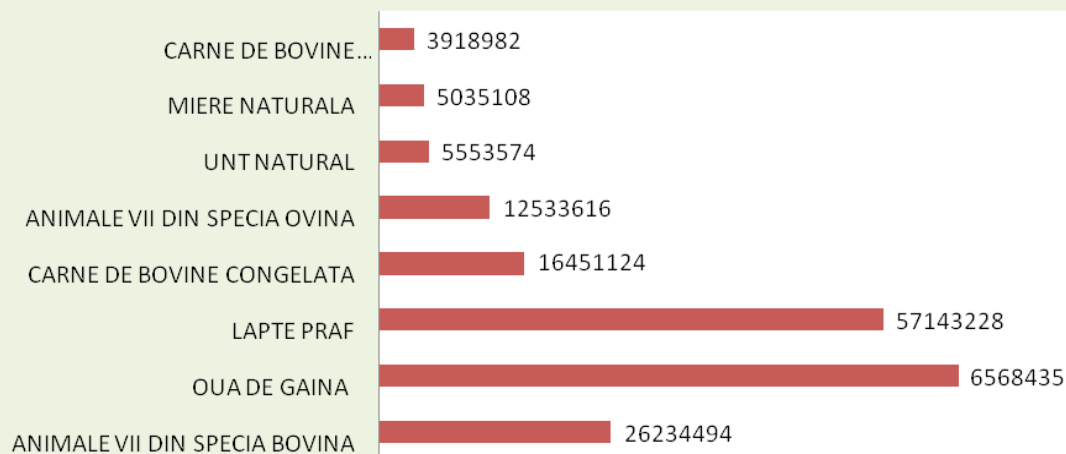
Din mărfurile din categoria *lapte, și produse lactate, ouă, miere naturală*, o poziție dominantă la export a revenit:

- praf degresat, în valoare de 73.362.863 lei, exportat în Albania, Bulgaria, Egipt, Irak, Liban, Panama, Rusia, Polonia, Pakistan și R. Arabă Siriană.
- ouă de găină pentru consum, în sumă de 42.581.137 lei, exportate în Ucraina și România.
- brânza cheddar, în valoare de 6.906.478 lei, exportată în Rusia.
- brânza proaspătă, în valoare de 4.919.187 lei, exportată în Bulgaria.
- unt, în valoare de 19.850.236 lei, comercializat în Bulgaria, Egipt, Liban, Kazahstan, Irak, R. Arabă Siriană.

Din mărfurile din categoria *carne și măruntaie comestibile*, o poziție dominantă la export a revenit cărnii de bovină congelată și părților congelate de găină-fileu. Exporturile de carne de bovină congelată, în valoare de 18.904.333 lei, au avut ca destinație următoarele țări: Bulgaria, Kazahstan, Ucraina, Belarus și Rusia, iar cele de părți congelate de găina-fileu în valoare de 901.151 lei - Kazahstanul și Rusia.

Din exporturile mărfurilor din categoriile *pește, crustacee, moluște și alte nevertebrate acvatice și animale vii*, pot fi remarcate exporturile de melci de viță de vie vii, în valoare de 1.463.427 lei, realizate în Lituania și România și, respectiv, exporturile de animale vii din specia ovină.

Figura 19. Exportul principalelor produse animaliere în anul 2006, lei.

În anul 2006 cea mai mare pondere a produselor exportate din totalul exporturilor de produse animale și de animale vii a revenit exporturilor de lapte praf degresat, a ouălor de găină pentru consum, untului natural, cărnii de bovină, animalelor vii din specia bovină și ovine.

Din mărfurile din categoria *lapte, și produse lactate, ouă, miere naturală*, o poziție mai însemnată la export a revenit următoarelor poziții:

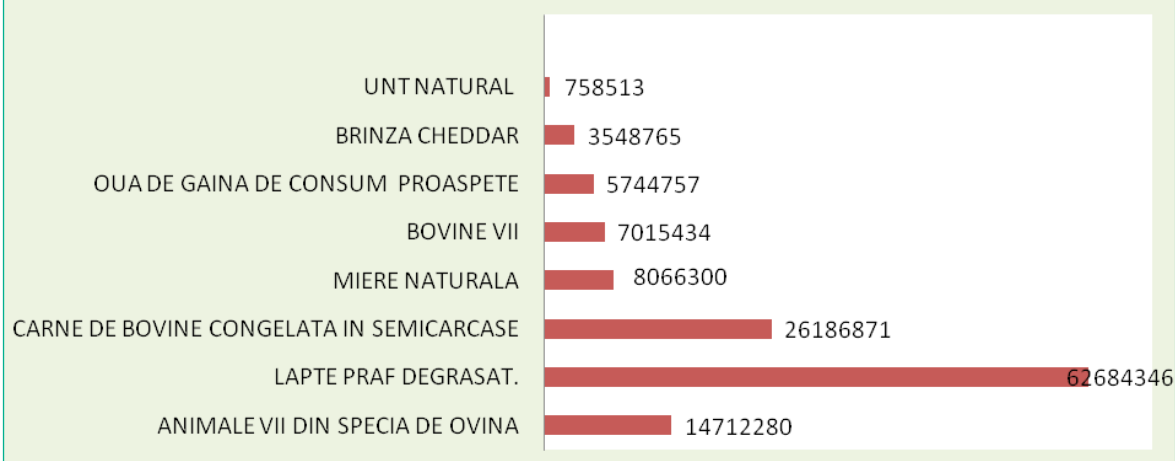
- lapte praf, în valoare de 57.143.228 lei, exportat în Albania, Bulgaria, Egipt, Liban, Pakistan, România, Rusia și R. Arabă Siriană.
- oua de găină, în valoare de 65.684.351 lei, exportate în Georgia și România.

- unt natural, în valoare de 5.553.574 lei, exportat în Irak, Liban, Senegal, Bulgaria, Rusia.
- miere naturală, în valoare de 5.035.108 lei, exportată în Belarus, Canada, Cehia, Germania, Marea Britanie, Kazahstan, Liban, România, Sudan, Slovacia și S.U.A.

Din mărfurile din categoria *carne și măruntaie comestibile*, o poziție dominantă la export a revenit cărnii de bovină, în valoare de 3.918.982 lei, exportată în Emiratele Arabe, Qatar, Arabia Saudită, Belarus, Kazahstan și Ucraina.

Din exporturile mărfurilor din categoria *animale vii*, pot fi remarcate exporturile de animale vii din specia bovină, în valoare de 26.234.494 lei, exportate în Ucraina, Albania, Liban, Egipt, Ungaria, Iordania, R. Arabă Siriană și cele de animale vii din specia ovine, în valoare de 12.533.616 lei, exportate în Ucraina, Albania, Liban, R. Arabă Siriană, Egipt, Ungaria și Iordania.

Figura 20. Exportul principalelor produse animaliere în anul 2007, lei.

În anul 2007 cea mai mare pondere a produselor exportate din totalul exporturilor de produse animale și de animale vii a revenit exporturilor de lapte praf degresat, cărnii de bovină congelată în semicarcasă, mierii naturale și bovinelor vii.

Din mărfurile din categoria *lapte, și produse lactate, ouă, miere naturală*, pot fi remarcate mărfurile cu următoarele poziții:

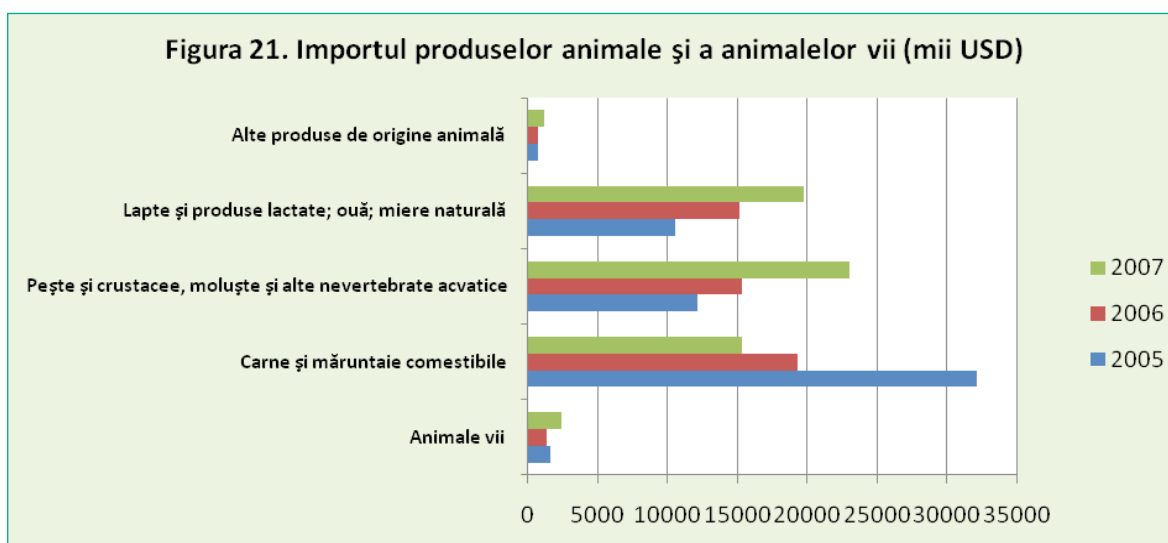
- lapte praf degresat, în valoare de 62.684.346 lei, exportat în Albania, Bangladesh, Egipt, Georgia, Kazahstan, Liban, Rusia, R. Arabă Siriană și Ucraina.
- miere naturală, în valoare de 8.066.300 lei, exportată în Belgia, Canada, Cehia, Germania, Kazahstan, România, Sudan, Rusia, S.U.A., Slovacia și Ucraina.
- brânză Cheddar, în valoare de 3.548.765 lei, exportată în Rusia.
- unt natural, în valoare de 758.513 lei, exportat în Albania.
- ouă de găină de consum, în valoare de 5.744.757 lei, exportate în Georgia, Irak, România și R. Arabă Siriană.

Din mărfurile din categoria *carne și măruntaie comestibile*, o valoare mai mare la export a revenit cărnii de bovină congelată în semicarcasă, exportată în Rusia, Kazahstan, Sudan, Belarus, Arabia Saudită și Ucraina. Valoarea produselor exportate a constituit 26.186.871 lei. Din exporturile mă-

furilor din categoria *animale vii*, pot fi remarcate exporturile de animale vii din specia bovină, în valoare de 7.015.434 lei, în Ucraina, Iordania, Liban, R. Arabă Siriană.

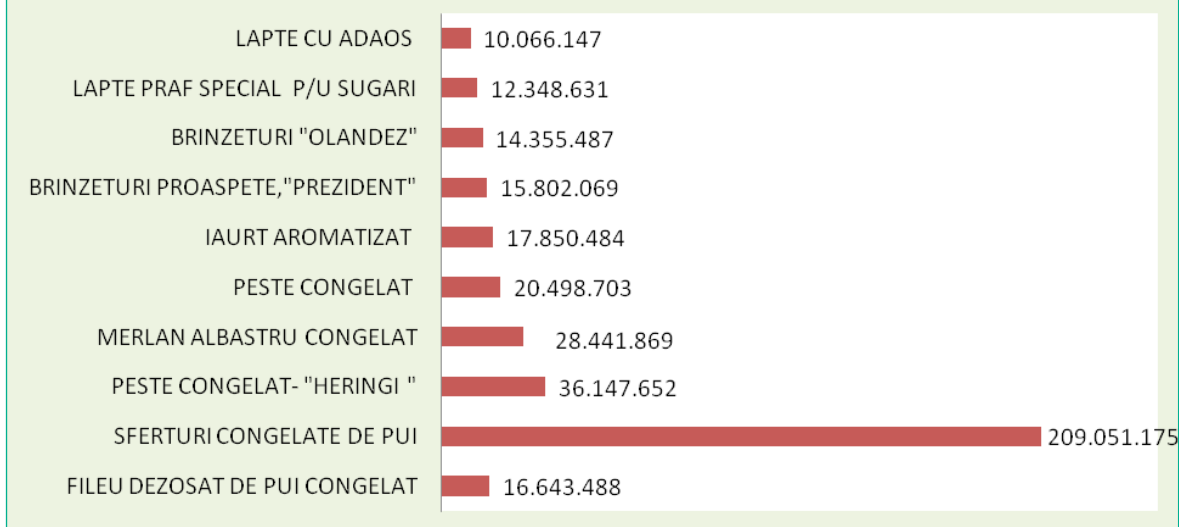
3.3 Importul produselor animale

În perioada anilor 1997-2007, importurile de produse animale și animale vii au crescut de circa 3 ori. Dacă acestea constituiau în anul 1997, 22.090,1 mii USD, atunci în anul 2007 înregistrau deja 61.669,7 mii USD, ceea ce constituie o creștere de circa 3 ori. Totodată, pe parcursul ultimilor 8 ani, evoluția importurilor cu mărfuri din această secțiune a Sistemului Armonizat (SA) înregistrează un trend ascendent alert. Cu excepția importurilor de carne și măruntaie, importurile de produse din categoriile *lapte și produse lactate, ouă, miere naturală, pește și crustacee, moluște și alte nevertebrate și animale vii* au crescut constant în anii 2005-2007.

Tendențele evolutive ale importurilor de produse din categoriile menționate s-au conturat la începutul secolului, devenind tot mai alerte în ultimii ani. De exemplu, importurile de produse din categoria *lapte și produse lactate, ouă, miere naturală*, după o reducere semnificativă înregistrată în anii 1999 și 2000, în care au valorat 764,8 mii USD și respectiv 806,3 mii USD, au crescut dinamic și în forță până la 19.797,4 mii USD (0,6% din totalul importurilor R. Moldova).

Este necesar de precizat că ponderea importurilor de produse animale și animale vii în totalul importurilor R. Moldova s-a redus nesemnificativ în ultimii ani (de la 2,5% în anul 2005 la 1,9% în anul 2006 și, respectiv, 1,7% în 2007), datorită ritmurilor mai înalte de creștere a importurilor de mărfuri din celelalte secțiuni ale Sistemului Armonizat (SA).

Figura 22. Importul principalelor produse animaliere în anul 2005, lei.

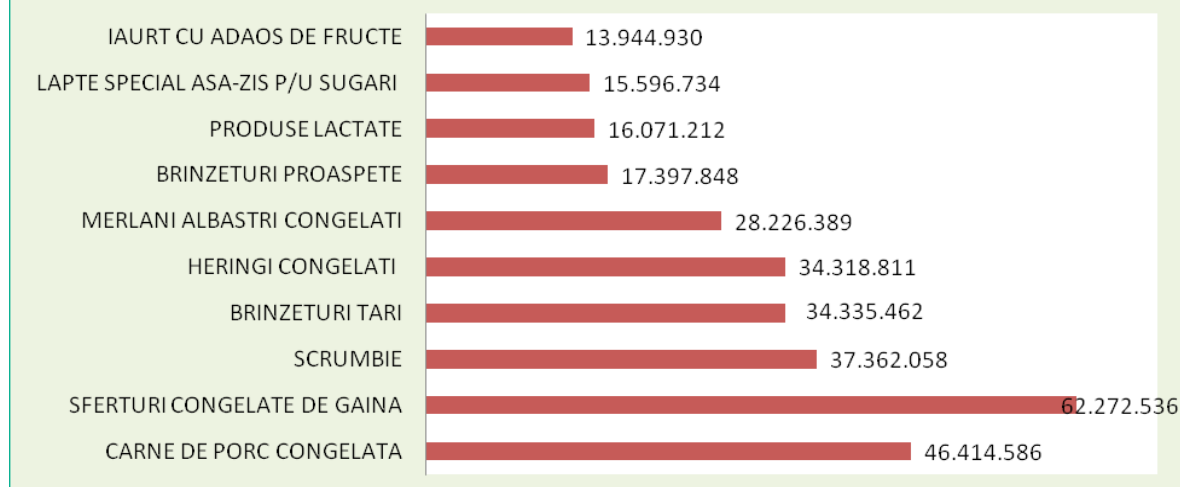
În anul 2005 cea mai mare pondere la importul produselor animaliere a revenit importurilor de sferturi de pui congelate și pește congelat. Sferturile de pui congelate au fost importate din Belgia, Brazilia, Belize, Canada, Cipru, Germania, Gibraltar, Italia, Liban, Lituania, Letonia, Polonia, România, Ucraina și S.U.A. Valoarea importurilor sferturilor de pui congelate a constituit 209.051.175 lei. De asemenea, s-au importat loturi importante de fileu dezosat de pui congelat, în sumă de 16.643.488 lei, transportate din Brazilia, Canada și România.

Din importurile de pește și produse de pește, pot fi remarcate, după valoare, următoarele:

- peștele congelat „Hering”, în valoare de 36.147.652 lei, importat din Austria, Canada, Germania, Danemarca, Estonia, Lituania, Letonia, Olanda, Norvegia, Polonia, Rusia și S.U.A.
- merlan albastru congelat, în valoare de 28.441.869 lei, importat din Argentina, Germania, Spania, Lituania, Letonia, Olanda, Polonia, Rusia, Ucraina și S.U.A.
- peștele congelat, în valoare de 20.498.703 lei, importat din Argentina, Letonia, Franța, Italia, Norvegia, Olanda, Lituania, Polonia și Ucraina.

Din mărfurile din categoria *lapte, și produse lactate, ouă, miere naturală*, o poziție dominantă la import a revenit:

- iaurt aromatizat, în valoare de 17.850.484 lei, importat din Rusia, Austria, Germania, Ungaria, Italia, Polonia, România și Ucraina.
- brânzeturi proaspete „Prezident”, în valoare de 15.802.069 lei, importate din Germania, Polonia, Ucraina și Rusia.
- brânzeturi „Olandez”, în valoare de 14.355.487 lei, importate din Bulgaria, Germania, Finlanda, Franța, Italia, Olanda, Polonia, România, Rusia și Ucraina.
- lapte pentru sugari, în valoare de 12.348.631 lei, importat din Austria, Belarus, Germania, Ungaria, Rusia și Ucraina.
- lapte cu adaos, în valoare de 10.066.147 lei, importat din Irlanda, Swaziland și SUA.

Figura 23. Importul principalelor produse animaliere în anul 2006, lei.

În anul 2006 cea mai mare cotă a produselor importate din totalul importurilor de produse animale și de animale vii a revenit următoarelor poziții: sferturi congelate de găină, scrumbie, brânzeturi tari și cărnii de porc congelată.

Din mărfurile din categoria *lapte, și produse lactate, ouă, miere naturală*, o poziție importantă la import a revenit următoarelor poziții:

- brânzeturi tari, în valoare de 34.335.462 lei, importate din Franța, Bulgaria, Belarus, Finlanda, Germania, Italia, Olanda, Turkmenistan și Ucraina.
- brânzeturi proaspete, în valoare de 17.397.848 lei, importate din Germania, Finlanda, Polonia, România, Rusia și Ucraina.
- produse lactate, în valoare de 16.071.212, importate din România, Ucraina, Rusia, Germania și Polonia.
- lapte pentru sugari, în valoare de 15.596.734 lei, importat din Belgia, Rusia, Germania, Ungaria, Slovenia și Ucraina.
- iaurt cu adaos de fructe, în valoare de 13.944.930 lei, importat din Germania, Italia, Ungaria, Olanda, Rusia, România, Ucraina, și Polonia.

Din importurile de pește și produse de pește, pot fi remarcate, după valoare, următoarele:

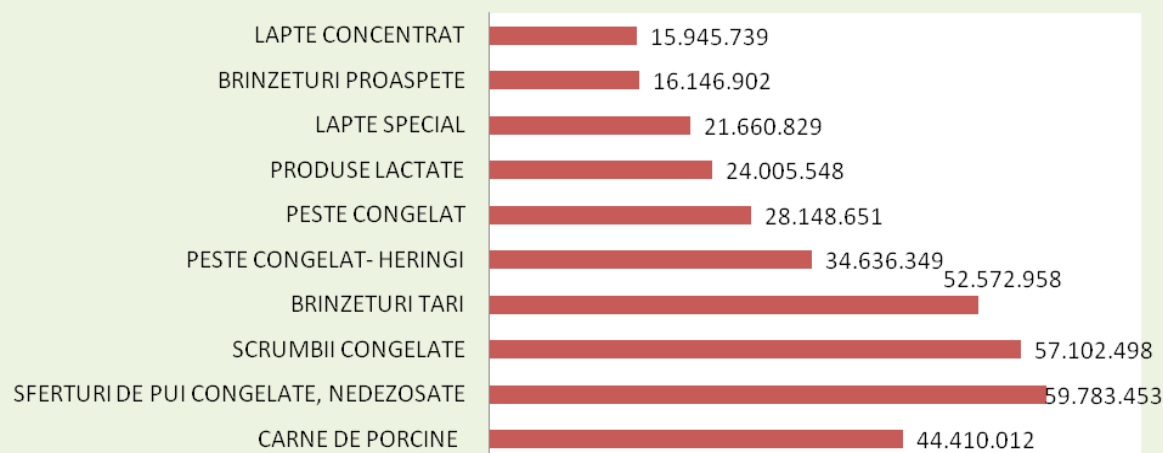
- importurile de scrumbie, în valoare de 37.362.058 lei, din Estonia, Spania, Marea Britanie, Lituania, Letonia, Danemarca, S.U.A, Rusia, Seychelles, Norvegia și Olanda.
- tranzacțiile comerciale de import cu heringi congelați, în sumă de 34.318.811 lei, importați din Germania, Danemarca, Estonia, Marea Britanie, Islanda, Lituania, Letonia, Olanda, Norvegia, Polonia, Rusia și S.U.A.
- importurile de merlan albastru congelat, în valoare de 28.226.389 lei, importat din Australia, Germania, Estonia, Lituania, Letonia, Olanda, Polonia, Rusia și Ucraina.

Din mărfurile din categoria *carne și măruntaie comestibile*, o poziție dominantă la import a revenit următoarelor poziții:

- carne de porc congelată, în valoare de 46.414.586 lei, importată din Belgia, Brazilia, Cehia, Germania, Olanda, Polonia, S.U.A. și Ungaria.

- sferturi congelate de găină, în valoare de 62.272.536 lei, importate din Samoa Americană, Brazilia, Canada, Gibraltar, Ucraina, Polonia, S.U.A., Cehia, Ungaria și Lituania.

Figura 24. Importul principalelor produse animaliere în anul 2007, lei.

În anul 2007 cea mai mare pondere la importul produselor animaliere a revenit tradițional importurilor de sferturi congelate de găină, scrumbie și brânzeturi tari.

Din mărfurile din categoria *lapte, și produse lactate, ouă, miere naturală*, o poziție importantă la import a revenit următoarelor poziții:

- brânzeturi tari, în valoare de 52.572.958 lei, importate din România, Olanda, Ucraina, Rusia, Germania, Franța, Bulgaria, Belarus, Finlanda, Lituania, Italia, Polonia și R. Arabă Siriană.
- produse lactate, în sumă de 24.005.548 lei, importate din Germania, Franța, Polonia, Rusia și România.
- lapte special pentru sugari, în valoare 21.660.829 lei, importat din Belgia, Germania, Ungaria, Rusia, Slovenia și Ucraina.
- brânzeturi proaspete, în sumă de 16.146.902 lei, importate din Germania, Finlanda, Polonia, România, Rusia și Ucraina.
- lapte concentrat, în valoare de 15.945.739 lei, importat din Belarus, Germania, Ucraina și Rusia.

Din importurile *de pește și produse de pește*, pot fi remarcate, după valoare, următoarele poziții:

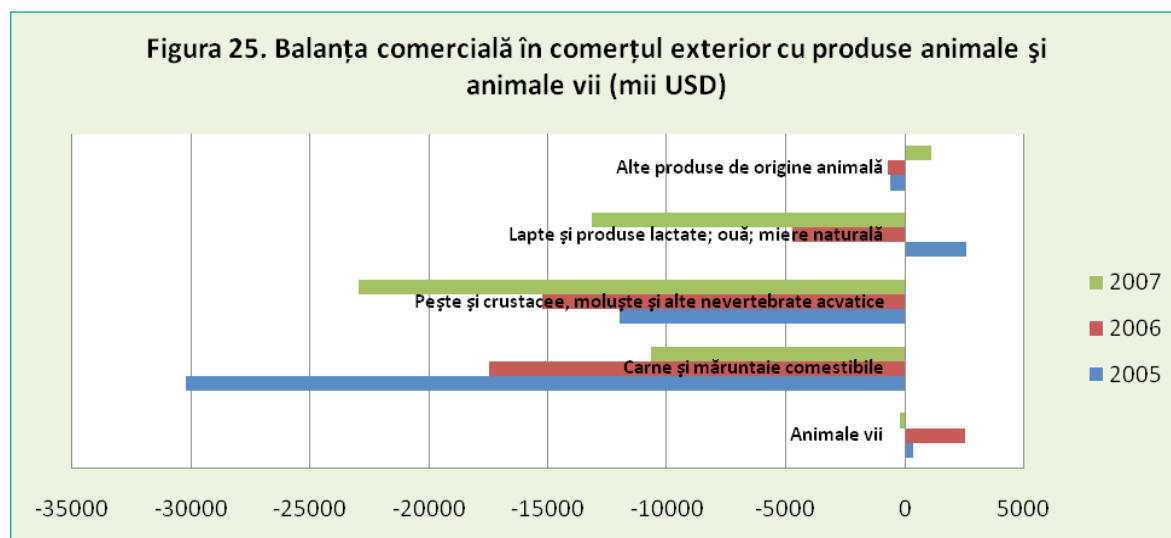
- scrumbii congelate, în valoare de 57.102.498 lei, importate din Canada, Marea Britanie, Lituania, Letonia, Olanda, Norvegia, S.U.A. și Polonia.
- pește congelat - Hering, în sumă de 34.636.349 lei, importat din Marea Britanie, Lituania, Letonia, Olanda, Norvegia, România, Polonia, Estonia și Islanda.
- pește congelat, în valoare de 28.148.651 lei, importat din Marea Britanie, Lituania, Letonia, Olanda, Norvegia, România, Canada, Danemarca, Argentina, Spania, S.U.A., Africa de Sud, Uruguay, Rusia, Polonia, Estonia și Islanda.

Din mărfurile din categoria *carne și măruntaie comestibile*, o poziție remarcabilă la import a revenit următoarelor poziții:

- carne de porcine, în valoare de 44.410.012 lei, importată din Brazilia, Olanda, Ungaria și Polonia.
- sferturi de pui congelate, nedezosate, în sumă de 59.783.453 lei, importate din Brazilia, Gibraltar și S.U.A.

3.4. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse animale

În anul 2007 agenții economici au efectuat tranzacții comerciale externe cu loturi de producție animalieră mai mult într-o singură direcție. Soldul balanței comerciale a acestor tranzacții a constituit -45.929 mii USD și a reprezentat cea mai mare valoare negativă înregistrată în anii 2005-2007. Astfel, în acest an, importurile de mărfuri din categoriile de produse *animale vii, carne și măruntaie comestibile, pește și crustacee, moluște și alte nevertebrate acvatice, lapte și produse lactate; ouă; miere naturală* au fost net superioare exporturilor cu produse similare.

Simptomatică pentru comerțul exterior cu produse animaliere este situația de reducere treptată a exporturilor și de creștere alertă a importurilor de animale vii, produse avicole, laptelui și produselor din lapte, mierii naturale. Dacă în anul 2005 soldul balanței comerciale în comerțul cu aceste produse era pozitiv, atunci în anii 2006-2007 acesta înregistra valori negative – 2.260 mii USD și, respectiv, -13.397 mii USD²¹.

21 Viorel Chivriga, Viorel Furdui și Adrian Chivriga. Evoluții curente în comerțul exterior cu produse agricole. Studiu realizat la comanda Federației Naționale a Fermierilor din Moldova (FNFM). Chișinău, 2008.

CAPITOLUL IV.

Evoluții curente în comerțul exterior cu produse alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice și de tutun

4.1. Industria alimentară

Industria alimentară dispune de un potențial revelator de dezvoltare și de extindere datorat, în principal, diversității materiilor prime de origine vegetală și animală din agricultură. Numărul de întreprinderi producătoare de produse alimentare și băuturi, în perioada anilor 2004-2006, a fost în creștere de la 296 la 310 unități. Numărul mediu anual al personalului industrial productiv constituia în anul 2006 - 31,2 mii persoane. În anul 2006 volumul producției produse în sector a constituit 8.130,8 milioane lei, în prețuri curente.

Industria alimentară și a băuturilor este reprezentată de următoarele subramuri:

- Producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne.
- Prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor.
- Fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale.
- Fabricarea produselor lactate.
- Fabricarea produselor de morărit, a amidonului și a produselor din amidon.
- Fabricarea nutrețurilor gata pentru animale.
- Fabricarea pâinii și a produselor de patiserie proaspete.
- Fabricarea zahărului.
- Fabricarea de cacao, ciocolată și produse zaharoase de cofetărie.
- Fabricarea băuturilor alcoolice distilate.
- Fabricarea vinului.
- Fabricarea apei minerale și a băuturilor răcoritoare.

Industria cărnii.

Industria de procesare a cărnii include în componența sa 14 întreprinderi de capacitate mare și medie și peste 70 de unități de capacitate medie și mică de prelucrare a cărnii. Deține 3,5% din în structura producției industriale. La întreprinderile de capacitate mare activează 1,5 mii persoane. Volumul producției din sector în anii 2004-2006 a crescut de la 462,1 milioane lei la 530,6 milioane lei, în prețuri curente. În anul 2007 principalele mărfuri produse în sector au fost carnea (inclusiv de pasăre) – 14,3 mii tone și mezelurile – 17,0 mii tone. Capacitatea totală de producție pe ramură constituie anual circa 190 mii tone de carne în carcuse. Capacitățile de abatorizare se utilizează la un randament de doar 7,5 la sută, iar cele de fabricare a mezelurilor de - cca 35-50 la sută. O parte importantă din materia primă utilizată în procesul de producere în industria cărnii este de import.

Industria de legume și fructe

Conform datelor MAIA, industria de legume și fructe este reprezentată de 13 întreprinderi mari și de 40 de întreprinderi mici și mijlocii. Industria de legume și fructe deține 4,1% în structura producției industriale. Patru întreprinderi industriale, Alfa-Nistru SA, Natur Bravo SA, Orhei Vit SA, Fabrica de Conserve Coșnița SA., produc circa 50 la sută din producția de pe piață, 30% sunt produse de import și celelalte 20% sunt produse de întreprinderile locale mai mici²². La întreprinderile cu activitate principală industrială activează 3,4 mii persoane. Întreprinderile cu activitate principală industrială din sector au înregistrat în anul 2006 o producție industrială în valoare de 774,6 milioane lei, în prețuri curente (în anul 2004 - 467,7 milioane lei, iar în anul 2005 - 610,6 milioane lei). În anul 2007 principalele mărfuri produse în sector au fost conservele din fructe și legume - 94 mii tone, legumele conservate - 23,7 mii tone, fructele conservate și congelate - 16,5 mii tone, sucurile de fructe și legume - 53,8 mii tone, inclusiv sucurile neconcentrate - 23,7 mii tone și sucurile concentrate - 25,9 mii tone. Capacitățile de producție ale fabricilor de conserve permit prelucrarea a circa 500 mii tone de materie primă pomilegumicolă sau producerea unui volum de circa 280 mii tone de conserve din fructe și legume. În anul 2006 capacitățile de producere a unităților industriale au fost utilizate la un randament de circa 30 la sută. În ultimi ani, diminuarea volumelor de producere a conservelor din fructe și legume este cauzată de lipsa materiei prime, datorită datoriilor istorice mari și gradul redus de competitivitate al producției.

Industria uleiului

În anul 2005, conform datelor Biroului Național de Statistică, industria uleiului includea numai două întreprinderi cu activitate principală industrială. Cu toate acestea, în sector activează cel puțin 5 întreprinderi mari, SA „Floarea Soarelui” din Bălți, întreprinderile de procesare din Otaci și Comrat, întreprinderea de procesare a rapiței din Briceni, fondată de compania germană „Bio Company Raps” și un număr impunător de producători de ulei de talie mai mică. Industria uleiului deține 3,3% în structura producției industriale. Întreprinderile cu activitate principală industrială din sector au înregistrat în anul 2006 o producție industrială în valoare de 668,9 milioane lei, în prețuri curente (în anul 2004 - 469,7 milioane lei, iar în anul 2005 - 631,9 milioane lei). Numărul mediu anual al personalului industrial - productiv constituia 900 de persoane în anul 2006. Capacitatea medie anuală de prelucrare a semințelor oleaginoase constituie circa 300 mii tone. În afară de semințe de floarea-soarelui, la fabrici se prelucrează și altă materie primă oleaginoasă, ca soia, muștarul, rapița etc. În republică se produc anual 270-300 mii tone de semințe de floarea-soarelui, se exportă circa 100 mii tone. În țară rămân 170-200 mii tone de semințe, care acoperă necesitățile republicii, 120-130 tone semințe sau 40-50 mii tone de ulei și o parte de ulei pentru export²³. Pe piața moldovenească a uleiului sunt prezente circa 200 de denumiri de produse. Din produsele de import, predomină uleiurile produse în Ucraina - mărcile comerciale „Щедрий Дар”, „Сто Жар”, „Чумак золота”, Rusia - „Золотая семечка”, „Олейна”, „Затяя”, România - „Florioil”, „Unisol”, „Bunica”. Uleiurile de măsline sunt reprezentate pe piața moldovenească de produsele a două companii internaționale, Olive Line International, S.L. (marca comercială principală - Maestro De Oliva) și Aceites Borges Pont, S.A. (Borges)²⁴.

Industria laptelui

Industria laptelui în Moldova este reprezentată de 22 de unități de procesare²⁵. Conform datelor Biroului Național de Statistică, în anul 2006 funcționau numai 13 întreprinderi cu activitate principală industrială. Industria laptelui deține 3,8% în structura producției industriale. Întreprinderile cu activitate principală industrială din sector au înregistrat în anul 2006 o producție industrială

²² www.businessclass.md.

²³ Datele MAIA.

²⁴ BusinessClasss.

²⁵ Datele MAIA.

în valoare de 668,9 milioane lei, în prețuri curente (În anul 2004 - 469,7 milioane lei, iar în anul 2005 - 631,9 milioane lei). Numărul mediu anual al personalului industrial - productiv constituia 900 de persoane în anul 2006. Pe parcursul ultimului deceniu întreprinderile de prelucrare și-au redus cu circa 75 la sută volumele de achiziție și de procesare a laptelui. Motivul principal este lichidarea marilor producători de materie primă, o dată cu privatizarea gospodăriilor agricole. Deși în ansamblu pe țară se produc anual circa 600 mii tone de lapte-marfă, cantitate ce poate fi industrializată totalmente de capacitățile existente, unitățile de procesare colectează și prelucreează doar 25 la sută din acest volum. Problema majoră existentă la achiziționarea materiei prime este valorificarea sub nivel a surselor (zonelor) de materie primă, precum și dotarea tehnică nesatisfăcătoare a oficiilor de colectare a laptelui. Alt motiv, nu mai puțin important, care a condiționat falimentarea multor întreprinderi de profil, este pierderea piețelor tradiționale de desfacere, precum și înzestrarea sub nivel a unităților de procesare a laptelui, fapt ce nu permite fabricarea produselor competitive²⁶.

Industria zahărului

În Moldova au fost construite 10 întreprinderi de prelucrare a sfeclă de zahăr, dintre care 2 întreprinderi și-au întrerupt activitatea în anul 2000 (fabricile de zahăr din Briceni și Gârbova). Fabricile pot prelucra zilnic 30 - 45 mii tone de materie primă și pot produce circa 400 mii tone de zahăr pe sezon. La aceste întreprinderi, se producea cel mai ieftin zahăr din republicile ex - sovietice. În afară de produsul de bază – zahărul, aceste întreprinderi mai produc și produse secundare, de exemplu: băuturi tari și lichioruri fabricate din spirt propriu, drojdii furajere, acid carbonic și acid acetic alimentar, borhot uscat și alte produse. Unele întreprinderi au deschis secții pentru conservarea fructelor și legumelor, îmbutelierea apei minerale. Republica Moldova este cunoscută pe piața internațională de zahăr ca țară exportatoare. Exportul zahărului predomină asupra importului. Principalii cumpărători sunt țările CSI și România. Capacitatea de producție a celor 5 fabrici de zahăr, care funcționează în prezent, permite industrializarea a circa 2,0 milioane tone de sfeclă de zahăr într-o perioadă de funcționare de 100-110 zile și producerea anuală a 200–250 mii tone de zahăr din sfeclă. Necesitatea populației în zahăr și a industriei prelucrătoare în sfeclă de zahăr este satisfăcută integral din contul producției autohtone. Circa 20,0 la sută din zahărul produs se exportă. Din cauza lipsei de materie primă, capacitățile industriei zahărului se utilizează la nivel de 40-60 la sută. Producerea anuală a zahărului din sfeclă pentru această perioadă a scăzut de la 210 până la 115 mii tone. Perspectivile industriei zahărului în Moldova depind în cea mai mare măsură de prestația și strategiile corporative a celor doi mari investitori, Sudzucker - Moldova și Marr Sugar, care au monopolizat acest sector. Pe termen scurt și mediu, potențialul de producere a procesatorilor din sector va fi valorificat în proporție de 50%. Evoluția industriei zahărului va depinde și de dezvoltarea pieței interne a zahărului, care în următorii ani va suferi mutații serioase, datorită ascensiunii consumatorilor mari de zahăr din industria alimentară.²⁷

Industria băuturilor alcoolice

Complexul vitivinicol deține o poziție strategică în economia națională a Republicii Moldova. Plantațiile viticole, ocupând doar circa 7 la sută în structura terenurilor agricole, asigură obținerea a circa 20-25 la sută din valoarea producției agroindustriale. Exportul producției vinicole constituie aproximativ 28-30 la sută din exportul total al mărfurilor. Dintre ramurile economiei naționale, sectorului vitivinicol îi revin cele mai mari defalcări în bugetul public național. Dezvoltarea complexului vitivinicol se realizează în baza Programului de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației în anii 2002 - 2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1313 din 24 octombrie 2002. În primii ani de implementare a programului nominalizat, s-au înregistrat tendințe pozitive de dezvoltare a pepinieritului viticol, viticulturii și vinificației. Rezultatele activității industriei

26

Strategia de dezvoltare a sectorului agroalimentar în perioada anilor 2006-2015.

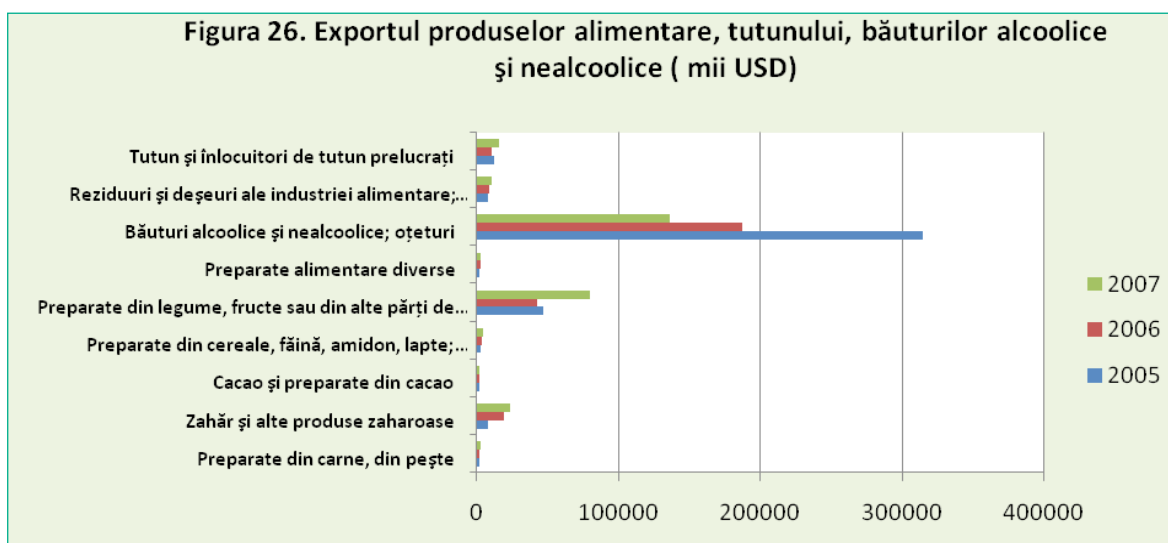
27

<http://www.eco.md/>

vinului sunt condiționate, în mare măsură, de exportul producției alcoolice. Circa 95 la sută din volumul producției fabricate în republică este exportată. Actualmente în republică funcționează 145 de întreprinderi vinicole, inclusiv 124 cu vinificație primară. În ultimii ani au fost reutilate cu utilaj modern 18 întreprinderi vinicole, inclusiv 9 în baza creditelor oferite de instituțiile bancare internaționale și 9 - din surse proprii. Baza tehnico-materială a celorlalte întreprinderi necesită modernizare și reutilare. Sunt conforme cerințelor standardelor europene din vinificație 25 de întreprinderi de vinificație primară și secundară (de îmbuteliere a vinurilor).

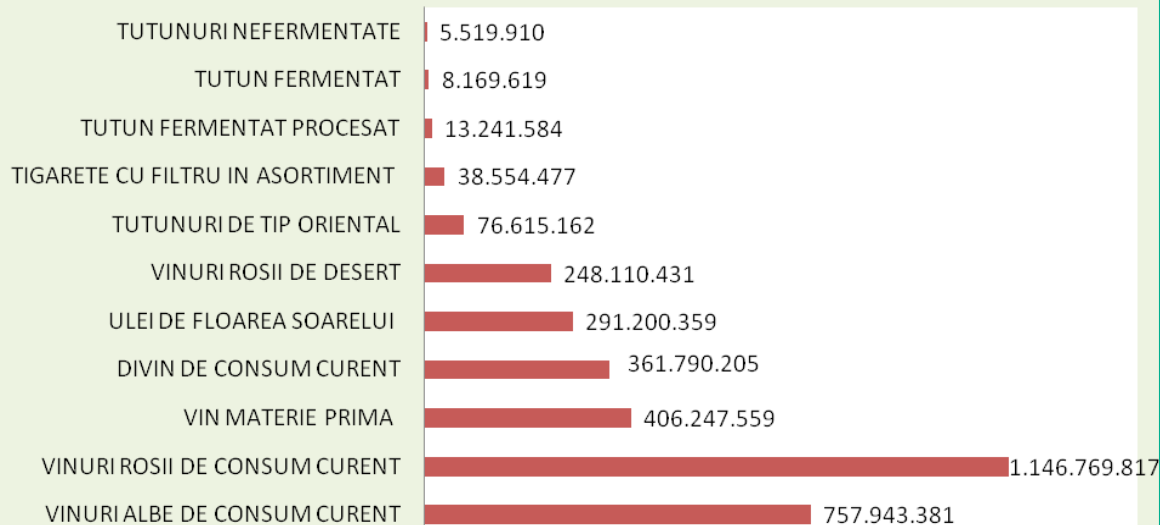
4.2. Exportul produselor alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice și de tutun

În anii 2005 – 2007 exporturile mărfurilor din principalele grupe de produse alimentare și de tutun au progresat. Astfel, exporturile de preparate din legume, fructe sau din alte părți de plante au înregistrat o creștere de la 46.496,9 mii USD în anul 2005, până la 79.480,5 mii USD în anul 2007, depășind nivelul maximum înregistrat în anul 1997 de 77.191,5 mii USD. Exporturile de zahăr și alte produse zaharoase au crescut de la 7.519,0 mii USD, până la 23.217,5 mii USD, cele de tutun și înlocuitori de tutun prelucrați de la 11.893,8 mii USD, până la 15.356,1 mii USD. De asemenea, s-au majorat și exporturile de mărfuri, care au tradițional o pondere mai mică la export: preparatele din carne și din pește și preparatele din cereale, făină, amidon, lapte, produsele de patiserie. Acestea au crescut de la 1.329,1 mii USD și 2771,2 mii USD în anul 2005, până la 2.852,7 mii USD și, respectiv, 4.113,9 mii USD în anul 2007.

În anul 2007 exporturile de băuturi alcoolice, nealcoolice și oțeturi s-au diminuat drastic până la nivelul anului 2000. Drept consecință a embargoului rusesc, exporturile mărfurilor din această grupă au evoluat descendent, înregistrând 314.547,9 mii USD în anul 2005, 186.833,2 mii USD în anul 2006 și 135.502,7 mii USD în anul 2007.

Figura 27. Exportul principalelor produse alimentare, tutunului, băuturilor alcoolice și nealcoolice în anul 2005, lei.

În anul 2005 din produsele alimentare, băuturi alcoolice și nealcoolice, tutun, o pondere mai mare în totalul exporturilor de aceste produse a revenit următoarelor poziții: vinuri roșii și albe de consum curent, vin materie primă, divin de consum curent și ulei de floarea soarelui.

Din exporturile de băuturi alcoolice, pot fi remarcate:

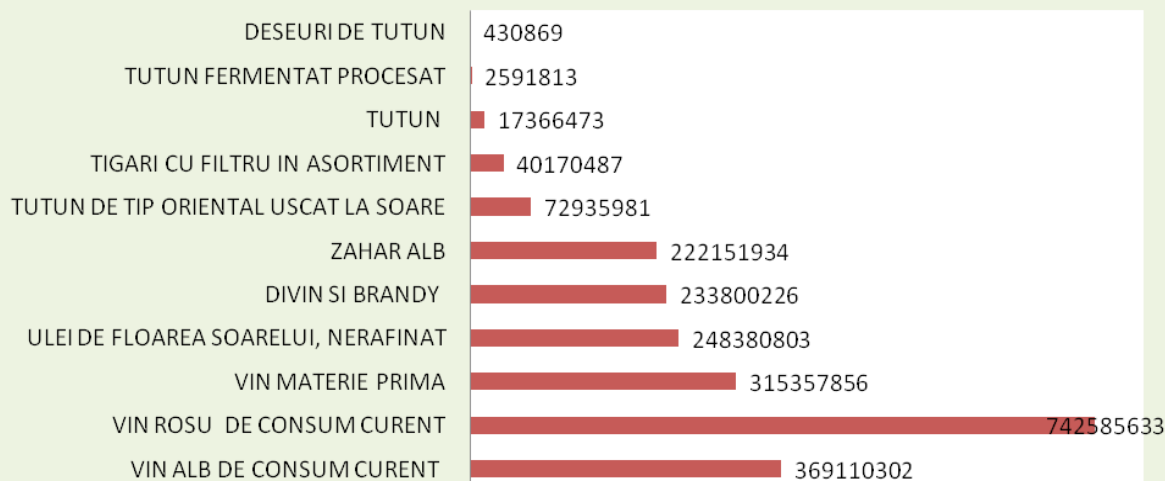
- vinurile roșii de consum curent, în valoare de 1.146.769.817 lei, exportate în Georgia, Turkmenistan, S.U.A., România, Polonia, Lituania, Letonia, Olanda, Germania, Cehia, Franța, Grecia, Ucraina, Belarus și Rusia.
- vinurile albe de consum curent, în sumă de 757.943.381 lei, exportate în Turkmenistan, SUA, România, Polonia, Lituania, Letonia, Olanda, Germania, Cehia, Franța, Grecia, Ucraina, Belarus și Rusia.
- vinurile materie primă, în valoare de 406.247.559 lei, exportate în Belarus, Azerbaidjan, Georgia, România, Rusia, Surinam, și Ucraina.
- divinurile de consum curent, în valoare de 361.790.205 lei, exportate în Australia, Belarus, Canada, Elveția, Cehia, Germania, Estonia, Franța, Israel, Kirghizstan, Kazahstan, Letonia, România, Rusia, și Ucraina.
- vinurile roșii de desert, în valoare de 248.110.431 lei, exportate în Belarus, Rusia și România.

Din exporturile de tutun și produse de tutun, o pondere mai mare revine exporturilor următoarelor mărfuri:

- tutunuri de tip oriental, în valoare de 76.615.162 lei, exportate în Belarus, Rusia, Ucraina, Grecia, Slovacia, Turkmenistan și România.
- țigarete în assortiment, în sumă de 38.554.477 lei, exportate în România, S.U.A., Canada, Germania, Spania, Israel, Italia, Spania, Japonia, Suedia, Panama, Grecia, Franța.
- tutun fermentat procesat, în valoare de 13.241.584 lei, exportat în Ucraina, Grecia și România.
- tutun fermentat, în valoare de 8.169.619 lei, exportat în Ucraina.
- tutun nefermentat, în sumă de 5.519.910 lei, exportat în Slovacia și Belarus.

Din exporturile de produse alimentare, pot fi menționate tranzacțiile comerciale cu loturi de ulei de floarea-soarelui în valoare de 291.200.359 lei, exportat în Armenia, Bulgaria, Georgia, Letonia, România, Rusia, Ucraina, S.U.A., Kirghizstan, Ungaria, Nepal, Uzbekistan, Turkmenistan, Tadjikistan, Polonia și Belarus.

Figura 28. Exportul principalelor produse alimentare, tutunului, băuturilor alcoolice și nealcoolice în anul 2006, lei.

În anul 2006 în structura exporturilor produselor alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice, și de tutun au dominat tradițional aceleași produse:

- vinul alb de consum curent, exportat în Azerbaidjan, Belarus, Canada, Ghana, Grecia, Marea Britanie, Franța, Irlanda, Israel, India, Italia, Lituania, Letonia, Mexic, Turcia, Ucraina, Rusia, Vietnam, Slovacia, S.U.A., Elveția, China, Germania, Estonia, Coreea de Sud, Nigeria, Polonia. În acest an valoarea vinului exportat s-a redus de circa două ori față de anul 2005 și a constituit 369.110.302 lei.
- vinul roșu de consum curent, cu valoare de 742.585.633 lei, exportat în Cipru, Azerbaidjan, Belarus, Canada, Ghana, Grecia, Marea Britanie, Franța, Irlanda, Israel, India, Italia, Lituania, Letonia, Mexic, Turcia, Ucraina, Rusia, Vietnam, Slovacia, S.U.A., Elveția, China, Germania, Estonia, Coreea de Sud, Nigeria, Polonia și Senegal.
- vinul materie primă, cu o valoare de 315.357.856 lei, exportat în Azerbaidjan, Belarus, Georgia, România, Rusia și Ucraina.
- divinul și brandy, în sumă de 233.800.226 lei, exportat în Rusia, Ucraina, Belarus, Israel, Cehia, Polonia, S.U.A., Marea Britanie, India, Kazahstan, Letonia, Germania, Belgia și Canada.

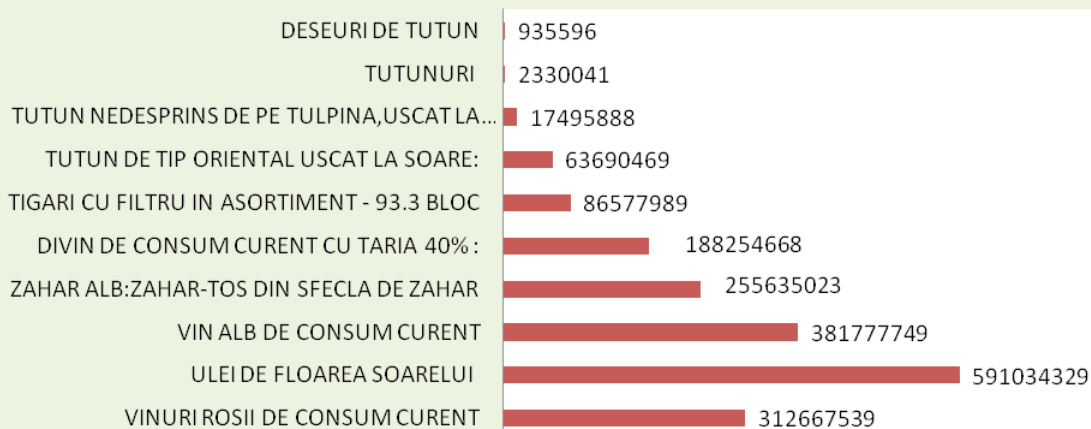
Din exporturile de tutun și produse de tutun, o pondere mai mare revine exporturilor următoarelor mărfuri:

- tutun de tip oriental uscat la soare, în valoare de 72.935.981 lei, exportat în Grecia, România, Rusia, Cehia, Slovacia, Bulgaria, Ucraina și Belarus.
- țigări cu Filtru în Asortiment, în valoare de 40.170.487 lei, exportate în Austria, Australia, Belgia, Canada, Danemarca, Egipt, Spania, România, Olanda, Suedia, Turcia, S.U.A., Seychelles, Irlanda, Italia, Japonia, Marea Britanie, Franța și Olanda.
- tutun, în valoare de 17.366.473 lei, exportate în Slovacia, Emiratele Arabe, Bulgaria și Germania.
- tutun fermentat procesat, în valoare de 2.591.813 lei, exportat în România.
- deșeuri de tutun, în valoare de 430.869 lei, exportate în Franța și Grecia.

Din exporturile de produse alimentare, pot fi menționate tranzacțiile comerciale cu următoarele produse:

- ulei de floarea-soarelui nerafinat, cu o valoare de 248.380.803 lei, exportat în Armenia, Bulgaria, Kazahstan, Liban, Lituania, Letonia, Macedonia, Polonia, Rusia, Ucraina, Serbia, Iugoslavia, Bulgaria, Azerbaidjan, Kirghizstan, Polonia, Slovenia, Slovacia, Tadjikistan, Turcia, Uzbekistan, Serbia, și S.U.A.
- zahăr alb, în sumă de 222.151.934 lei, exportat în Rusia, Sudan, Serbia, și Iugoslavia.

Figura 29. Exportul principalelor produse alimentare, tutunului, băuturilor alcoolice și nealcoolice în anul 2007, lei.

În anul 2007 cea mai mare cotă a produselor exportate din totalul exporturilor de produse alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice, și de tutun a revenit exporturilor de ulei de floarea soarelui, vin alb și roșu de consum curent, și zahăr din sfeclă de zahăr. Din băuturile alcoolice, pot fi remarcate următoarele poziții marfare:

- vin alb de consum curent, în sumă de 381.777.749 lei, exportat în Azerbaidjan, Belarus, Canada, Ghana, Grecia, Marea Britanie, Franța, Irlanda, Israel, India, Italia, Lituania, Letonia, Mexic, Turcia, Ucraina, Rusia, Vietnam, Slovacia, S.U.A., Elveția, China, Germania, Estonia, Coreea de Sud, Nigeria și Polonia.
- vin roșu de consum curent, în valoare de 312.667.539 lei, exportat în Cipru, Azerbaidjan, Belarus, Canada, Ghana, Grecia, Marea Britanie, Franța, Irlanda, Israel, India, Italia, Lituania, Letonia, Mexico, Turcia, Ucraina, Rusia, Vietnam, Slovacia, S.U.A., Elveția, China, Germania, Estonia, Coreea de Sud, Nigeria, Polonia și Senegal.
- divin de consum curent, în sumă de 188.254.668 lei, exportat în Rusia, Ucraina, Belarus, Israel, Cehia, Polonia, S.U.A., Marea Britanie, India, Kazahstan, Letonia, Germania, Belgia și Canada.

Din exporturile de tutun și produse de tutun, o pondere mai mare revine exporturilor următoarelor mărfuri:

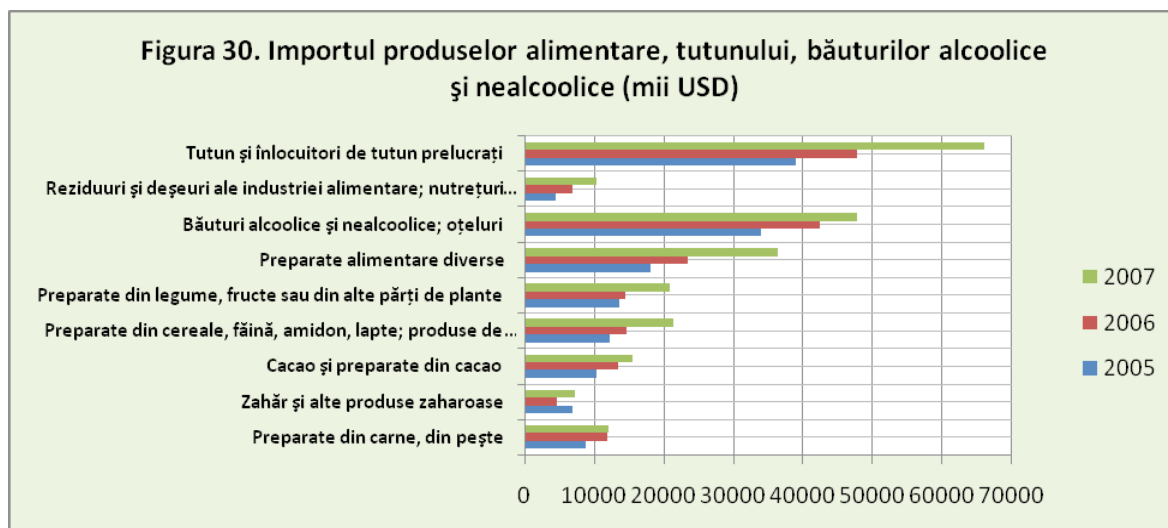
- țigări în assortiment, în sumă de 86.577.989 lei, exportate în Austria, Australia, Belgia, Canada, Danemarca, Egipt, Spania, România, Olanda, Suedia, Turcia, S.U.A., Seychelles, Irlanda, Italia, Japonia, Marea Britanie, Franța și Olanda.
- tutun de tip oriental uscat la soare, în valoare de 63.690.469 lei, exportat în Grecia, România, Rusia, Cehia, Slovacia, Bulgaria, Ucraina și Belarus.
- tutun nedesprins de pe tulpină, în valoare de 17.495.888 lei, exportat în Rusia, Germania, Italia, S.U.A. și Grecia.
- deșeuri de tutun, în sumă de 935.596 lei, exportate în: Bulgaria, Franța, Grecia și Rusia.

Din exporturile de produse alimentare, pot fi menționate tranzacțiile comerciale cu următoarele produse:

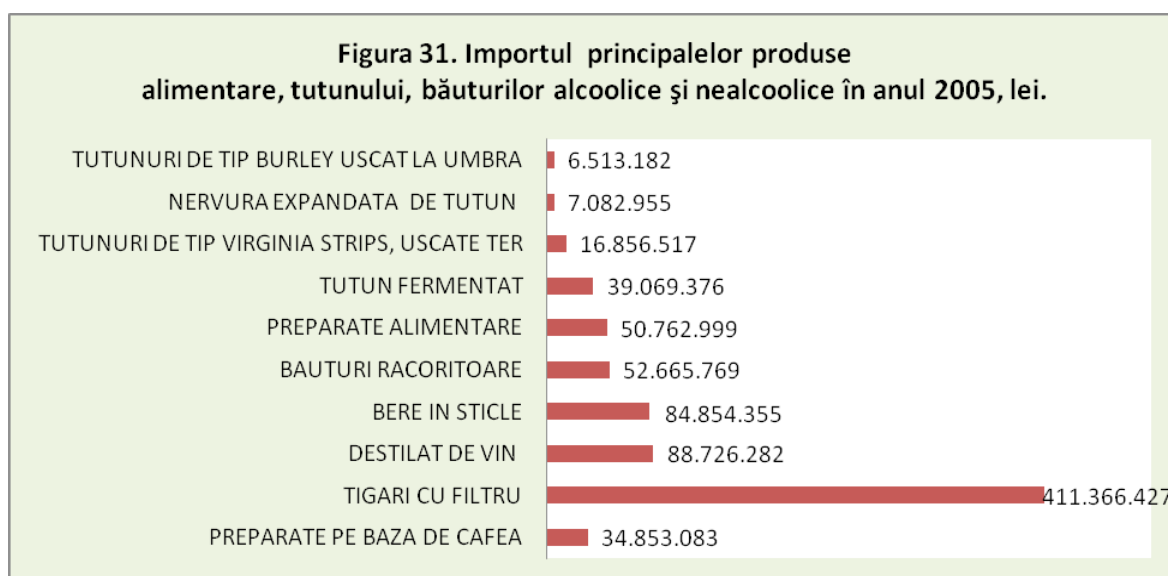
- ulei de floarea soarelui, în valoare de 591.034.329 lei, exportat în Armenia, Bulgaria, Kazahstan, Liban, Lituania, Letonia, Macedonia, Polonia, Rusia, Ucraina, Serbia, Iugoslavia, Bulgaria, Azerbaidjan, Kirghizstan, Polonia, Slovenia, Slovacia, Tadjikistan, Turcia, Uzbekistan, Serbia, și S.U.A.
- zahăr din sfeclă de zahăr, în sumă de 255.635.023 lei, exportat în Rusia, Sudan, Serbia și Iugoslavia.

4.3. Importul produselor alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice și de tutun

Importurile de produse alimentare, tutun și de băuturi alcoolice și nealcoolice au evoluat în totalitate conform tendințelor profilate la începutul deceniului curent. Astfel, importurile de băuturi alcoolice, nealcoolice, oțeturi și cele din grupa preparatelor din cereale, făină, amidon, lapte, produse de patiserie au crescut al nouălea an consecutiv, de la 3575,5 mii USD și 774,5 mii USD în anul 1999 la 47790,7 mii USD și respectiv 21415,4 mii USD în anul 2007.

Evoluții identice sunt remarcate și în tranzacțiile comerciale cu mărfurile din următoarele grupe de produse: *preparate din legume, fructe sau din alte părți de plante, preparate alimentare diverse, cacao și preparate din cacao, preparate din carne și din pește*. Importurile de tutun și înlocuitori de tutun prelucrați s-au majorat al șaselea an consecutiv, de la 11.686,2 mii USD în anul 2002 la 66.078,9 mii USD în anul 2007.

În anul 2005 cea mai mare pondere la importul produselor alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice, și de tutun a revenit următoarelor poziții: țigări cu filtru, distilat de vin, bere în sticle, băuturilor răcoritoare și produselor alimentare.

Din importurile de tutun și produse de tutun, o pondere mai mare revine următoarelor importuri:

- țigări cu filtru, în valoare de 411.366.427 lei, importate din Armenia, Belgia, Elveția, Cipru, Germania, Marea Britanie, Israel, Italia, Olanda, România, Rusia, Seychelles, Ucraina și S.U.A.
- tutun fermentat, în valoare de 39.069.376 lei, importat din Ucraina.
- tutun tip virginia, în valoare de 16.856.517 lei, importat din China și Bulgaria.
- nervură expandată de tutun, în valoare de 7.082.955 lei, importat din Bulgaria.
- tutun tip Burley uscat la umbră, în sumă de 6.513.182 lei, importat din Bulgaria.

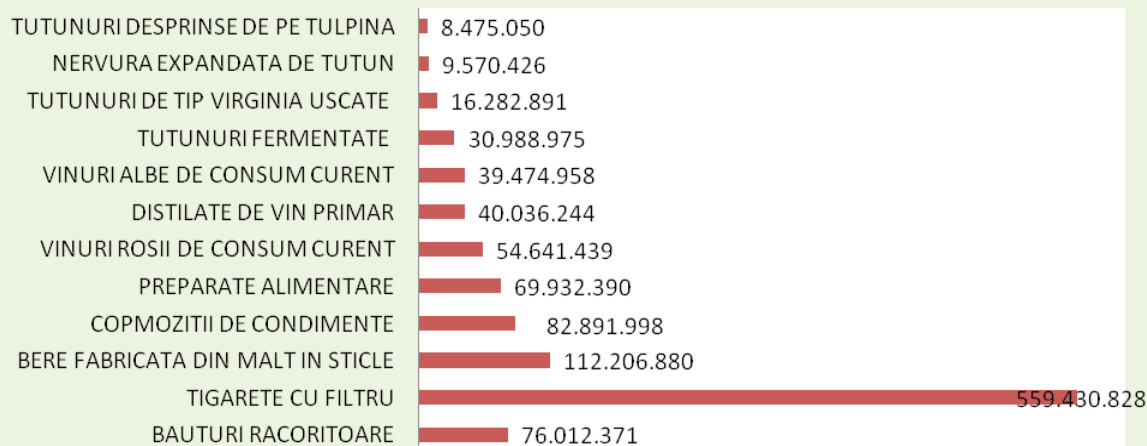
Din importurile de produse alimentare, pot fi menționate tranzacțiile comerciale cu următoarele produse:

- preparate pe bază de cafea, în valoare de 34.853.083 lei, importate din Rusia, Ucraina, Germania, Finlanda, Franța, Italia, Bulgaria, Elveția, India, România, Polonia, Singapore, S.U.A. și Italia.
- preparate alimentare, în valoare de 50.762.999 lei, importate din Germania, Danemarca, Spania, Ungaria, Italia, Sri Lanka, România, Rusia, Ucraina, Austria, Belgia, Bulgaria, Belarus, Elveția, China, Cehia, Finlanda, Franța, Marea Britanie, Liban, Israel, Lituania, Letonia, Olanda, Turcia, S.U.A. și Ucraina.

Din importurile de băuturi alcoolice și nealcoolice, o cotă mai mare revine următoarelor importuri:

- distilat de vin, în valoare de 88.726.282 lei, importat din Olanda, Italia, România, Rusia și Ucraina.
- bere în sticle, în sumă de 84.854.355 lei, importat din Austria, Elveția, Cehia, Germania, Danemarca, Olanda, Polonia, România, Rusia, Slovacia și Ucraina.
- băuturi răcoritoare, în valoare de 52.665.769 lei, importate din Austria, Bulgaria, Germania, Danemarca, Franța, Grecia, Ungaria, România, Rusia, Ucraina, Belgia, Finlanda, Ungaria, Italia, Sri Lanka, Lituania, Letonia, Olanda, Polonia și Slovacia.

Figura 32. Importul principalelor produse alimentare, tutunului, băuturilor alcoolice și nealcoolice în anul 2006, lei.

În anul 2006 la importul produselor alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice, și de tutun au dominat clar importurile de țigarete cu filtru, care au fost net superioare celor de bere fabricată din malț în sticle, băuturi răcoritoare și cormozitii de condimente. Aceste din urmă au cunoscut și ele o creștere lentă față de nivelul înregistrat în anul 2005.

Din importurile de tutun și produse de tutun, o pondere mai mare a revenit următoarelor importuri:

- țigarete cu filtru, în valoare de 559.430.828 lei, importate din Germania, Honduras, Irlanda, SUA, Emiratele Arabe, Armenia, Elveția, Grecia, Marea Britanie, Rusia, Ucraina, și Cipru.

- tutunuri fermentate, în sumă de 30.988.975 lei, importate din Bulgaria.
- tutunuri tip Virginia, în valoare de 16.282.891 lei, importate din Bulgaria.
- nervură expandată de tutun, în sumă de 9.570.426 lei, importată din Bulgaria.
- tutunuri desprinse de pe tulpină, în valoare de 8.475.050 lei, importate din Bulgaria și Ucraina.

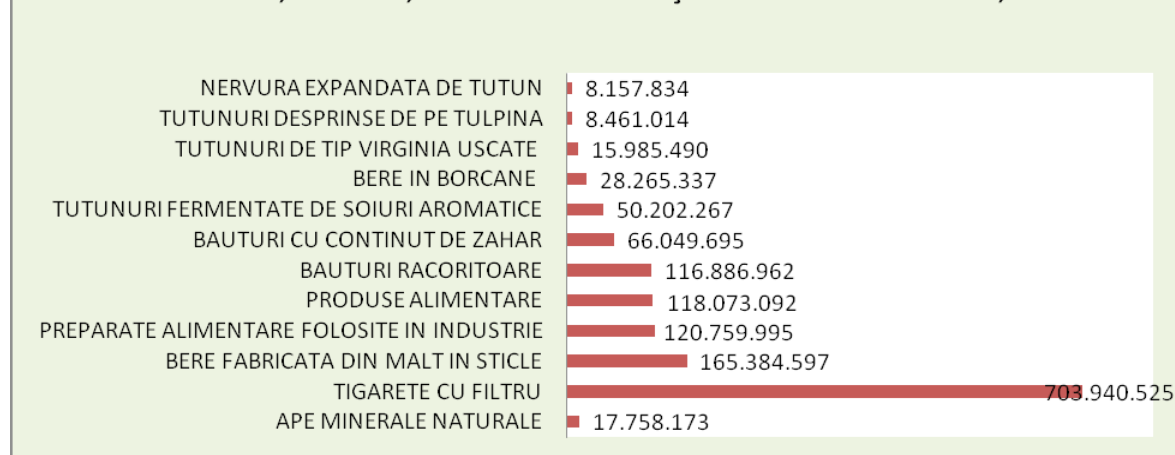
Din importurile de băuturi alcoolice și nealcoolice, o cotă mai mare revine următoarelor importuri:

- băuturi răcoritoare, în valoare de 76.012.371 lei, importate din Austria, Bulgaria, Cehia, Germania, Franța, Grecia, Șri Lanka, Olanda, Polonia, România, Rusia, Seychelles, Ucraina, Finlanda, Italia și Ungaria.
- bere fabricată din malț în sticle, în sumă de 112.206.880 lei, importate din Olanda, Rusia, Seychelles, Elveția, Cehia, Germania, Croația, Finlanda și Ucraina.
- vinuri roșii de consum curent, în valoare de 54.641.439 lei, importate din Marea Britanie, SUA, Rusia, Turkmenistan, Italia și Ucraina.
- distilate de vin primar, în sumă de 40.036.244 lei, importate din Germania, Franța, Bulgaria, România și Turcia.
- vinuri albe de consum curent, cu o valoare de 39.474.958 lei, importate din Germania, Franța, Rusia, Spania și România.

Din importurile de produse alimentare, pot fi menționate tranzacțiile comerciale cu următoarele produse:

- compoziții de condimente, în valoare de 82.891.998 lei, importate din Emiratele Arabe, Austria, Azerbaidjan, Belgia, Elveția, Cehia, Rusia, Italia, Seychelles, Thailanda, Ucraina, Africa de Sud, Slovacia, Polonia, Olanda, R. Araba Siriana, Marea Britanie, Franța, Spania și Croația.
- preparate alimentare, în sumă de 69.932.390 lei, importate din Federația Rusă, Liechtenstein, Olanda, Cehia, Franța, Germania, Cehia, Italia, România și Croația.

Figura 33. Importul principalelor produse alimentare, tutunului, băuturilor alcoolice și nealcoolice în anul 2007, lei.

În anul 2007 în structura importurilor de produse alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice, și de tutun tradițional au dominat importurile de țigarete cu filtru, bere fabricată de malț în sticle, preparate alimentare folosite în industrie, produse alimentare și băuturi răcoritoare.

Din importurile de tutun și produse de tutun, o pondere mai mare a revenit următoarelor importuri:

- țigarete cu filtru, în valoare de 703.940.525 lei, importate din Armenia, Elveția, Germania, Franța, Marea Britanie, Grecia, Irlanda, Italia, Rusia, Ucraina și S.U.A.
- tutunuri fermentate de soiuri aromatice, în sumă de 50.202.267 lei, importate din Grecia,

Rusia, Bulgaria, Italia. Olanda, România, R. Arabă Siriană, Turcia, Ucraina și Germania.

- tutunuri de tip Virginia uscate, în valoare de 15.985.490 lei, importate din Bulgaria, Grecia și Italia.
- tutunuri desprinse de pe tulpină, în sumă de 8.461.014 lei, importate din Bulgaria și Italia.
- nervură expandată de tutun, în valoare 8.157.834 lei, importata din Emiratele Arabe, Ucraina, Bulgaria și Egipt.

Din importurile de băuturi alcoolice și nealcoolice, o cotă mai mare revine următoarelor poziții:

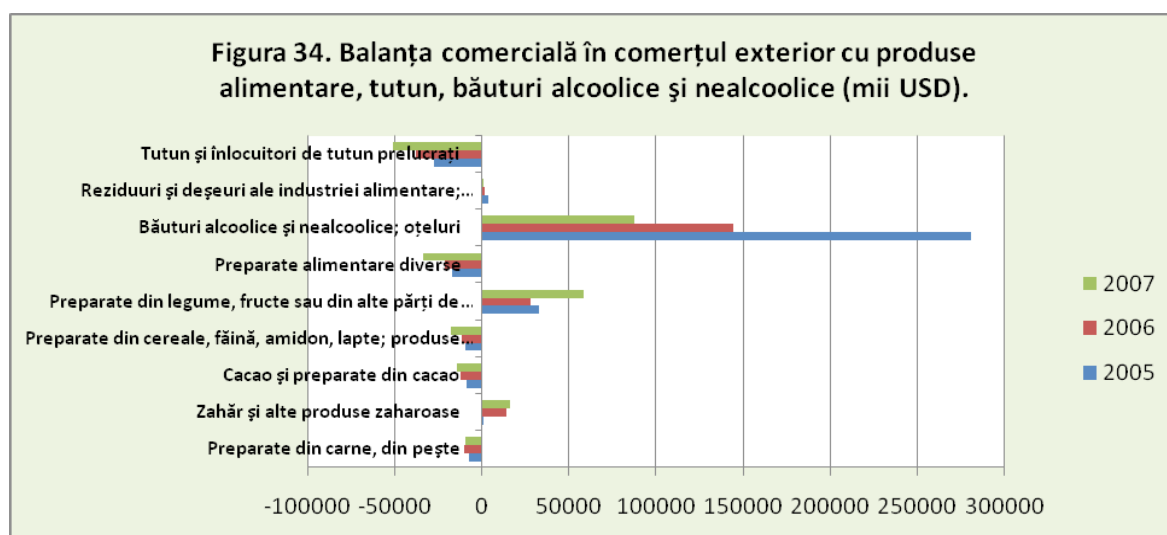
- bere în borcane, în valoare 28.265.337 lei, importată din Belarus, Elveția, Cehia, Germania, Finlanda, Olanda, România, Rusia și Ucraina.
- bere fabricata din malț în sticle, valoarea 165 384 597 lei, importată din Austria, Bulgaria, Belarus, Elveția, Cehia, Germania, Finlanda, Olanda, România, Rusia, Turcia și Ucraina.
- ape minerale naturale, în sumă de 17.758.173 lei, importate din Cehia, Germania, Finlanda, Franța, România, Rusia, Slovacia și Ucraina.
- băuturi răcoritoare, în valoarea de 116.886.962 lei, importate din Austria, Bulgaria, Belarus, Cehia, Germania, Franța, Sri Lanka, Polonia, România, Rusia, Ucraina și Serbia.
- băuturi cu conținut de zahăr, în sumă de 66.049.695, importate din Austria, Belgia, Bulgaria, Belarus, China, Germania, Finlanda, Franța, Marea Britanie, Italia, Olanda, România, Rusia, Taiwan, Ucraina și Serbia.

Din importurile de produse alimentare, pot fi menționate tranzacțiile comerciale cu următoarele produse:

- preparate alimentare folosite în industrie, în valoare de 120.759.995, importate din Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Germania, Franța, Danemarca, Marea Britanie, Israel, Italia, Ungaria, Sri Lanka, Lituania, Polonia, România, Rusia, Slovenia, Turcia și S.U.A.
- produse alimentare, cu valoarea de 118.073.092 lei, importate din Austria, Belgia, Canada, Cehia, Germania, Spania, Finlanda, Franța, Italia, Olanda, Polonia, România, Rusia, Slovacia, Thailanda, R. Arabă Siriană, Ucraina și Africa de Sud.

4.4. Balanța comercială în comerțul exterior cu produse alimentare, de băuturi alcoolice și nealcoolice, și de tutun

În comerțul cu produse alimentare, băuturi alcoolice și nealcoolice, tutun și produse de tutun, la 4 grupe de produse: *zahăr și alte produse zaharoase, preparate din legume, fructe sau din alte părți de plante, băuturi alcoolice și nealcoolice; oțeturi, reziduuri și deșeuri ale industriei alimentare; nutrețuri pentru animale* exporturile prevalează importurile, iar la 5 grupe de produse cum ar fi *preparate din carne, din pește, cacao și preparate din cacao, preparate din cereale, făină, amidon, lapte; produse de patiserie, preparate alimentare diverse, tutun și înlocuitori de tutun prelucrați* importurile depășesc vândit exporturile.

Anexa 1. Productivitatea medie a grâului în țările europene, chintale/ha

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	47.5	51.0	49.5	49.7	47.6	49.3	45.1	55.9	51.1	50.9 ^(s)	48.4 ^(p)
EU-25	50.4	54.6	52.2	52.8	50.6	53.4	48.3	58.9	54.3	53.8 ^(s)	52.6 ^(p)
EU-15	54.8	60.2	57.0	58.6	54.7	57.8	52.8	62.6	57.9	59.3 ^(s)	56.6 ^(p)
Belgia	79.3	80.4	84.5	79.2	80.5	82.8	84.9	89.8	84.2	81.7	78.3
Bulgaria	29.5	28.0	28.3	30.4	30.1	30.1	23.8	38.1	31.6	34.0	22.0
Republica Cehă.	44.1	42.1	46.5	42.1	48.5	45.6	40.7	58.4	50.5	44.9	48.6
Danemarca	72.6	72.5	70.1	75.8	73.6	70.3	70.8	71.4	72.3	70.0	65.6
Germania	72.9	72.0	75.4	72.8	78.8	69.1	65.0	81.7	74.7	72.0	69.6
Estonia	21.8	17.7	13.4	21.3	22.3	23.0	21.6	25.1	30.8	24.2	33.0 ^(p)
Irlanda	77.1	80.3	87.7	94.6	90.6	84.5	83.0	101.0	84.2	91.5	81.1
Grecia	24.2	24.4	23.3	22.3	19.7	20.0	19.2	21.1	20.8	23.0	22.2
Spania	22.5	28.4	21.5	31.0	23.0	28.3	27.1	32.6	17.7	28.8	34.7
Franța	66.3	76.1	72.4	71.2	66.2	74.4	62.5	75.8	69.9	67.4	62.6 ^(p)
Italia	28.6	35.8	32.4	32.0	28.0	31.2	27.5	36.7	36.4	37.3	34.1
Cipru	21.9	20.0	21.2	16.3	19.4	21.9	19.8	13.3	17.6	11.1	10.2 ^(p)
Letonia	25.9	25.5	24.1	27.0	27.1	33.8	27.9	29.4	36.1	27.8	35.9
Lituania	30.0	28.7	26.1	33.4	30.6	36.3	35.8	40.3	37.3	23.6	39.2
Luxembourg	58.9	61.3	59.5	55.8	55.0	59.7	61.4	68.2	60.2	59.7	56.0
Ungaria	42.2	41.4	36.0	36.0	43.1	35.2	26.4	51.2	45.0	40.7	35.9
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Olanda	77.3	76.9	82.8	83.6	79.7	78.1	87.4	89.1	86.6	84.6	72.1
Austria	52.0	50.7	54.3	44.7	52.4	49.7	43.8	59.2	50.3	49.1	47.8
Polonia	32.1	36.2	35.0	32.3	35.3	38.5	34.0	42.8	39.5	32.4	39.1
Portugalia	11.9	10.1	16.0	15.7	8.4	17.9	8.6	15.6	6.6	23.8	21.8
Romania	29.7	25.7	27.8	22.9	30.4	19.2	14.3	34.0	29.6	27.5	15.8
Slovenia	41.6	48.3	37.1	42.5	46.0	48.9	34.5	45.3	47.0	41.9	41.7
Slovacia	45.7	41.1	35.6	30.9	40.3	38.3	30.2	47.8	42.8	38.3	38.2
Finlanda	37.2	29.4	21.6	36.1	33.8	32.7	35.4	33.2	37.2	35.6	39.3
Suedia	59.7	56.5	60.2	59.8	58.8	62.3	55.5	59.8	63.4	54.6	62.6
Marea Britanie	73.8	75.4	80.5	80.1	70.8	80.0	78.0	77.7	79.6	80.4 ^(s)	73.5
Croația	:	:	:	47.5	44.0	45.9	32.2	49.3	41.1	45.8	46.4
Turcia	20.0	22.3	19.2	22.3	20.3	21.0	20.9	22.6	23.2	23.6	:
Norvegia	43.1	46.9	44.5	46.1	40.7	41.0	46.1	47.7	49.1	46.0	:
Elveția	:	:	:	:	:	:				58.6	61.9
Moldova							5,0	27,5	26,1	23,5	15,2

Anexa 2. Productivitatea medie a porumbului în țările europene, chintale/ha.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	:	:	:	:	:	64.1	53.4	70.7	70.1	65.1	58.0 ^(p)
EU-25	:	:	:	:	:	81.2	66.9	84.4	83.8	78.9	79.2 ^(p)
EU-15	91.1	86.8	90.8	91.4	89.4	91.6	76.4	92.0	89.1	86.6	94.6 ^(p)
Belgia	108.2	103.6	121.1	111.1	113.6	112.0	105.2	122.2	116.9	101.9	120.0
Bulgaria	35.8	27.3	40.8	19.0	24.7	42.4	28.0	55.4	53.1	45.3	14.6
Republica Cehă.	69.2	60.9	66.1	64.3	66.0	87.3	55.8	61.3	71.7	67.5	68.0
Danemarca	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Germania	86.6	81.6	87.9	92.1	88.4	93.8	73.8	91.0	92.1	80.3	94.5
Estonia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Irlanda	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Grecia	104.0	88.2	85.7	88.9	90.5	88.9	88.3	87.9	90.0	92.0	89.0
Spania	91.5	94.7	94.7	92.2	97.2	95.1	91.5	100.7	98.7	97.4	99.2
Franța	90.7	84.5	89.5	90.8	85.7	89.8	71.5	89.9	82.5	85.8	96.7 ^(p)
Italia	96.3	93.3	97.5	95.3	95.1	94.9	74.8	95.0	93.9	87.3	93.1
Cipru	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Letonia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Lituania	:	:	:	:	:	28.6	32.2	21.4	30.6	23.5	48.1
Luxembourg	50.0	85.0	62.0	80.0	91.0	71.1	56.4	103.2	95.8	65.1	75.4
Ungaria	64.5	60.1	64.1	41.8	62.5	50.8	39.6	70.0	75.6	68.2	36.0
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Olanda	125.0	110.0	70.0	110.0	123.7	133.1	116.7	118.1	122.0	91.7	119.2
Austria	97.8	96.1	96.0	98.6	87.1	96.8	83.8	92.5	103.1	92.4	99.3
Polonia	54.0	58.3	57.5	60.6	60.7	61.6	52.9	56.9	57.3	41.6	65.9
Portugalia	49.1	53.0	57.0	57.2	58.4	56.8	56.4	57.4	46.3	50.0	55.4
Romania	41.6	27.6	36.3	16.1	30.7	29.4	30.3	44.9	40.1	36.2	15.5
Slovenia	74.8	73.1	69.4	58.8	54.1	81.6	50.8	77.8	82.9	69.3	75.4
Slovacia	59.5	53.9	60.2	26.7	44.9	54.4	40.1	58.7	70.4	54.7	39.6
Finlanda	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Suedia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Marea Britanie	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Croația	:	:	:	40.7	56.7	63.8	42.0	63.1	69.2	65.3	49.4
Turcia	38.2	41.8	44.3	41.4	40.0	42.2	50.0	55.0	70.0	71.1	:
Norvegia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Elveția	:	:	:	:	:	:	:	:	:	84.5	106.0
Moldova											

Surse: Eurostat, BNS.

Anexa 3. Producția globală de sfeclă de zahăr în țările europene, mii tone²⁸.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	150812.7	142299.1	145544.1	136976.9	123962.8	141945.6	122114.9	132292.4	135526.7	110409.6 ^(s)	:
Belgia	6544.7	5364.6	7112.0	6152.0	5613.9	6537.1	6449.7	6215.9	5983.2	5666.6	5730.5
Bulgaria	79.5	61.8	53.5	23.1	18.9	51.3	9.1	26.4	24.7	26.8	16.3
Republica Cehă.	3722.0	3479.4	2690.9	2808.8	3529.0	3832.5	3495.1	3579.3	3495.6	3138.3	2889.9
Danemarca	3367.0	3486.0	3545.0	3344.8	3148.8	3385.0	2857.3	2828.6	2762.6	2314.2	2255.3
Germania	25768.9	26787.2	27568.8	27870.1	24729.9	26794.3	23715.7	27159.0	25284.7	20646.6	25139.1
Estonia	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Irlanda	1648.2	1640.0	1712.1	1829.0	1497.7	1300.7	1505.2	1861.4	1395.0	75.6 ^(s)	45.0 ^(s)
Grecia	2824.0	2196.0	2160.0	3146.0	2825.0	2531.5	2200.0	2095.0	2800.0	1650.0	862.3
Spania	8530.2	8866.2	8248.0	7929.7	6755.1	8197.3	6365.1	7174.9	7275.7	5827.0	5296.5
Franța	34005.4	30789.9	32473.6	31121.0	26847.1	33449.9	29329.5	30788.3	31149.6	29871.4	33212.7 ^(p)
Italia	13802.7	13005.7	14505.4	11569.2	9909.8	12726.0	7136.5	8473.0	14155.7	4769.6	4629.9
Letonia	387.5	597.0	451.5	407.7	491.2	622.3	532.4	505.6	519.9	473.9	11.1
Lituania	1001.9	949.2	869.9	881.6	880.4	1052.4	977.4	904.9	798.5	717.1	799.9
Ungaria	3691.0	3361.0	2933.5	1976.2	2903.0	2273.8	1812.4	3251.9	3515.9	2454.2	1676.0
Olanda	6606.0	5504.5	7317.4	6727.5	5947.4	6250.2	6209.8	6292.2	5931.0	5414.1	5511.5
Austria	3011.9	3314.1	3266.4	2633.5	2773.5	3043.4	2485.4	2901.9	3132.6	2493.1	2656.2
Polonia	15886.2	15170.6	12563.6	13134.4	11363.9	13433.9	11739.5	12730.4	11912.4	11474.8	12681.6
Portugalia	149.5	188.0	507.0	461.7	280.9	643.9	484.1	626.6	604.9	320.0	320.0
Romania	2725.5	2361.4	1414.9	666.9	875.5	954.6	764.5	672.7	729.7	1152.2	752.6
Slovenia	288.8	380.2	467.1	349.1	185.7	232.2	202.1	213.1	260.1	262.0	:
Slovacia	1687.6	1330.9	1404.9	961.5	1286.8	1346.2	1171.7	1598.8	1732.6	1370.9	846.5 ^(p)
Finlanda	1360.0	892.0	1172.1	1046.0	1105.2	1066.0	892.3	1063.5	1181.3	952.0	673.1
Suedia	2639.1	2570.8	2778.4	2602.2	2659.4	2664.3	2484.4	2287.1	2381.2	2189.0	:
Marea Britanie	11084.0	10002.0	10328.0	9335.0	8334.6	9556.8	9295.5	9042.1	8500.0	7150.0	:
Croația	:	:	:	482.2	964.9	1183.4	677.6	1260.4	1337.8	1559.7	1582.6
Turcia	18400.0	22283.0	17102.0	18821.0	12632.5	16523.2	12622.9	13517.2	15181.2	14452.0	12415.0
Moldova	:	:	:	943,5	1085	1129,4	656,8	911,3	991,2	1177,3	596,0

Anexa 4. Producția globală de floarea soarelui în țările europene, mii tone²⁹.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU-27	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Belgia	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Bulgaria	438.4	579.4	803.2	598.9	405.1	645.4	788.8	1078.8	934.9	1196.6	564.4
Cehia	22.8	36.5	63.2	65.4	56.7	54.6	114.5	84.9	94.8	101.0	52.0
Danemarca	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Germania	85.0	85.4	83.9	63.9	54.4	51.8	73.4	69.7	67.1	61.9	50.9
Estonia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Irlanda	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Grecia	36.0	47.0	36.0	23.8	18.8	22.8	10.3	4.6	5.7	12.4	4.6
Spania	1284.3	1190.2	644.0	919.0	871.0	771.1	762.5	820.9	360.9	662.1	703.0
Franța	2044.1	1759.1	1931.3	1833.1	1584.0	1496.7	1511.7	1457.2	1510.5	1439.7	1307.9 ^(p)
Italia	487.7	465.5	432.4	460.7	411.4	354.2	237.4	274.0	289.4	308.0	278.8
Cipru	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Letonia	:	:	:	:	:	:	:	:	0.0	0.0	:
Lituania	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Luxemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ungaria	540.0	718.3	792.9	483.6	632.3	776.9	992.0	1186.2	1107.9	1180.7	1043.1
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Olanda	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Austria	43.9	56.9	64.1	55.0	50.6	58.5	71.0	77.9	80.8	84.6	59.5
Polonia	0.0	0.0	0.6	1.0	1.1	0.8	1.3	4.5	7.4	5.4	5.7
Portugalia	27.0	37.7	17.5	28.6	23.6	21.1	18.0	13.9	2.4	4.1	16.5
Romania	857.9	1073.3	1300.9	720.9	823.6	1002.8	1506.4	1557.8	1340.9	1526.2	548.8
Slovenia	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.4
Slovacia	67.5	107.3	125.1	117.3	118.6	116.9	252.7	196.4	195.3	228.6	132.7 ^(p)
Finlanda	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1	:	:	:	:	:	:
Suedia	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Marea Britanie	0.0	0.0	0.0	4.0	1.0	2.0	0.0	2.0	2.0	:	:
Croația	:	:	:	54.0	43.0	63.0	69.3	69.0	78.0	81.6	54.3
Turcia	:	:	:	800.0	650.0	850.0	800.0	900.0	975.0	1118.0	854.0
Elveția	:	:	:	:	:	:	:	:	:	13.7	13.7
Moldova	:	:	:	268,6	254,5	317,5	390,0	335,2	331,1	379,9	156,0

Anexa 5. Sinteza privind cantitatea și costul semințelor utilizate la însămânțarea principalelor culturi de câmp (în mediu, pentru anii 2004-2007)

		Suprafața însămânțată, mii ha			Cantitatea de semințe utilizate, tone		Prețul, lei/tonă		Costul semințelor, mii lei		Suma totală, mii lei
		total	inclusiv cu semințe								
				autohtone	importate	autohtone	importate	autohtone	importate	autohtone	
1.	Grâu de toamnă	320,0	317,0	3,0	72900	690	3500	4500	255150	3105	258255
2.	Orz de toamnă	45,8	45,3	0,52	9057	103	2700	3800	24454	391	24845
3.	Rapiță de toamnă	60,0	28,0	32,0	168	192	30000	60000	5040	11520	16560
4.	Orz de primăvară	45,0	45,0	-	9000	-	2400		21600		21600
5.	Mazăre - boabe	25,0	20,0	5,0	6000	1500	2500	5000	15000	7500	22500
6.	Fasole	7,0	6,0	1,0	600	100	8000		4800		4800
7.	Porumb pentru boabe	360,0	349,8	10,2	8745	255	10000	25000	87450	6375	93825
8.	Floarea-soarelui	198,0	121,7	76,3	732,4	457,6	45000	85000	32958	38896	71854
9.	Sfeclă de zahăr	40,0	19,7	20,3	59	61	200000	700000	11800	42700	54500
10.	Soia	55,0	54,8	0,2	4398,7	1,3	3000	5000	13196	7	13203
11.	Porumb - siloz	20,0	20,0	-	600	-	9000		5400		5400
12.	Ierburi perene	37,6	37,6	-	750	-	25000	40000	18750		18750
13.	Ierburi anuale	10,0	10,0	-	1000	-	25000	30000	25000		25000
14.	Sfecla furajeră	2,5	2,5	-	12,5	-	120000	250000	1500		1500
	TOTAL								522098	110494	632592

Anexa 6. Valoarea estimativă a importului-exportului semințelor și materialului săditor de culturi agricole (pe anii 2006-2008).

nr	Cultura	2006				2007				2008			
		Import		Export		Import		Export		Import		Export	
		Cant.	Suma, mii lei	Cant.	Suma, mii lei	Cant.	Suma, mii lei	Cant.	Suma, mii lei	Cant.	Suma, mii lei	Cant.	Suma, mii lei
Semințe de culturi (tone)													
1	Cerealiere și leguminoase	837,0	4185,0	12895,0	77370,0	2079,0	14553,0	10924,0	81930,0	307,0	9210,0	1334,0	20010,0
2	Tehnice	748,0	87400,0	1235,0	47050,0	1158,0	120638	924,0	55112,0	577,0	61544,0	560,0	42120,0
3	Legumicole	543,5	58800,0	68,5	4110,0	240,4	20823,0	15,6	936,0	570,5	50093,5	2,0	100,0
4	Bostănoase	4,6	3241,0	1,5	618,4	3,3	2632,8	1,3	647,5	8,9	7149,6	0,1	7,6
5	Cartof	1621,7	10378,9	-	-	1568,0	17561,6	-	-	1748,0	19577,6	-	-
Material săditor(mii buc)													
6	Vite altoite	2785,0	27850,0	393,0	5109,0	1328,0	16600,0	1308,0	15696,0	545,6	8784,2	401,5	3878,5
7	Material de înmulțire viticol	3814,0	4576,8	1802,7	2740,1	3354,2	4025,1	2757,0	3308,4	1100,0	1056,0	663,6	1317,8
8	Material de înmulțire pomicol	647,6	2331,4	-	-	1555,5	6750,9	1550,0	2790,0	66,5	323,2	-	-
9	Pomi altoiți	545,0	9483,0	73,8	811,8	1957,0	48925,0	700,0	8400,0	188,1	5116,3	68,0	1496,0
TOTAL:		-	208246	-	137809	-	252509	-	168819	-	162854	-	68929

Anexa 7. Normele sanitar-veterinare în vigoare

1. Hotărârea Guvernului nr. 1007/29.08.2008 cu privire la aprobarea unor norme sanitar-veterinare //Monitorul Oficial 167-168/1011, 05.09.2008.
2. Hotărârea Guvernului nr. 939/04.08.2008 pentru aprobarea Normei sanitar-veterinare privind măsurile de supraveghere, control și combatere a gripei aviare //Monitorul Oficial 154-156/950, 15.08.2008.
3. Hotărârea Guvernului nr. 859/14.07.2008 cu privire la aprobarea Normei sanitar-veterinare privind criteriile minime pentru protecția porcinelor destinate creșterii și îngrășării // Monitorul Oficial 127-130/855, 18.07.2008.
4. Hotărârea Guvernului nr. 677/06.06.2008 pentru aprobarea Normei sanitar-veterinare privind protecția găinilor ouătoare //Monitorul Oficial 106/691, 17.06.2008.
5. Hotărârea Guvernului nr. 481/29.03.2008 cu privire la aprobarea unor norme sanitare veterinare //Monitorul Oficial 72-73/475, 08.04.2008.
6. Hotărârea Guvernului nr. 1530/29.12.2007 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind stabilirea criteriilor pentru programele de eradicare și control al unor boli la animale //Monitorul Oficial 11-12/67, 18.01.2008.
7. Hotărârea Guvernului nr. 1522/29.12.2007 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind stabilirea măsurilor minime pentru controlul și supravegherea anumitor boli la pești //Monitorul Oficial 11-12/64, 18.01.2008.
8. Hotărârea Guvernului nr. 1243/15.11.2007 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind controalele sanitare veterinare aplicabile comerțului cu animale și produse de origine animală //Monitorul Oficial 180-183/1293, 23.11.2007.
9. Hotărârea Guvernului nr. 1445/11.11.2002 despre aprobarea Acordului privind aplicarea normelor, regulilor și cerințelor tehnice, medicale, farmaceutice, sanitare, veterinare și fitosanitare față de mărfurile importate în țările-membre ale Comunității Statelor Independente // Monitorul Oficial 151-153/1576, 14.11.2002.
10. Ordin nr.245 din 10.11.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind interzicerea utilizării în creșterea animalelor de fermă a unor substanțe cu acțiune hormonală sau tireostatică și a celor betaagoniste //Monitorul Oficial 78-81/362, 08.06.2007.
11. Ordin nr.229 din 06.10.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind problemele de sănătate care reglementează producerea și comercializarea cărnii proaspete de pasăre //Monitorul Oficial 70-73/341, 25.05.2007.
12. Ordin nr.220 din 26.09.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile de sănătate a animalelor și modelul de certificat veterinar pentru exportul și importul cărnii proaspete de pasăre //Monitorul Oficial 67-69/324, 18.05.2007.
13. Ordin nr.219 din 26.09.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare care stabilește condițiile de sănătate și certificare veterinară pentru comerțul și exportul ovinelor și caprinelor //Monitorul Oficial 64-66/297, 11.05.2007.
14. Ordin nr.218 din 26.09.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind stabilirea condițiilor de sănătate, ce reglementează importul și exportul de animale, material seminal, ovule și embrioni de la specii ce nu sînt prevăzute de legislația specifică //Monitorul Oficial 60-63/242, 04.05.2007.
15. Ordin nr.215 din 22.09.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile de sănătate animală și sănătate publică pentru producerea și comercializarea cărnii tocate și cărnii preparate //Monitorul Oficial 6-9/30, 19.01.2007.
16. Ordin nr.197 din 22.08.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile sanitare veterinare la exportul și importul de păsări și ouă de incubație //Monitorul Oficial 47-49/177, 06.04.2007.
17. Ordin nr.174 din 14.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind stabilirea metodelor de analiză și testare a laptelui tratat termic destinat consumului uman direct //Monitorul Oficial 57-59/229, 27.04.2007.
18. Ordin nr.173 din 14.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind con-

- dițiile de sănătate pentru producerea și introducerea pe piață a laptelui crud, a laptelui tratat termic și a produselor pe bază de lapte //Monitorul Oficial 54-56/216, 20.04.2007.
19. Ordin nr.172 din 14.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile sanitare veterinare pentru producerea, comerțul cu statele membre ale Uniunii Europene și importul din alte țări al unor alimente și a unor produse comestibile neprelucrate pentru animalele de companie //Monitorul Oficial 43-46/159, 30.03.2007.
 20. Ordin nr.171 din 14.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile de sănătate pentru producerea și comercializarea cărnii proaspete //Monitorul Oficial 3-5/20, 12.01.2007.
 21. Ordin nr.170 din 14.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind problemele de sănătate ce reglementează producerea și comercializarea cărnii de iepure și a cărnii de vânat de crescătorie //Monitorul Oficial 21-24/99, 16.02.2007.
 22. Ordin nr.165 din 11.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind problemele de sănătate animală și de sănătate publică referitoare la uciderea vânatului sălbatic și la comercializarea cărnii de vânat sălbatic //Monitorul Oficial 36-38/148, 16.03.2007.
 23. Ordin nr.164 din 11.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind profilaxia, supravegherea și combaterea bolii de Newcastle (pseudopesta aviară) //Monitorul Oficial 29-31/129, 02.03.2007.
 24. Ordin nr.163 din 11.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind protecția animalelor în timpul sacrificării sau uciderii //Monitorul Oficial 199-202/693, 29.12.2006.
 25. Ordin nr.161 din 10.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile de sănătate animală care reglementează mișcarea și comerțul cu ecvidee //Monitorul Oficial 21-24/98, 16.02.2007.
 26. Ordin nr.159 din 07.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind stabilirea unor metode de analiză și testare a laptelui materie primă și celui tratat termic // Monitorul Oficial 25-28/114, 23.02.2007.
 27. Ordin nr.158 din 07.07.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind problemele de sănătate animală ce afectează comerțul Republicii Moldova cu bovine și porcine //Monitorul Oficial 14-17/59, 02.02.2007.
 28. Ordin nr.151 din 30.06.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind măsurile generale pentru controlul unor boli ale animalelor și măsurile specifice referitoare la boala veziculoasă a porcului //Monitorul Oficial 195-198/679, 22.12.2006.
 29. Ordin nr.149 din 26.06.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile generale de igienă în exploatațiile de animale producătoare de lapte //Monitorul Oficial 186-188/643, 08.12.2006.
 30. Ordin nr.34 din 27.02.2006 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind anunțarea, declararea și notificarea unor boli transmisibile ale animalelor //Monitorul Oficial 10-13/43, 26.01.2007.
 31. Ordin nr.262 din 12.12.2005 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind determinarea valorilor azotului ușor hidrolizabil în produsele de pescuit, metode de analiză // Monitorul Oficial 186-188/642, 08.12.2006.
 32. Ordin nr.238 din 01.11.2005 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind diagnosticul, profilaxia, supravegherea și combaterea influenței aviare (pesta aviară clasică) // Monitorul Oficial 157-160/542, 25.11.2005.
 33. Ordin nr.197 din 19.08.2005 cu privire la modificarea și completarea ordinului 110 din 20.08.2001 "Cu privire la aprobarea Normelor și măsurilor sanitare veterinare" //Monitorul Oficial 151-153/504, 11.11.2005.
 34. Ordin nr.102 din 29.04.2005 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile de sănătate pentru producerea și comercializarea produselor din ouă //Monitorul Oficial 95-97/329, 15.07.2005.
 35. Normă sanitară veterinară privind condițiile sanitare veterinare pentru producerea și comercializarea produselor din pescuit (elaborată în conformitate cu prevederile Directivei

- Comunității Europene 91/493/CEE din 22 iulie 1991) //Monitorul Oficial 226-232/477, 10.12.2004.
36. Ordin nr.239 din 24.11.2004 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile sanitare veterinare pentru producerea și comercializarea produselor din pescuit // Monitorul Oficial 218-223/461a, 03.12.2004.
37. Ordin nr.18 din 05.02.2004 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare privind condițiile sanitare veterinare de organizare și funcționare a unităților farmaceutice veterinare // Monitorul Oficial 56-60/139, 09.04.2004.
38. Ordin nr.84 din 13.04.2000 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare //Monitorul Oficial 97-97/286, 03.08.2000.
39. Ordin nr.83 din 13.04.2000 cu privire la aprobarea Normei sanitare veterinare //Monitorul Oficial 94-97/285, 03.08.2000.

Constatări

1. Sectorul vegetal este caracterizat prin producții mici și randamente foarte scăzute la majoritatea culturilor agricole. De asemenea, tendințele generale a evoluției randamentelor medii și a producțiilor totale sunt influențate de utilizarea inefficientă a resurselor de producție, atât naturale, cât și umane și materiale.
2. Un factor destabilizator pentru sectorul vegetal îl constituie fragilitatea pieței rurale, aflate în stadiul inițial de formare. Piața agricolă moldovenească este caracterizată prin nestabilitate, fluctuații puternice de prețuri, lipsă de echilibru între cererea și oferta de produse vegetale, amenințări frecvente a securității alimentare a țării.
3. Structura suprafețelor culturilor agricole este marcată de neomogenitate și fluctuații intense în perioade relativ scurte de timp a ponderii unor grupe de culturi în totalul înființărilor agricole. Producțiile totale și randamentele la majoritatea culturilor agricole sunt mai reduse decât mediile regionale. Producțiile și randamentele din sectorul vegetal pot fi comparate cu cele înregistrate în unele țări din regiune, ca Federația Rusă, Ucraina și România, dar nu și cu cele obținute în statele în care se practică agricultura modernă. De exemplu, la principalele culturi cerealiere, grâul și porumbul, productivitatea medie pe țară tradițional nu depășește 36 chintale/ha, în timp ce randamentul mediu în statele Uniunii Europene este de 45 – 56 chintale de grâu/ha și, respectiv, 50-70 chintale de boabe de porumb/ha.
4. Suprafețele ocupate cu cereale au oscilat din cauza problemelor care apar cu periodicitate în perioada semănatului și iernării semănturilor, condiții climaterice nefaste, dar și din cauza motivației scăzute a țăranilor, care, pe lângă dificultățile cu care se confruntă – lipsa accesului la factorii de producție sporitori de randamente, se confruntă și cu probleme legate de comercializarea producției recoltate. Caracterul cerealier foarte pronunțat al structurii suprafețelor culturilor agricole atestă existența unor carențe de ordin structural în sectorul vegetal.
5. Înființările cu culturi tehnice, în perioada anilor 1997-2007, au cunoscut creșteri relativ mari, datorită extinderii suprafețelor ocupate cu floarea soarelui și soia. Un factor care sporește interesul producătorilor față de creșterea culturilor tehnice este nivelul relativ mai înalt de rentabilitate a producției tehnice comercializate.
6. Suprafețele cu sfeclă de zahăr s-au diminuat drastic în anii 1996-2007, evoluția acestora decurgând după un trend descendent alert. Dacă în anul 1996 suprafața ocupată cu această cultură înregistra 77,0 mii ha, atunci în anul 2008, numai 24,8 mii ha. Parțial, reducerea suprafețelor cu sfeclă de zahăr este compensată prin creșterea randamentelor în ramură.
7. Suprafețele ocupate cu tutun s-au redus pe parcursul a 8 ani consecutiv. Dacă în anul 2000 înființările cu tutun înregistrau 23,5 mii ha, atunci în anul 2008, numai 2,8 mii ha. Declinul din această ramură a perturbat și activitatea unităților de procesare și, suplimentar, a contribuit la creșterea importurilor de materie primă.
8. Odată cu schimbările apărute în structura culturilor agricole, s-a redus substanțial și producerea de legume pe teren protejat. Modificări esențiale s-au produs în structura valorificării producției legumicole. Volumele de achiziționare și prelucrare a legumelor de către fabricile de conserve, precum și de livrare pe piețele tradiționale s-au micșorat esențial, constituind 8-10 la sută și, respectiv, 4-5 la sută din recolta globală.
9. Suprafața plantațiilor pomicele s-a diminuat de la 174 mii ha, din care 146 mii ha pe rod în anul 1996 până la 109 mii ha, din care 102 mii ha pe rod în anul 2006. Totodată, s-a redus și producția totală de fructe și pomușoare, de la 946,6 mii tone în anul 1997, până la 329,2 mii tone în anul 2006. Situația creată în sectorul pomicol se datorează în mare măsură uzurii fizice și morale a unei bune părți de plantații pomicele, care sunt puse în valoare în pofida faptului că termenul de exploatare a acestora este depășit.
10. Suprafața plantațiilor viticole s-a diminuat în anii 1996 – 2006 de la 179 mii ha, până la 150 mii ha. De asemenea, și recolta globală de struguri în perioada respectivă s-a micșorat de la 767,3 mii tone, până la 466,1 mii tone. Suprafața viilor de soiuri de masă a cunoscut o evolu-

ție similară, reducându-se de la 21,5 mii ha, până la 6,2 mii ha. Tendințele profilate în sector pot fi explicate prin existența în sector a unor probleme similare cu cele existente în sectorul pomicol: exploatarea plantațiilor viticole cu grad înalt de uzură fizică și morală, nerespectarea tehnologiilor agricole, disfuncționalități frecvente în valorificarea producției viticole.

11. În prezent, există mari decalaje între sistemele de producere agricole ale R. Moldova și a țărilor europene, care ocupă poziții-cheie în producerea produselor agricole și în comerțul cu produse agroalimentare.
12. Sectorul agrar din R. Moldova, timp de două decenii, a cunoscut o decapitalizare puternică. Mecanizarea agriculturii nu s-a bazat pe introducerea sistemelor moderne de mașini și echipamente pentru cultivarea culturilor agricole, capabile să efectueze la timp și cu maximă eficiență toate lucrările agricole.
13. Consumul de îngrășăminte chimice și naturale pentru agricultură corespunde indicilor similari înregistrați în țările dezvoltate în anii 50, când cantitatea de îngrășăminte chimice pe hectarul arabil constituia aproximativ 20 de kg pe un ha și este departe de apogeul atins în țările respective în anii 90, când consumul de îngrășăminte chimice înregistra peste 200 kg pe un ha. Consumul redus de îngrășăminte chimice și naturale în agricultură este un factor de risc, care nu poate fi neglijat și care necesită a fi înlăturat pentru a proteja fertilitatea solurilor din țară.
14. Randamentele soiurilor și hibrizilor de producție locală a culturilor agricole locale, în condiții experimentale, în cele mai multe cazuri cedează randamentelor medii pe țară obținute în statele vest-europene. Nu întâmplător, productivitatea medie a culturilor agricole în R. Moldova este mai înaltă și este apropiată de mediile europene anume la culturile înființate cu material semincer de import.
15. Sistemul actual de acordare a subvențiilor favorizează fenomenul concurenței neloiale în mediul rural, prin stimularea întreprinderilor agricole mari și a întreprinderilor cu capital de stat.
16. Politica de stat de consolidare a terenurilor agricole a stimulat exodul populației active din mediul rural.
17. Fondul pentru plantarea livezilor în 2007 a constituit 17 milioane lei, fiind redus de la 18,6 milioane lei în 2006. Suprafața plantațiilor de culturi multianuale înființate în anul 2007 a constituit 1.867,53 ha. De suport din partea statului au beneficiat 119 de entități agricole, din care 69 gospodării țărănești și persoane fizice, care au asimilat numai 37,1% (6,306,35 mii lei) din mijloacele financiare repartizate.
18. Subvenția pentru asigurarea riscurilor în agricultură a constituit 15 milioane lei în 2007, ceea ce a fost o creștere majoră de la 2,7 milioane lei (\$0,2 milioane) în 2006. În anul 2005, conform datelor companiei de asigurări „Moldasig” au fost încheiate 5 contracte de asigurare, în 2006 - 167 și circa 300 în 2007 (conform datelor MAIA - 260). Luând în considerație faptul, că în Moldova sunt peste 1 milion de deținători funciari – numărul contractelor înregistrate este foarte mic. Această subvenție este concentrată în unui grup restrâns Subvenția de asigurare a riscurilor a fost utilizată preponderent de posesorii de animale, în special pentru asigurarea animalelor mari: vite și porci. Un număr total de 226.449 animale au fost asigurate în anul 2007 și de această subvenție au beneficiat doar câteva SRL-uri mari.
19. Rambursarea TVA la procurarea tehnicii agricole a fost introdusă în bugetul agricol pentru anul 2007 în sumă de 5 milioane lei (0,44 milioane dolari SUA). În anul precedent, 2006, n-a existat o astfel de subvenție. De subvenție au beneficiat 69 de gospodării, majoritatea fiind gospodării corporative (41 la număr), care au primit în mediu 7.650 dolari SUA.
20. Rambursarea TVA la procurarea pesticidelor și îngrășămintelor a fost inițial inclusă în bugetul agricol pentru 2007 în sumă de 45 milioane lei, însă pe parcursul anului a crescut substanțial până la 130 milioane lei drept răspuns la cererea sporită. În 2006, această subvenție a fost bugetată la 58 milioane lei. Documentele oficiale nu conțin o justificare clară pentru subvenționarea acestor inputuri anuale, însă acest fapt este clar din alte considerente: fermierii din Moldova folosesc îngrășăminte insuficiente. Subvenția ajunge la doar 2.110 gospodării agri-

- cole din numărul total de peste 40,000. Aproape 90% din beneficii au revenit gospodăriilor mari (1.127).
21. Resursele alocate pentru susținerea producerii tutunului au fost incluse în bugetul agricol pentru anul 2007 în sumă de 3 milioane lei. În anul 2007, 655 gospodării agricole au beneficiat de subvenții în sumă totală de 2.5 milioane lei. De a doua tranșă a subvenției au beneficiat mai puțini producători – 576, datorită secetei, care n-a permis obținerea recoltelor înalte. Gospodăriile individuale au obținut doar 18% din totalul sumei subvenției, în timp ce gospodăriile mari corporative au luat restul - 82%.
 22. Suma bugetată în 2007 pentru susținerea producerii de sfeclă de zahăr a fost de 8.8 milioane lei, mai joasă decât suma alocată în anul precedent (2006) de 18.4 milioane lei. Suma planificată pentru 2007 a fost valorificată la nivelul de 84%. Conform documentelor oficiale, scopul subvenției este stimularea producerii de sfeclă de zahăr comercializată fabricilor de procesare, care aparțin pe larg investitorilor străini. Subvenția pentru plantare a fost absorbită de 715 producători. Din punctul de vedere a numărului de beneficiari, acestea au fost împărțiți în mod egal: 398 gospodării individuale și 317 gospodării corporative. Însă, din punctul de vedere a sumei primite, balanța se înclină evident în direcția gospodăriilor corporative, care au beneficiat de 6.8 milioane lei sau 93.4% din suma total disponibilă.
 23. Subvențiile pentru acoperirea parțială a cheltuielilor suportate de agenții economici, producători de produse agroalimentare ecologice în anul 2007 au fost acordate în premieră la nivel de țară. Mărimea mijloacelor de subvenționare în anul 2007 a constituit 700 de lei pentru un hectar de teren agricol supus procesului de conversiune. Suprafața totală în anul 2007, ce urma a fi subvenționată pentru conversiune, a fost preconizată în mărime de 3 mii de hectare, iar valoarea resurselor alocate a constituit 2 milioane lei. La finele anului 2007 au fost asimilate 1,999,998 lei, iar suprafața totală a terenurilor agricole supuse conversiunii a constituit 2,857 ha. Această suprafață a fost prelucrată de un număr de 24 de entități agricole. Din mijloacele financiare destinate producătorilor de produse agroalimentare ecologice, numai 42 mii lei sau 2,1% din totalul subvențiilor alocate în sector au revenit fermierilor mici. Totodată, 4 agenți economici și o instituție de stat au asimilat 47,5% din totalul subvențiilor.
 24. Cheltuielile pentru plata energiei electrice și a altor resurse energetice utilizate la pomparea apei pentru irigare sunt finanțate de la bugetul de stat în limita a 22,0 milioane lei. În varianta inițială a bugetului de stat, limita cheltuielilor constituia 7 milioane lei. Pe parcursul anului trecut, acestea au crescut de la 7 milioane la 17 milioane, apoi la 22 milioane lei. Mijloacele bugetare prevăzute pentru compensarea plăților pentru energia electrică și a altor resurse energetice utilizate la pomparea apei pentru irigare au fost repartizate în baza unui regulament aprobat de MAIA și coordonat cu Ministerul Finanțelor. Acest regulament nu a fost publicat în Monitorul Oficial.
 25. Din contul mijloacelor prevăzute în fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli pentru utilizarea fermelor și abatoarelor, au beneficiat în cea mai mare măsură întreprinderile corporative și întreprinderile de stat. Acestea au beneficiat de 10.563.995 mii lei, ceea ce constituie 93,7% din totalul resurselor prevăzute în acest scop. O situație similară este atestată și la distribuirea subvențiilor alocate pentru procurarea animalelor de prăsilă, unde micilor fermieri le-a revenit 665.660 mii lei sau 18,6% din suma totală, în condițiile când 90 la sută din efectivul de animale la începutul anului 2007 era concentrat în gospodăriile persoanelor fizice și gospodăriile țărănești (de fermier). Din numărul total al întreprinderilor din sectorul animalier care au beneficiat de suport (61 de agenți economici), opt entități agricole au asimilat resursele din fond prevăzute atât pentru utilizarea fermelor și abatoarelor, cât și pentru procurarea animalelor de prăsilă.
 26. Sectorul animalier este caracterizat printr-o productivitate foarte redusă. Producțiile medii obținute în sectorul animalier sunt departe de cele înregistrate atât în țările europene, cât și cele din spațiul ex-sovietic. Comparativ cu statele membre ale UE, la toate categoriile și speciile de animale randamentele medii sunt net inferioare.
 27. Producția mică și productivitatea derizorie din sector este explicată prin diminuarea accen-

- tuată a efectivului de animale, morbiditatea ridicată și starea de sănătate a acestora, lipsa unui progres tehnologic și genetic, asigurarea proastă a sectorului cu nutrețuri etc.
28. În perioada anilor 2002-2008, efectivul de bovine s-a redus de la 410 mii unități până la 231,7 mii unități, „identificate” la 1 iulie 2008. O situație similară este indicată și de datele statistice privitoare la efectivul de porcine: o regresie pentru aceeași perioadă a numărului de animale, de la 508 mii de capete până la 271,3 mii. Numărul ovinelor și caprinelor în această perioadă s-a redus ceva mai lent, de la 956 mii de animale la 874,3 mii, înregistrate la 1 iulie 2008.
 29. Căderea în gol a exporturilor de produse agroalimentare se datorează în mare măsură lipsei de flexibilitate atât în activitatea producătorilor și exportatorilor de produse agroalimentare, cât și a autorităților moldovenești.
 30. Interdicțiile instituite de Federația Rusă au „coboară” exporturile de *produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun* până la nivelul anului 2002.
 31. Exporturile de produse din secțiunea *animale vii și produse animale*, în anii 2005-2007, s-au redus mai mult din cauza problemelor de ordin sistemic existente în sectorul animalier și, suplimentar, datorită efectelor politicilor comerciale realizate de Guvern.
 32. Exporturile de produse vegetale în perioada anilor 2005-2007 au cunoscut o ușoară creștere, în pofida impactului unor factori interni și externi nefavorabili. În această perioadă, o repercusiune majoră asupra exporturilor a fost determinată de sistarea exporturilor moldovenești de produse vegetale în Federația Rusă și de calamitățile naturale înregistrate în anul 2007.
 33. Exporturile de fructe au crescut pe parcursul a 9 ani consecutiv, înregistrând în anul 2007 un nivel de 92.850,5 mii USD. Exporturile de plante vii și de produse floricole au înregistrat o creștere de la 179,6 mii USD în anul 2003, până la 2.019,3 mii USD, iar cele de semințe și fructe, oleaginoase, plante industriale și medicinale de la 27.292,8 mii USD, până la 47.194,8 mii USD.
 34. Importurile de produse vegetale și de grăsimi și uleiuri animale sau vegetale, în perioada anilor 2005-2007, au cunoscut o creștere intensă, de la 65.022,9 mii USD la 150.371,9 mii USD și, respectiv, de la 9.885,9 mii USD la 16.012,9 mii USD. Importurile produselor din toate grupurile de mărfuri din aceste secțiuni ale SA, cu excepția importurilor de plante vii și produse floricole, au crescut progresiv.
 35. Importurile de legume, plante, rădăcini și tuberculi s-au dublat în 2005-2007, evoluând de la 8.722,8 mii USD la 19.122,5 mii USD. O evoluție aproape similară este înregistrată la importurile de fructe comestibile, care au crescut de la 17.687,0 mii USD în anul 2005 la 28.652,6 mii USD.
 36. Importurile de produse de morărit, malț și amidon s-au triplat, crescând de la 13.530,6 mii USD la 39.530,1 mii USD, iar cele de cereale și de produse din grupa *semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale; paie și furaje* au cunoscut o creștere de circa 4 ori. În anul 2007, importurile de cereale de cereale au înregistrat 15.624,9 mii USD, iar cele de produse din grupa *semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale; paie și furaje* – 30.336,1 mii USD.
 37. În comerțul exterior cu mărfurile din secțiunea produselor vegetale, soldul balanței comerciale în perioada anilor 2001-2006 a fost pozitiv, datorită avansului mare creat de exporturile de cereale, fructe comestibile și de „semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale, paie și furaje”.
 38. Soldul balanței comerciale în comerțul cu cereale a înregistrat o valoare negativă numai în anul 2003, când în țară a fost înregistrată cea mai mică recoltă globală de grâu – 107 mii tone. În comerțul cu fructe comestibile și de „semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale, paie și furaje”, exporturile prevalează constant importurile.
 39. În comerțul cu produsele din celelalte grupe: „plante vii, produse floricole”, „legume, plante, rădăcini și tuberculi alimentari”, „cafea, ceai, mate și condimente”, „produse de morărit; malț; amidon”, „lac; gume, rășini și alte seve și extracte vegetale” și „materii pentru împletit și alte produse de origine vegetală”, în anii 2001-2006, cu mici excepții, soldul balanței comerciale este negativ.

40. Exporturile moldovenești de animale vii și produse animale s-au diminuat de circa 6 ori în perioada anilor 1997-2007. Dacă în anul 1997 acestea constituiau 75.435,3 mii USD, atunci la finele anului 2007 înregistrau cel mai mic nivel din ultimii 10 ani – 13.579,5 mii USD. Trendul descendent al exporturilor de animale vii și produse animale s-a amplificat mai mult în perioada anilor 1997-2002 și 2003-2007.
41. În perioada anilor 1997-2007, importurile de produse animale și animale vii au crescut de circa 3 ori. Dacă acestea constituiau în anul 1997, 22.090,1 mii USD, atunci în anul 2007 înregistrau deja 61.669,7 mii USD, ceea ce constituie o creștere de circa 3 ori. Totodată, pe parcursul ultimilor 8 ani, evoluția importurilor cu mărfuri din această secțiune a Sistemului Armonizat (SA) înregistrează un trend ascendent alert.
42. Industria alimentară dispune de un potențial semnificativ de dezvoltare și de extindere datorat, în principal, diversității materiilor prime de origine vegetală și animală din agricultură. Însă acest potențial nu este valorificat pe deplin.
43. În anii 2005 – 2007 exporturile mărfurilor din principalele grupe de produse alimentare și de tutun au progresat. În anul 2007 exporturile de băuturi alcoolice, nealcoolice și oțeturi s-au diminuat drastic până la nivelul anului 2000. Drept consecință a embargoului rusesc, exporturile mărfurilor din această grupă au evoluat descendent, înregistrând 314.547,9 mii USD în anul 2005, 186.833,2 mii USD în anul 2006 și 135.502,7 mii USD în anul 2007.
44. Importurile de produse alimentare, tutun și de băuturi alcoolice și nealcoolice au evoluat în totalitate conform tendințelor profilate la începutul deceniului curent. Astfel, importurile de băuturi alcoolice, nealcoolice, oțeturi și cele din grupa preparatelor din cereale, făină, amidon, lapte, produse de patiserie au crescut al nouălea an consecutiv, de la 3575,5 mii USD și 774,5 mii USD în anul 1999 la 47790,7 mii USD și respectiv 21415,4 mii USD în anul 2007.
45. În comerțul cu produse alimentare, băuturi alcoolice și nealcoolice, tutun și produse de tutun, la 4 grupe de produse: *zahăr și alte produse zaharoase, preparate din legume, fructe sau din alte părți de plante, băuturi alcoolice și nealcoolice; oțeturi, reziduuri și deșeuri ale industriei alimentare; nutrețuri pentru animale* exporturile prevalează importurile, iar la 5 grupe de produse cum ar fi *preparate din carne, din pește, cacao și preparate din cacao, preparate din cereale, făină, amidon, lapte; produse de patiserie, preparate alimentare diverse, tutun și înlocuitori de tutun prelucrați* importurile depășesc vădit exporturile.

Recomandări:

1. Pentru a diminua decalajul existent între producțiile vegetale și randamentele medii ale culturilor cerealiere, tehnice și legumicole obținute în țară, dar și o creștere ulterioară a acestora până la nivelul regional, este necesar de a moderniza aceste ramuri prin înzestrarea tehnică a entităților agricole, extinderea irigației în regiune, optimizarea structurii înființărilor agricole și extinderea spectrului de culturi agricole cultivate în țară, crearea unităților de aprovizionare cu input-uri moderne și calitative pentru agricultură și celor de colectare a produselor agricole, liberalizarea importurilor de input-uri agricole.
2. Procesul de reînnoire a plantațiilor viticole și pomicole poate derula mai dinamic în cazul valorificării oportunităților oferite de stat prin intermediul Programelor de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor și a fondurilor naționale pentru suport în agricultură (fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli și a fondului pentru susținerea înființării plantațiilor viticole).
3. Creșterea producțiilor animale, a randamentelor și calității produselor animaliere poate fi realizată prin menținerea unui echilibru dintre sectorul vegetal și animal. Creșterea efectivelor și îmbunătățirea raselor de animale pentru carne și lapte necesită a fi realizată odată cu creșterea suprafețelor ocupate cu culturi furajare și proteice.
4. Susținerea ofertei locale de produse agricole presupune și creșterea asortimentului de producție vegetală și animală. În condițiile Moldovei, pot fi relansate o serie de sectoare considerate în prezent secundare în agricultură, cum ar fi producerea plantelor aromatice, utilizate la producerea uleiurilor volatile și de plante medicinale, cunicultura, piscicultura și apicultura.
5. Necesită atenție și măsurile de ameliorare a sortimentului viței de vie și orientarea acestora spre obținerea unei producții vitivinicole solicitate pe piețele de desfacere, optimizarea structurii sortimentale a plantațiilor viticole sub aspectul regiunilor vitivinicole și direcțiilor de utilizare a strugurilor, revitalizarea sectorului de producere a strugurilor pentru masă, sporirea productivității plantațiilor și pepinierelor viticole prin implementarea tehnologiilor avansate, bazate pe aplicarea factorilor intensivi de producție.
6. Consumul redus de îngrășăminte chimice și naturale în agricultură este un factor de risc care nu poate fi neglijat și care necesită a fi înlăturat pentru a proteja fertilitatea solurilor din țară. Totodată, creșterea consumului de îngrășăminte chimice este o necesitate și un element-cheie al tehnologiilor agricole de creștere a producțiilor vegetale și a randamentelor medii din agricultură.
7. Creșterea producției necesită investiții în agricultură. În prezent, oportunitățile existente nu sunt fructificate de agricultori. De exemplu, fondul de subvenționare în agricultură prevede resurse financiare pentru înființarea plantațiilor pomicole și nucifere, pentru promovarea agriculturii ecologice, pentru utilizatorii de produse de uz fitosanitar și de fertilizanți, pentru subvenționarea asigurării de riscuri în agricultură, pentru crearea de stațiuni tehnologice de mașini, pentru acoperirea cheltuielilor de pompare a apei la irigarea terenurilor agricole, pentru subvenționarea producătorilor agricoli la livrarea pe teritoriul țării a producției agricole de fabricație proprie, pentru stimularea investițiilor în producerea de legume pe teren protejat; pentru stimularea investițiilor în unitățile de procesare și păstrare a producției agricole, pentru stimularea investițiilor în activități de postrecoltare a tutunului; pentru sectorul zootehnic și pentru stimularea investițiilor în procurarea de tehnică și utilaj agricol. Un acces mai sporit la aceste resurse poate fi asigurat prin participarea mai activă a reprezentanților din regiuni în activitățile comisiilor centrale și locale de profil pentru repartizarea mijloacelor funciare din fond. Suplimentar, un imbold puternic pentru accesul mai larg al fermierilor la mijloacele din fondurile statului pentru agricultură îl constituie informarea obiectivă și la timp a agricultorilor privitor la oportunitățile de finanțare existente.

8. Este necesar de a elimina decalajul existent la nivel regional în dotarea tehnică a producătorilor agricoli. Mijloacele financiare din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli, destinate procurării tehnici agricole necesită a fi repartizate producătorilor agricoli după gradul de mecanizare înregistrat în raioane.
9. Dezvoltarea serviciilor de colectare și transport a produselor agricole, pentru industrie și pentru comercializare pe piața internă și externă va favoriza eliminarea unui număr mare de intermediari și o diminuare a prețurilor la produsele agricole comercializate.

Bibliografie

1. Adăscăliței, Virgil. Euromarketing – fundamente. Editura Uranus, București, 1999.
2. Anuarele Statistice ale Republicii Moldova, edițiile anilor 1998-2007, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.
3. Activitatea agricolă a micilor producători agricoli în Republica Moldova, în 2007. Biroul Național de Statistică al Rep. Moldova; col. red.: Vladimir Golovatiuc, Oleg Cara, Elena Orlova [et al.] – Chișinău: Statistica, 2008.
4. Agricultură : vin și produse vitivinicole: acte de bază. București: Institutul European din România, 2004.
5. Competitivitatea exporturilor agricole moldovenești de valoare înaltă. Studiu elaborat în cadrul programului USAID de comercializare pentru fermierii privați. Chișinău, 2004.
6. Evaluarea situației curente a sectorului vinicol al republicii Moldova în scopul elaborării strategiei lui de dezvoltare. Publicație pregătită de Chemonics International Inc. pentru analiză de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională. Chișinău, 2007.
7. Raport asupra cercetării de piață. Examinarea industriei de producție a vinurilor în România și posibilitățile vinurilor moldovenești pe piață. Publicație pregătită pentru Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională de către Chemonics International. Chișinău, 2006.
8. Registrul soiurilor de plante al Republicii Moldova. – Chișinău, 2008.
9. V. Chivriga. Sistemul de subvenționare în agricultură: situația curentă și perspective. Studiu legislativ. Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală (CDER), Chișinău, 2006.
10. V. Chivriga, V. Furdui, A. Chivriga. Evoluții curente în comerțul exterior cu produse agricole. Federația Națională a Fermierilor din Moldova (FNFM). Chișinău, 2008.
11. V. Chivriga, V. Furdui, A. Chivriga. Evoluția sistemului de relații funciare în Republica Moldova. Federația Națională a Fermierilor din Moldova (FNFM). Chișinău, 2008.
12. V. Chivriga. Studiu comparativ în materie de comerț exterior. Realizat de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” în cadrul proiectului „Campanie de advocacy în susținerea exportatorilor moldoveni de produse agricole”, finanțat de Fundația Soros - Moldova și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA). Chișinău, 2008.
13. C. Croitoru. Marketingul produselor agricole, Ed.: Cereș, București, 2001;
14. Liberalizarea comerțului dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Fundația CASE Moldova, Chișinău, 2005.
15. Georgeta Mincu. Evaluarea angajamentelor Republicii Moldova față de Organizația Mondială a Comerțului/Georgeta Mincu; Expert Grup. – Chișinău, 2008.
16. Monitorul Economic: analize și prognoze trimestriale. 2007-2008. Centrul de Politici Economice al IDIS „Viitorul”.
17. Eugen Hristev, Georgeta Mincu. Relațiile comerciale și investiționale ale Republicii Moldova cu partenerii Pactului de Stabilitate”.
18. Măria Vincze. Politici agricole în lume, Editura Presa Universitară Clujeană, 1999.
19. Chivu Luminița, Ciutacu C.; Franc V.I., Constantin M. Competitivitatea agriculturii și integrarea în UE, ESEN 2, Caiet CIDE nr. 24, București, 2002
20. Chivu Luminița, 2002, Competitivitatea în agricultură, analize și comparații europene, Editura Expert, București, 2002.
21. Impactul integrării europene din perspectiva întreprinderilor mici și mijlocii. Programul FARE 2001-Coeziune Economică și Socială. Agenția Națională pentru întreprinderi Mici și Mijlocii și cooperatie, București, 2004.
22. Marcajul european, sistemul calității, standardele și dreptul de proprietate intelectuală. Programul FARE 2001-Coeziune Economică și Socială. Agenția Națională pentru întreprinderi Mici și Mijlocii și cooperatie, București, 2004.

23. Fonte Maria. Desarrollo rural e identidad cultural. Reflexiones teoricas y casos empiricos. Universidad de Napoles „Frederico II”, 2006.
24. Hingley Martin, Adam Lindgreen. Marketing of agricultural products: case findings. British Food Journal, Vol. 104, No.10, MCB UP Ltd.
25. Manole Victor, Mirela Stoian. Agromarketing, Editura ASE, București, 2003.
26. Popescu Gabriel. Politici agricole. Acorduri europene. Editura economică, București, 1999.
27. Productivitatea rurală în Moldova – gestiunea vulnerabilității naturale. Banca Mondială . Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă Europa și Asia Centrală, 2007.
28. <http://www.viitorul.moldova.org>
29. <http://europa.eu.int>
30. <http://www.statistica.md>
31. <http://www.pca.md>
32. <http://www.customs.gov.md>
33. <http://www.imf.org>
34. <http://www.cdep.ro>
35. <http://www.unibuc.ro>
36. <http://www.agravista.md/>
37. <http://www.maia.gov.md/>
38. <http://www.mec.md/>
39. <http://www.fisk.md>
40. <http://www.polonia.md>
41. <http://www.cder.md/>
42. <http://www.chamber.md>
43. <http://www.undp.md>
44. <http://www.timpul.md>

